

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Εβδομαδιαίο περιοδικό τέχνης μελέτης και έδεργου

ΤΟΜ. V, ΑΡΙΘ. 79

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

1929

Είς τὸ τεῦχος συνεργάζονται :

A. D. SERTILLANGES

Τὸ λίκνο τοῦ Ἰησοῦ.

K. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

Στοιχεῖα γιὰ τὴ βιογραφία
ἐνὸς ἁγίου.

PERETZ

Ἐκεῖνος καὶ ἐκεῖνη (πρε-
λούντιο).

ΗΛΙΑΣ ΒΕΝΕΣΗΣ

Τὸ φίδι τοῦ Ἀλήφ.

L. GHIDINI

Χριστιανικοὶ θεῶλοι γιὰ
τὰ πουλιά.

T. ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΣ

Μαῦρα καὶ σφοδρασμένα
Χριστούγεννα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

Ἀπ' τὴν ψυχῇ μου.

ΗΛΙΑΣ ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Ἀνδρέας Μουστοξύδης.

VEISSENBERG

Ἡ νυκτερινὴ ἀγωνία μιᾶς
γυναίκας.

GUY DE MAUPASSANT

Χριστουγεννιάτικο.

RAUL DE NOLVA

Ὁ Μωυσολλίνι μαθητὴς
τοῦ Φρ. Νίτσε.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Τὸ ἔγκλημα τῆς Λαζαρί-
νας (Μυθιστόρημα).

THOMAS MANN

Ἐνα παράδοξο περιστα-
τικό.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Ὁ ψευδομάρτυρας.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

Τὰ βιβλία.

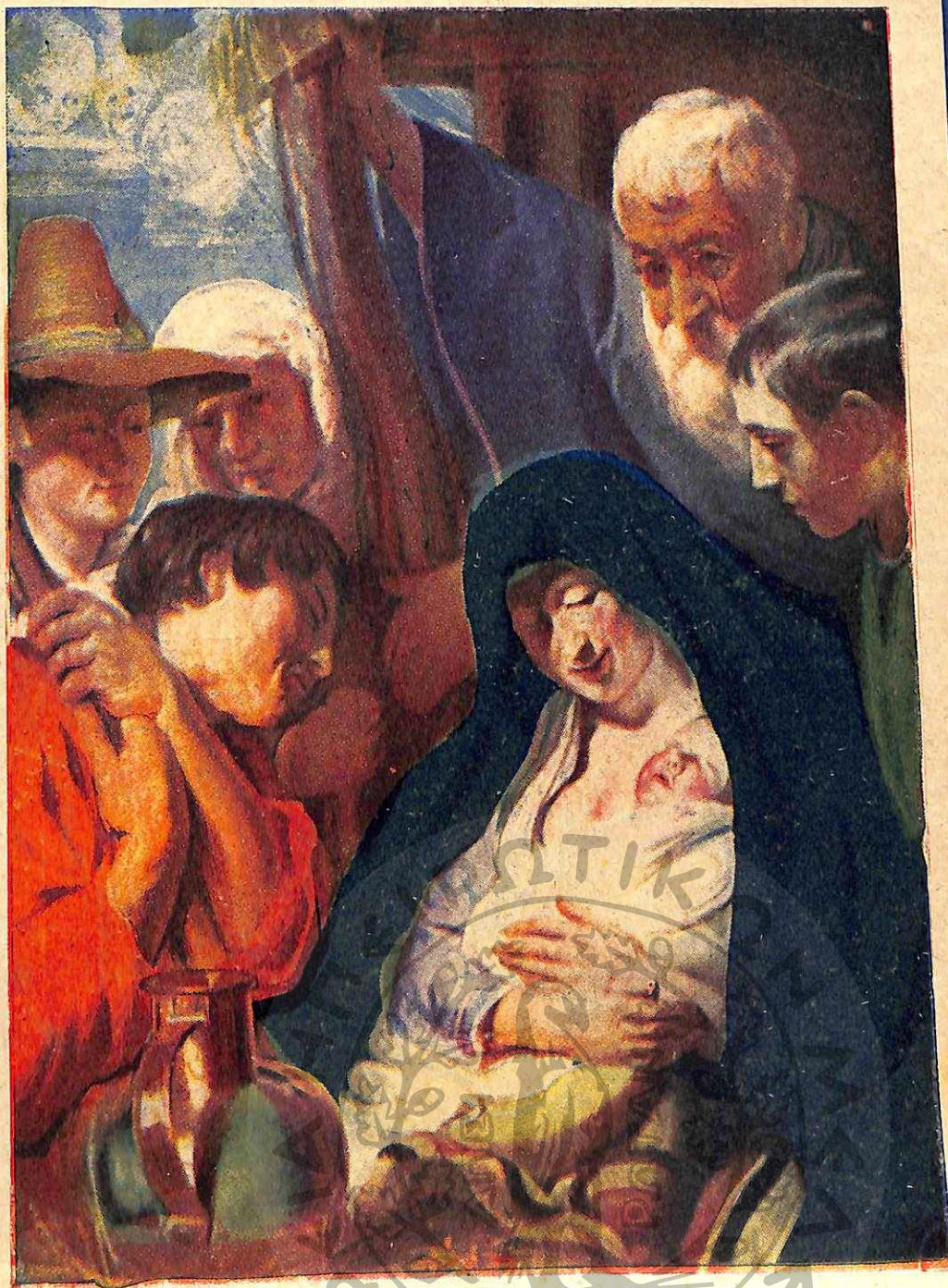
A. ΔΡΙΒΑΣ

Ἡ ζωγραφικὴ.

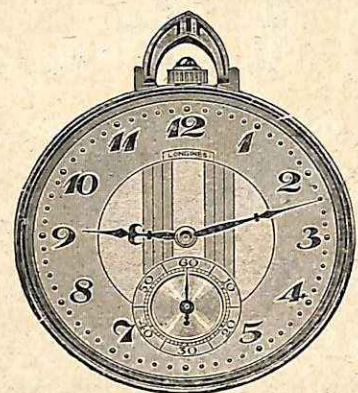
ΣΕΛΣΤΡΑΙΤΕ

Ὁ Ἔσξ Μωρία Ρέμαρκε
καὶ ἡ νεολαία τοῦ πο-
λέμου.

ΔΡΑΧ. ΠΕΝΤΕ

ΓΚΙΟΡΝΤΑΕΝΣ. Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ (Μουσείον Στοκχόλμης).

MONTRES
DE HAUTE PRECISION
LONGINES
10 GRANDS PRIX
506 PRIX D' OBSERVATOIRES
REPRÉSENTANTS **P. ZENÉTOΣ FRÈRES** ATHÈNES

EAU AMERICAINE

Το μόνον προϊόν που εξαλείφει τὴν εὐχάριστη
τὴν πανάδα.
Γεν. Ἀντιπρόσ.: **I. M. KANZOYK**
Στὸν Περματὸλόγῳ: Ἀθήναι.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 22.500.000
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 1.522.076.50

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης—Λάρισα
Τράπεζα Τρικάλων—Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος
καὶ τὰς κυριωτέρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Τραπευτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
μὲ 7 εἰς. — Ἐκτελεῖ πάσης φύσεως
Τραπεζικὰς ἐργασίας

Ἡ Οὐλίτις
θεραπεύεται μετὰ
ΣΑΝΟΖΥΛ

ΣΩΚΡ. ΛΟΥΓΪΖΙΔΗΣ
ΕΙΔΙΚΟΣ ΙΑΤΡΟΣ
Συφιλιδικῶν—Οὐρολογικῶν
Γυναικολογικῶν
Νοσημάτων

Σπουδάζας ἐν Παρισίοις εἰς τὰ
Νοσοκομεία (St Louis, Necker,
Lariboisières).

Λέχεται ἐν τῷ νέῳ θεραπευτη-
ρίῳ του 9—1 π. μ., 4—8 μ. μ.
καὶ ἐπὶ συνεντεύξει.

34 ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΔΟΥ 34
(Στὸν Σ. Λουΐζιδου (Ὁμόνοια)
Ἰδιαιτέρα αἰθούσα διὰ Κυρίας.
Εἰς δὲ τὸν Πειραιᾶ λειτουργεῖ
παράρτημα τοῦ ἐν Ἀθήναις θε-
ραπευτηρίου.
174—Ὁδὸς Ἀλκιβιάδου—174
Πλατεία Ἀγίου Κωνσταντίνου.

rêve d'or

Poudre
Lotion

ET PIVER
PARIS

"GRÈCA"

"ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,,

A. E. ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΚΑΙ

ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτύ-
πωσιν βιβλίων, πινάκων,
περιοδικῶν, ἐφημερίδων,
τὴν ἐκτύπωσιν πολυχρω-
μιῶν καὶ ἐν γένει πάσης
τυπογραφικῆς ἐργασίας.
Εἰς τὰ ἐργοστάσια ἐπίσης
λειτουργεῖ ἀριτίοτατον βι-
βλιοδετεῖον τὸ ὁποῖον ἀ-
ναλαμβάνει πᾶσαν βιβλιο-
δετικὴν ἐργασίαν.

Δι' οἰανδήποτε ἐρ-
γασίαν σας ζητήσα-
τε τιμὰς ἀπὸ τὴν
"ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,,

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 79
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Έτησίαν Δρ. 200
Έξαμηνος 100
Τρίμηνος 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Λίρα 1

ΣΟΥΠΕΣ ΟΣΠΡΙΩΝ ΕΙΣ ΚΥΒΟΥΣ

του πγκοσμίου φήμης εργοστασίου ΚΝΟΡΡ

Πωλούνται εις όλα τα έδωδιμοπωλεία

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

793

Andrea del Sarto: Γέννησις

A. D. SERTILLANGES

ΤΟ ΛΙΚΝΟ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

π' όλες τις όψεις της ζωής του 'Ιησού, ή πιο θελκτική, μειλίχια, και οικεία, για τους Χριστιανικούς λαούς, είναι εκείνη που την ανακαλεί στο στοχασμό, μαζί με μια ολόκληρη χορεία αναμνήσεων, το μαγικό και γλυκόηχο αυτό όνομα: **Βηθλεέμ**. Όλη ή ζωή του Κυρίου φαίνεται να κρατιέται έτσι από μερικές λέξεις. Μετά τη Βηθλεέμ ή Ναζαρέτ, ή Λίμνη, ή 'Ιερουσαλήμ. Κι' ή Ναζαρέτ σημαίνει μυστήριο ή Λίμνη σημαίνει εργασία ή 'Ιερουσαλήμ σημαίνει μάχη, κι' όλα αυτά μαζί, είναι ή ζωή, ή ημέρα, με τον όργασμό και τη φλόγα της. 'Η Βηθλεέμ είναι το πρωί. Είναι ή δροσιά της αύγης' είναι το πρώτο χαμόγελο του ούρανού' είναι ή καθαρή και αλαφρή πνοή που μετεωρίζει την ψυχή δεν ξέρω σε ποιά κυανούν, τη γεμίζει δεν ξέρω με ποιά αρώματα, σαν εκείνα που ανεβαίνουν στα όνειρά μας όταν όνειρευόμαστε το φαιδρό παράδεισο που έτερεπε το πρωτόπλαστο.

Βηθλεέμ! Υπάρχει ένας άερας έορτης μέσ' στο όνομα αυτό. Συντά ένα πλήθος από αντίλαλους μακρινούς, που μοιάζουν με τραγούδια άγγελικά ή με θροίσματα φτερουγιών. Μόλις το προφέρη ή καρδιά μας, άμέσως ή φαντασία κρεμάει σ' αυτό όλα των Χριστου-

γέννων τα σήμαντρα, όλες τις χαρωπές αναμνήσεις της παιδικής ηλικίας.

Σε απόστασι δυό βημάτων από την 'Ιερουσαλήμ—τη γλωμή πολιτεία, που την πολιορκεί ή έρημος εξ' ανατολών, κι' όπου ο χειμαρρος των Κέδρων και ή φρικτή Γέννα τη σηματοδοτούν με μεγάλες ούλες, ή Βηθλεέμ έφάνταζε, επάνω στους δυό λοφίσκους σά μια χαριτωμένη δασίς. Το άμφιθέατρό της στεφανώνει το κοίλωμα μιας κοιλάδος που είναι ένα αληθινό κέρα 'Αμάλθειας. Γι' αυτό την όνόμασαν Εύφραδα—ή γόνιμη. 'Η εργατικότητα των κατοίκων της την είχε φυτέψει με πλατειές ζώνες—τοποθετημένες σ' αλληπάλλινες ταράτσες κυκλοτερείς και κλιμακωτές—από συνιές κι' άμπελώνες, κι' ο Σολομών, που ήταν ή αγαπημένη του διαμονή, την είχε στολίσει με κήπους, που εξέτεινοντο από τα πόδια της πόλεως ως κάτω στην κοιλάδα.

Άλλά ή Βηθλεέμ είναι θελκτική ακόμη και σήμερα. Όταν άνηφορήσης το μικρό λοφίσκο, και φθάσης στην πλατεία, με την ανατολική γραφική τητά της, που είναι το κέντρο της βηθλεεμικής ζωής, έχεις απέναντί σου το ιερό σπήλαιο, σκεπασμένο με την αργότερη βασιλική του κόσμου κι' όταν υπεράνω από τις λευκές στήλες ενός κοιμητηρίου που χρησιμεύει σαν κρόσσι στα φρούδια των λωφών, άπλώσης το βλέμμα επάνω στους κλιμακωτούς κα-

καταπράσινους κήπους, επάνω στην κοιλάδα των ξυλοκεράτων, επάνω στο βουνάκι, όπου διακρίνεται, όλίγο μακρότερα, το χωριό Βηθ-Σαχούρ, από το όποιο κατέβηκαν οι Ποιμένες, το άλων του Βόξ, κι' ο άγρός όπου έλινγιζε ή Μοαβίτις, — ή Ρουθ και στον όριζοντα έπειτα, δεξιά, προς τη Νεκρή Θάλασσα, άριστερά, προς την 'Ιερουσαλήμ, την πολιτεία του αίματος: όταν τέλος, πλάι-πλάι με τις αναμνήσεις αυτές, τις αλληλοδιαδόχως πρόσχαρες και άπαισιες, άντικρύσης, επάνω στην πλατεία, ανάμεσα από τις γκαμήλες που λιγύζουν κάτω από το βάρος τους, τις κοπέλες τις Βηθλεέμ, τις αδελφές της Παρθένου, με το λευκό και μακρόσυρτο πέπλο τους, και τα παιδιά με τα οριζόντια φορέματα, τους νιούς του 'Ιακώβ, που έχουνε τόση χάρη, αλλά που τους προσθέτει νεορά ακόμα περισσότερη συλλογισμένος τους άθώους των αδελφούς—τα θύματα του 'Ηρώδη—και τον άλλο αδελφό τους τον 'Ιησού: απ' όλα αυτά κατασταλάζει μέσ' τη ψυχή σου ένα συμπεράσμα ανεκάλυπτο. Συντελείται μέσα σου μια παράδοση ζώμοσι: είναι σά μια άμπωτις και παλλίρροια στοχασμών μεγαγχολικών και γλυκύτατων ταυτοχρόνως, κι' όπου το κέντρο τους είναι το λίκνο αυτό, που το προανήγγειλαν πράγματα πένθιμα, κι' όπου αργότερα έμελλε να κάρουν απ' αυτό ένα Σταυρό...

Άλλ' αν άργοπορήσουμ' εκεί ως που να πέση ή νύχτα, μάς περιμένουν έντυπώσεις ακόμη έντονότερες. Γιατί, για

μὲς, ἡ Βηθλεὲμ, εἶναι ἡ νύκτα. Εἶναι τὰ μεσάνυχτα εἶναι ἡ σιωπὴ τῶν ὄντων—εἶναι ἡ φύσις, γαληνεμένη καὶ ἡσυχῇ εἶναι ὁ ὥρατος λόφος ποῦ ἀνεβαίνει, κάτω ἀπὸ τὸ γλυκὸ κρηάσμα τῶν ἀστέρων γὰρ νὰ πάη νὰ πάη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τὸν Ἀγαπημένον του. Κι' ὅταν, ἀπέναντι στὴν πραγματικότητα, ποῦ μᾶς ἀρέσει νὰ τὴ βλέπουμε πλαισιωμένη ἀπὸ τὸ ὄνειρο, ἀφήσουμε νὰ ἔλθῃ τὸ βράδυ, καθισμένοι ἐπάνω σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς τάφους αὐτοὺς—τόσο λευκοὺς, ποῦ θυμίζουν τὰ σπάργανα τοῦ Ἰησοῦ καὶ μεταβάλλουν σὲ γοητεία τὴ θλίψί μας—καὶ μετὰ τὴν παραληροῦσα συμφωνία τοῦ ἡλιοβασιλέματος, τὴ γλυκεῖα καὶ μεθυστική σάν τὴ δόξα τῶν οὐρανῶν, δώμε τὸν ἴσκιον ν' ἀναπηδᾷ, νὰ ὑψώνεται λίγο κατ' ὀλίγον, νὰ πλαναῖται ἐπάνω μας, νὰ ἀνάβῃ ἀδόρυβα τοὺς ἀστερισμοὺς του, ἐνῶ ἀπὸ κάτω ἀνεβαίνουν τοῦφρες μεσ' στοῦ χλιαρὸν αἶρα οἱ θόρυβοι τῶν μακρινῶν καὶ σκόρπιων κοπαδιῶν, ποῦ μοιάζουν σὰ ναοῦς ἰσμοῦ τῆς κοιλάδος ἢ σάν ἀβέβαιος ἀναστεναγμὸς τῆς νυκτός· ὅλα αὐτὰ μαζί σου σφίγγουνε παράξενα τὴν καρδιά, τὴ βασανίζουν γλυκά, καὶ τὴ στιγμὴ αὐτὴ, γυρίζοντας ἀπλῶς τὸ κεφάλι, λές: «Ἐκεῖ εἶναι» τόσο ἡ φαντασία συναρπάζεται καὶ μεθᾷ. Τὸ παρόν, τότε, δὲν ὑπάρχει πιά, καὶ νομίζουμε πὼς ἀκοῦμε σάν σὲ μακρινὸ ὄνειρο, τὶς συγχεχμένες αὐτὲς φωνὲς τοῦ παρελθόντος, ποῦ καὶ χωρὶς νὰ ἀπορρίπτονται τίποτε τὸ καθορισμένο, σὰς λένε τόσα πράγματα. Καὶ περιμένουμε τότε νὰ δοῦμε νὰ ξεπροβάλλῃ στὴν πλατεία αὐτῇ, κουρασμένο ἀπὸ τὴ μακρινή του πορεία, ἀλλὰ ἥσυχον καὶ μετὰ τὴ χαρὰ στὴν ψυχὴ, τὸ ἱερὸ καθαράν.

Ἦτανε πρὸς τὸ βράδυ ὅταν ἡ Μαρία καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐφθασαν στὸ τέρας τοῦ ταξιδίου των. Εἶχε προηγηθῇ ἕνα πλῆθος ἀπειρο συμπαιγνῶν των, ταξιδιωτῶν ὅπως καὶ αὐτοί, ποῦ εἶχαν ἔρξει ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἰουδαίας καὶ κατὰ συνέπεια ἐντελῶς φουσιζή, σὲ μιὰ μικρὴ πόλιν ὅπως ἡ Βηθλεὲμ, δὲν ὑπῆρχε πιά θεοὶ γι' αὐτοὺς στὸ «Καραβανσεράϊ».

Εἶναι γνωστὸ τί ὥρατες ἡθικὲς ἐφαρμογὲς ἐμπνέει τὸ γεγονός αὐτὸ στοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Στὰ μάτια τους τὸ υπερπλήρες αὐτὸ καραβανσεράϊ, εἶναι ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ. Καθὼς τὰ καταφύγια αὐτὰ τὰ ἀνοικτὰ σὲ ὅλους, ποῦ προσφέρουν οἱ ἀνατολικὲς πόλεις, εἵμαστε διάπλατα ἀνοιχτοὶ πρὸς πᾶν ὅτι προσφέρει μιὰ ἐπιφάνεια θεληγῆτων καὶ ἡδο-

νῆς. Καὶ τὸ πλῆθος διεισδύει μᾶς γεμίζει, μᾶς πλημμυρίζει. Πλῆθος σκέψεων, πλῆθος ἐπιθυμιῶν, πλῆθος γηϊνῶν ἀπασχολήσεων, πλῆθος ὑποθέσεων πλῆθος πόθων καὶ καθένος κατολισμάνει τὴ θεοὶ του καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐμφανίζεται, εἶναι πολὺ ἀργά.

Κι' ἔπειτα, φοβούμεστε, κάποτε, ἔναν τέτοιο ξένον. Εἶναι ὀχληρὸς καὶ στενόχωρος, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς! Ὄταν εἰσερχεται κάπου, θέλει τὴ θέσι ἀπλόχωση καὶ ἀνετη, καὶ ἀναμφισβήτητη, καὶ τιμητική. Πῶς νὰ τὸν ἐγκαταστήσουμε παραπλεύρως μερικῶν ἀπὸ τοὺς ξένους αὐτοὺς ποῦ δεχθήκαμε! Καὶ τότε τοῦ λέμε: Φύγε!...

Ἡ Γέννησις

Τοιχογραφία στὸ Ἀγιορειτικὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Παύλου κατωμένη ἀπὸ τὸ ζωγράφο Ἀνδρόνικο Βυζάντιο

«ὦ! δὲν τοῦ τὸ λέμε βέβαια, μετὰ τὴν χεῖλη, ἀλλ' ἡ καρδιά εἶναι εὐγλωττοτέρα ἀπὸ τὰ χεῖλη, καὶ ἡ καρδιά μας τοῦ λέει. Πήγαινε! Ἡ θέσις εἶναι κατελημμένη. Ἀφῆσε μας ἡσυχους! Φύγε!...

Καὶ φεύγει. Καὶ μένουμε στὴν ἀθλιότητά μας, σάν τὸ καραβανσεράϊ αὐτὸ τῆς Βηθλεὲμ, ποῦ μπορούσε νὰ δεχθῇ τὸν Ἀπέραντο κάτω ἀπὸ τοὺς θόλους του καὶ δὲν τὸ θέλησε.

Νὰ τους λοιπόν, ποῦ περιπλανῶνται, ἄστεγοι, μεσ' τοὺς δρόμους τῆς Βηθλεὲμ, ἐνῶ τοὺς βιάζει ὁ ἐρχομὸς τοῦ βραδίου, καὶ ἡ ὥρα... ὅπου πλησιάζει. Μαντεύει εὐκολὰ κανεῖς τὴν ἀγωνία

τοῦ Ἰωσήφ, καὶ τὴ σπουδὴ, καὶ τὴν ταραχὴ του, τίς οἶδε; Ἦτανε τόσο ἀπροσδόκητη ἡ ὑποδοχὴ αὐτῇ, καὶ τόσο σκληρὴ.

Ὅσο γιὰ τὴ Μαρία, οἱ συγχεχμένες προπαρασκευὲς ποῦ κάνουν οἱ μητέρες γιὰ τὴν γέννησι τῶν παιδιῶν τους μᾶς δίνει νὰ φαντασθῶμεν τὸν πόνο τῆς. Ὄπως δὲν ποτε, κι' ἡ σιὰ ἀκόμη μᾶς ἀνησυχίας δὲν μπορούσε νὰ τὴν ἀγγίξῃ. Ἐκρατοῦσε μέσα τῆς τὸ θυμωμένη, ἔκτεινον ποῦ ξέρει, ἐκτεινον ὅπου μπορεῖ! Νὰ ἀνησυχῇ γι' αὐτὰ ἦτο παιδικὰ ἀφελές.

Ὅσο γι' αὐτὴ, τί τὴν ἐνδιέφερε; Δὲν τὰ εἶχε ὅλα, μετὰ τὸ θησαυρὸ αὐτό; Ὄταν ἐσυλλογίζετο τὸν κληρὸ ὅπου τῆς ἔλαχε, μπορούσε νὰ ἔζηλευσθῇ τίς μητέρες, τίς πλούσιες καὶ ἡσυχες; Νὰ ὑποφῇ, μετὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ μεσ' στον κόλπο τῆς, ἦτανε γι' αὐτὴ μιὰ διπλὴ χαρὰ. Εἰσῆρχετο ἔτσι στὸ ῥόλο τοῦ Σωτήρος, προτοῦ εἰσέλθῃ ὁ ἴδιος. Ἐβαστοῦσε τὸ σταυρὸ, βαστώντας ἔκτεινον ποῦ ἐπροκειτο νὰ σταυρωθῇ ἐπάνω σ' αὐτόν.

Ἡ δευτέρη ἐξαγοράστρια τῆς ἀνθρώπινης ἀθλιότητος ἀρχίζει ἔτσι τὴ βαρεῖα τῆς ἀποστολῆς, καὶ μετὰ πόση ἀπειρη τρυφερότητα κάθε Χριστιανικὴ καρδιά μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβῃ, ἀρκεῖ νὰ γνῶσθῃ μέχρι ποίου σημείου ἡ Μαρία ἐσυμμερίζετο τὸ μεγάλο ἔργο, καὶ πόσο κατὰ συνέπεια ἀντιδρούσε νὰ κοινοῦν τὴν παγκόσμιαν χαρὰ ὅπου κίμυζε.

Ἐπρωροῦσε λοιπόν μεσ' στοὺς μαιάνδρους τῶν δρόμων τῆς Βηθλεὲμ, χωρὶς φόβο, χωρὶς ντροπὴ. Ἐπερίμενε τὴ θέλησι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἔχυνε στὴν ψυχὴ τῆς, σταλαματιά σταλαματιά, τὴ γαλήνη του, μεγαλεῖτερα ἀπὸ κείνη τῆς νύκτας π' ἀνέβαινε τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἀπὸ τὴν κοιλάδα κι' ἐσκέπαζε ἀργὰ τὸν ὁμιρφο λόφο.

Καὶ οἱ ἀνέγκραστες ἀνταλλαγὲς ἐξακολουθοῦσαν, τῆς Μαρίας δὲ ἔκτεινον ποῦ ξέρει, ἐκτεινον ὅπου μπορεῖ! Νὰ ἀνησυχῇ γι' αὐτὰ ἦτο παιδικὰ ἀφελές.

Κι' ἔτσι, ὀδηγούμενη ἀπὸ τὸ σύζυγό της, ὀδηγούμενη πρὸς τὸν πόλιν ἀκόμη ἀπὸ τὴν Πρόνοια, ἐπάνω στὸ φτωχὸ τῆς ὑποζύγιον, ποῦ τὸ πάτημά του ἀντηκούσε ἐπάνω στὸ λιθόστρωτο, σὰ μιὰ ἐπὶ κλησὶ περιφρονούμενη πάντα, ἐπήγαινε, σιωπηλὴ, κρύβοντας τὸν οὐρανὸ κάτω ἀπὸ τὰ χαμηλωμένα της βλέφαρα, καλῶς πτοντας μετὰ τὸν πέπλο τῆς τὴν καρδιά ποῦ κρατοῦσε μέσα τῆς τὸ Θεό.

Καὶ ὁ Ἰωσήφ ἀναζητοῦσε πάντα. Ἀ-

ναζητοῦσε, ἀλλὰ δὲν εἰσάγει.

Τέλος μὴ ἔχοντας ἐλπίδα ἀπὸ τὸ μένος τῶν ἀνθρώπων, ἐσκέφθησαν τὸ καταφύγιον αὐτὸ ποῦ δὲν κλείνει τὴν πόρτα του μπροστὰ στὸ φτωχό.

Ἐπῆρχαν κάτω ἀπὸ τὸ λόφο, στὰ πέριξ τοῦ πύργου τοῦ Δαυὶδ, μερικὰ σπήλαια, σάν αὐτὰ ποῦ ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ στὴν Παλαιστίνη, καὶ ἰδιαίτερος στὴν Ἰουδαία. Ἐσταύλιζαν μεσ' σ' αὐτὰ τὰ ζῶα ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ τοῦ ἔτους, ποῦ τὰ κοπάδια εὐρίσκοντο στὶς βοσχές, ἦτανε κενὰ. Πρὸς τὸ μένος αὐτὸ ἐπῆρχον τὰ βήματά τους. Καὶ τὰ βήματά τους τὰ ὀδηγοῦσε ἡ Πρόνοια... Δὲ θέλει ἄλλη στέγη γιὰ τὸ Μονογενὴ τῆς ἀπὸ ἐκτεινον ποῦ ἐτοιμάζει ἡ ἴδια γιὰ τοὺς ξένους τῆς. Στοιγικὴ καὶ δραστήρια, ἡ Πρόνοια ἔχει καταφύγια γιὰ κάθε τι ὅπου ζεῖ· ὁρῶσαι ἄντρα στὸ βάθος τῶν δασῶν· δὲν ἐξέλασε τὰ παιδιά τῆς λεαίνης, λέγει ἡ Ἀγία Γραφή.

Ὄταν ἐρύθμιζε ἄλλοτε τίς μεγαλειώδεις ἐξελλίξεις τῆς βλῆς, καὶ ἡ φωτιά, ὁ ἐργάτης τῆς, ἐσκληραίνε τὸ μαλακὸ πηλὸ, ἐπεφύλασσε τὸ βράχο αὐτὸ ἀποβλέποντας στὴ θεῖκή αὐτὴ ὥρα.

Δὲν ἤρμιζε νὰ κλειστῇ ὁ Ἀπέραντος σὲ μιὰ κατοικία ἀνθρώπων. Αὐτὸς ὁ ἀπύπλωτος ἡγεμὼν, ποῦ παρέχει σὲν ἡλιο τὴ σπατάλη τοῦ πρωῒνου τοῦ φωτός, ποῦ κάνει νὰ σπιθηροῖται ἀπὸ πετράδια τὸ μέτωπο τῆς νύκτας, καὶ οἶχνει, χαμογελώντας, πάνω στοὺς ὅμους ἐνὸς τοῖχου ποῦ καταρρέει, ἕνα μανδύα πλουσιώτερο ἀπὸ ἐκτεινον τῶν βασιληῶν· δὲν ἐταίριάζε νὰ γεννηθῇ μεσ' στοὺς κόλπους τῶν μάταιων θησαυρῶν μας. Τοὺς δεσπόζει περιφρονώντας τους. Δείχνεται μεγάλος μετὰ τὴν ἐκλογὴ ἐκτεινον ποῦ καλοῦμε ἀθλιότητα. Δὲν θέλει ἄλλη πολυτέλεια παρὰ ἐκτεινον ποῦ ταιριάζει σὲν ἀνακαινιστῇ, καθὼς στὸ θεμελιωτῇ τῆς γῆς. Λουλοῦδι τοῦ κόσμου, καὶ ὄχι λουλούδι ἀνθοκηπίου, θέλει ν' ἀνοίξῃ μεσ' στοὺς κόλπους τῆς δημιουργίας, μὴ ἐχοντας ἀρχιτέκτονα καὶ διακοσμητῇ, γιὰ τὸν τόπο τῆς γεννήσεώς του, παρὰ τὸ Θεό, ποῦ εἶναι ὁ Υἱὸς του κι' ὁ ἴσος του.

Καὶ ἔπειτα δὲν πρόει ἔκτεινον ποῦ εἶναι ὁ θεάνθρωπος ὅλων νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν πρώτη του ὥρα προσετός σὲ ὅλους, καὶ πρὸ πάντων σὲ κείνους ποῦ τοῦ μοιάζονε περισσότερο, τοὺς ταπεινοὺς, τοὺς μικροὺς, τοὺς περιφρονημένους—τοὺς ἀγαπημένους Του.

Κυττάξτε τοὺς ποιμένας αὐτοὺς, στὸ χεῖλος τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰούδα μετὰ τὸ μαῦρο κάλυμμα ἐπάνω στὴν κεφαλὴ τους, μετὰ τὴν αἰγοπροβιά ἐπάνω στοὺς ὅμους τους, μετὰ τὸν ἀθλιὸν χιτῶνα τους σφιγμένο στὴ μέση, κρατώντας στὸ χεῖρ τὴ μικρή τους ράβδον ἀπὸ ξύλο συκομουρίας, γὰρ νὰ τὴ ρίχνουν στὰ πρόβατα ποῦ λακκίζουν.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι γιὰ τοὺς ὁποίους ἦρθε ὁ Ἰησοῦς. Δὲν εἶναι τίποτε, λιγώτερο ἀπὸ τίποτε· εἶναι, πρὸ πάντων στὴν Ἀνατολή, οἱ δοῦλοι τῶν δούλων, καὶ δὲν ἔχουν, καθὼς αὐτός, ἄλλη στέγη ἀπὸ τοὺς βαδουλοὺς αὐτοὺς βοσκῶν. Εἶναι ἐκεῖ κάτω στὴν κοιλάδα ποῦ φυλὰν τὰ κοπάδια τους. Κοιμούνται ἡ κουβεντιάξουν, γύρω ἀπὸ τὴν φωτιά, ποῦ δὲν ἔχουν πῶς εἶναι φλόγες χαρᾶς· ὁ Ἰησοῦς τοὺς προσκαλεῖ σιωπηλά... Καὶ σὲ λίγο θάρρουν χωρὶς

φόβο κι' αἰδημοσύνη, γιὰ τοὺς ποιμένες καὶ μάγοι ἔχουνε τὰ ἴδια δικαιώματα, καὶ θὰ μπορούσαν νὰ κυττάξουν, ν' ἀγαπήσουν, νὰ λατρεύσουν, κι' ἂν τολμούσαν νὰ κρατήσουν στὴν ἀγκαλιά τους τὸν Υἱὸ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, μέσα τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς καρδίας των.

Εἶναι γι' αὐτὸ ποῦ ὁ Οὐρανὸς ὠθεῖ πρὸς τὸ σπήλαιο τοὺς δυὸ ταξιδιωτῆς; Δὲν ὑπάρχει ἀκόμη ναὸς, γιὰ τὸ μυστήριον τῆς πραγματικῆς παρουσίας; ἄλλὰ ἡ φύσις εἶναι ὁ μεγάλος ναὸς, καὶ ἀνοίγεται στὸ Θεό. Ἰδοὺ ὁ δόμος· εἶναι ὁ θόλος αὐτός. Ἰδοὺ ἡ φάτιν· εἶναι ὁ βωμός.

Εἰσέρχονται. Ἡ ὥρα πλησιάζει, ποῦ ὁ οὐρανὸς ἐπερίμενε. Ἡ Μαρία ἀναστρεφτὰ στὴν προσεχὴ προσδοκία.

Τὸ σκοτεινὸ ἄντρο, διευθετημένο προχείρως ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ Ἰωσήφ, προσφέρει τὰ ταπεινά του μέσα τὸν κρυμμένο Θεό.

Καὶ ὁ ἅγιος σύζυγος ἀποσύρεται, Ἐμπιστος τῶν μυστηρίων, ἀποσύρεται στὴν ἀνυπαρξία του ἀπέναντι τοῦ Ἀπεράντου ποῦ ἐρχεται.

Νὰ τὸς ποῦ ἀναπαύεται σὲ μιὰ πτυχὴ τοῦ σπηλαίου.

Κάτω ἀπὸ τοὺς πέπλους τῆς σκιάς, ἡ Βηθλεὲμ, καὶ αὐτὴ ἐπίσης, ἀποκοιμᾶται. Ἡ φύσις κοιμάται. Τ' ἀστέρια κυττάζουν καὶ ψάλλουν γλυκά. Οἱ ἄγγελοι, προσεκτικοί, μετὰ τὸν ὕμνον τῆς χαρᾶς στὴν ἀκρὴ τῶν χειλέων, παραμονεύουν τὸ σινάλιο στὰ μάτια τοῦ κυρίου των.

Ὅλα λοιπὸν εἶναι ἑτοιμα. Τὸ μυστήριον ἔχει νὰ συντελεσθῇ.

Ζ.

ΑΠΟ ΤΑ “ΑΓΡΙΟΛΟΥΛΟΥΔΑ,”

Πῶς ἀγροσβύνηται ἡ Ζωὴ μου
σάν τὴ δροσιά στὰ φύλλα ἐπάνω
σάν κυματοῖπες στὴν ἄμμο
πῶς ἀγροσβύνηται ἡ Ζωὴ μου...

Γέρουν τὸ χάραγμα οἱ λαλέδες
βρεμμένοι ἀπ' τὶς δροσοσταλίδες
τὶς τέσσερις τους πεταλίδες
στοὺς ἀπλοχώραφους μπαξέδες.

Καὶ τὰ γαλάζια χαμανδάκια
μόλις τὸν ἥλιο πρωτοδοῦνε
τῆς Ἀνοιξὸς χαμογελοῦνε
κι' ἀπλώνουν τὰ μικρὰ φυλλάκια.

Ὡ... τὴ λιγδὼν τὴ χάρη
ποῦ ἂν τύχῃ ἀγέρας δὲ φουξίξῃ
τὰ μικρὰ φύλλα τῆς νὰ ρίξῃ
τὰ ρίχνει ἀπροσέχτο ποδάρι.

Ἐπὶ θῆσα τὰ μαδημένα
φύλλα νὰ μᾶσω ἀπ' τὸ λιβάδι
νὰ κάνω ὀριόπλουμο μαγνὰδι
τὰ διαλεχτὰ τὰ ἀποξημένα.

Καὶ βάζοντάς τα στὸ κεφάλι
ἐνὰ μεν-ξεδέκο δέλι
νὰ γύρω κάτω ἀπ' τὸ καντῆλι
πᾶ στὸ πετρεῖνο προσκεφάλι.

Πῶς ἀγροσβύνηται ἡ Ζωὴ μου
σάν τὴ δροσιά στὰ φύλλα ἐπάνω
σάν κυματοῖπες στὴν ἄμμο
πῶς ἀγροσβύνηται ἡ Ζωὴ μου...

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΠΙΝΑΙΟΣ

Οι πονηροί λογισμοί είναι πολλοί και πολλών ειδών. Ένας απ' όλους κι' όχι ο πρώτος, ο σπουδαιότερος, είναι ο σαρκικός: έτσι ο Άγιος Αντώνιος πού έχει συνδέσει το όνομά του με το τελευταίο του τα

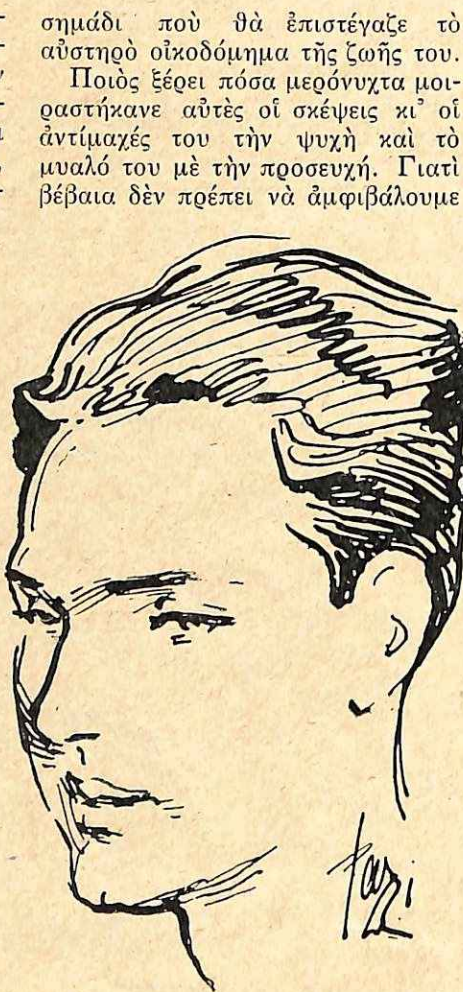
πάθη, έζησε μία περιπέτεια πολύ χειρότερη από κάθε σωματική αδυναμία. Στη μακρυνά του ζωή, είχε την τύχη να δοκιμαστεί από πολλούς πειρασμούς και να τους υπερνικήσει όλους: ένα μοναχά, τον χειρότερο, δεν μπόρεσε να υπερνικήσει, και υπέπεσε στο θανάσιμο αμάρτημα της υπερηφάνιας. Από τότε, ίσως, όλα τα μακρυνά χρόνια της ζωής του πού ακολούθησαν — αφού έζησε κατά την παράδοση εκατόν πέντε χρόνων — ήταν χρόνια μετανοίας για το φοβερό του αμάρτημα.

Στα 311 ο Άγιος Αντώνιος ήταν επάνω από 60 χρονών. Τότε μαθεύτηκε στην έρημο της Θηβαΐδος ψηλά όπου ζούσε και ασκήτευε πως νέοι διωγμοί ταραζάνε τον κόσμο τον Χριστιανικό στην Αλεξάνδρεια. Ο άνθρωπος πού τόσα χρόνια τώρα τίποτε δεν τον είχε βγάλει από την ενάτηνση του θεού, ταραχτήκε πρώτη φορά από σκέψεις κοσμικές. — Ίσως είχε έρθει πιά η ώρα του να δοξαστεί πεθαίνοντας για την πίστη του. Ίσως ν' αποφάσισε ο θεός να τον καλέσει κοντά του από τη μεγάλη θύρα του μαρτυρίου: καλά καλά δεν ήξερε πόσα χρόνια τυραννούσε τη σάρκα του στην κοιλάδα των στεναγμών: άπειρες, άμέτρητες άνοιξεις είχαν αντίσει στην έρημιά του, καλοκαίρια ύγρὰ, χειμώνες άδικοι: τὰ διαβατόρικα πουλιά είχαν περάσει και ξαναπεράσει πάνω από το κεφάλι του, τ' άγριοχόρτα είχαν μαδήσει ξανά και ξανά. Ήξερε πως ήταν γέρος πολύ: οι νηστείες και οι άγώνες του με τους δαιμόνους είχαν αδυνατίσει το κορμί του και το δείχνανε πιο γέριχο κι' απ' ό,τι εΐτανε στ' αλήθειά. Φυσικό δεν εΐτανε πιά να βρεί την ανάπαυσή του μαζί με των κόπων του την άμοιβή: — Ίσως αυτός ο διωγμός να εΐτανε το

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΝΟΣ ΑΓΙΟΥ

Ο κ. Κ. Θ. Δημαράς

σημάδι πού θα επιστέγαζε το αυστηρό οικοδόμημα της ζωής του. Ποιος ξέρει πόσα μερόνυχτα μοιραστήκανε αυτές οι σκέψεις κι' οι αντίμαχες του την ψυχή και το μυαλό του με την προσευχή. Γιατί βέβαια δεν πρέπει να άμφιβάλουμε

τους μονάχα λέξη δεν είχαν φέρει την ποθητήν ημέρα του λυτρωμού σιμά τους: κι' αυτός, αυτός πού κάθε του ώρα εΐτανε και μία προσφορά, μία θυσία, δεν του άξιζε ο φωτιστέφανος του μαρτυρίου:

Έτσι, απ' την πόρτα πού είχε άνοιξει η Ύπερηφάνια, γρήγορα φωλιάσανε μέσα του κι' ο Φθόνος κι' η Άκηδία κι' εκείνος πού είχε νικήσει τόσους και τόσους πειρασμούς, πού άθελά του είχε γίνει ο πατέρας του Ιεροού τόπου όπου βρισκόταν, εκείνος πού μεθαύριο θα περιφρονούσε των βασιλέων τα γράμματα και τα μηνύματα, δεν μπόρεσε ν' ανθέξει. Κι' εκείνος, ο άμίλητος κι' ο ταπεινός, πού είχε κλειστεί με ξερολιθιά και μόνος ολομόναχος είχε ζήσει είκοσι χρόνια, μίλησε στους άλλους έρημιτες, ξανοίχτηκε, συζήτησε ίσως, μία και τον είχε πάρει ο κατήφορος, προσπάθησε ίσως να πείσει κι' άλλους: ποιος ξέρει; Μιά φορά κείνο πού ξέρουμε είναι πως κάμποσοι έρημιτες, μπροστά ο Άγιος Αντώνιος, ξεκίνησαν ένα πρωϊ χαρούμενοι για την Αλεξάνδρεια με την απόφαση και τη βεβαιότητα του μαρτυρίου.

Στην Αλεξάνδρεια, σάν να τους περίμενε από την άρχη κάποια απογοήτευση. Στην έρημο όπου όσο νάναι τα νέα φθάναν άριά και πού, φουσκωμένα κι' όλας από το δρόμο πού είχανε κάνει, η έλλειψη θεμάτων κι' η αποκρυνση από τα έγκόσμια, γλήγορα μάτα μεγάλωνε περισσότερο. Έτσι, μερικά περιστατικά συνηθισμένα από πάντα, ίσως κάποια μεγαλύτερη αυστηρότητα πός τους Χριστιανούς, καμμιά από τις όχι σπάνιες ταραχές της ανήσυχης Αλεξανδρείας, είχαν γίνει στη Θηβαΐδα διωγμοί εξαιρετικοί: οι διαταγές άλλ-

γινόταν γλήγορα άνησυχία κι' άγωνία κι' άμφιβολία. Αισθανότανε πιά κουρασμένος: δεν είχε κι' αυτός δικαιώματα στη γλύκα της αϊωνιότητος; Τόσες και τόσες παρθένες είκοσι χρονών, και νέα παιδιά με μία

λωστε με τον καινούργιο Αΐγουστο, είχαν αλλάξει, και πολύ λίγοι πιά ήταν πού τους καταδικάζανε σε θάνατο: οι άλλοι φεύγανε σ' έξορίες, σε καταναγκαστικά έργα. Άν πάλι κυττάξεις άλλοιώς τα πράγματα, οι έθνικοι πού πολύ κυνηγούσανε τα κεφάλια, τους χριστιανούς πού είχανε αξιώματα στην πολιτεία και στην κοινωνία του δούλου και του φτωχού δε λογαριαζότανε πολύ περισσότερο η πίστη από τη ζωή του. Οι έρημιτες βρήκανε υποδοχή θερμή ανάμεσα στους χριστιανούς πού έτρέχανε να τους δούνε, να φωτισθούν από το φως τους, από στόμα σε στόμα, δίχως φασαρία, μήπως γίνει τουτό άφορηή νέου κακού, μαθεύτηκε πως οι Άγιοι είχανε κατεβεί στην πόλη και οι προσκυνητές πληθαΐναν. Μά άλλο γύρευαν οι έρημιτες: όσο τους έκραυγαν οι δικοί τους, τόσο γύριζαν εκείνοι πού πολύ μέσα στα κέντρα, στην άγορά, στις φυλακές να παρηγορήσουν τους φυλακισμένους, να δώσουν θάρρος στους λιγόνυχους. Ντυμένοι στις άδούλευτες προβιές τους, με τα γένεια και τα μαλλιά τα μακρυνά, ξυπόλυτοι, άπλυτοι (γνωρίζουμε για τον Άγιο Αντώνιο πως όσο ζούσε στην έρημο ούδ'ε μιά φορά δεν περιποιήθηκε το κορμί του), βέβαια θα τραβούσανε το μάτι, για σεβασμό ή για χλεύη. Και καρτερούσανε την ώρα πού κάποιος θα τους ζητούσε το λόγο για την πίστη τους και θα γινόταν η άφορηή του μαρτυρίου και της σωτηρίας τους: κι' οι μέρες περνούσαν... Με τα πολλά ο διωγμός κόπασε πάλι: οι Αλεξανδρινοί πρὸς κάποια καινούργια άνησυχία γύρισαν κι' ούδ'εκατάζανε πιά τους χριστιανούς. Οι έρημιτες, κουρασμένοι από μία ζωή τόσο αλλοιώτικη από κείνην πού ήξεραν, άηδιασμένοι από τα θεάματα πού έβλεπαν γύρω τους, κατάλαβαν πως δεν είχαν πιά τίποτε να περιμένουν, και με την ψυχρή βαρεία, ξεκίνησαν πάλι για την έρημιά τους: μετρήθηκαν: ούτε ένας δεν έλειπε.

Τί να πεις για τη μαυρίλα του λογισμού τους στο δρόμο του γυρισμού; Καθώς ξαναπερνούσαν τους τόπους πού είχανε δει κατεβαίνοντας, θυμόντουσαν πόση χαρά πλημυ, θυμόντουσαν πόση χαρά πλημυ, μέτρούσαν το πέσιμό τους το ταρινό.

Χαρακτηριστικό είναι πως οι χριστιανοί συγγραφείς, αναφέροντας

αυτά τα ιστορικά, τα προσπερνάνε σ' αμυδιασμένοι, δειλά και βιαστικά: τουτό γιατί γελιούνται ζητώντας τη βεβαίωση της πίστης στην ιστορική άπόδειξη και στ' αλήθεια, μ' αυτό πού κάνουν, δικάζουν το θεό, πρώτα πού σε κανέναν δεν ταιριάζει. Μά κι' αν τους ακολουθήσουμε στο στραβό δρόμο πού παίρνουν, υπάρχει τρανότερη άπόδειξη της θείας δικαιοσύνης από την άποτυχία τούτης της θεουργικής προσπάθειας του Άγίου Αντωνίου:

Πως έτσι το κατάλαβε κι' ο ίδιος, άρχηγός των άλλων στην άγιοσύνη και στην άμαρτία, βαθειά πληγωμένος από την άγνομη άπόφασή του, φαίνεται καθαρά από την κατοπινή του πολιτεία. Ο Άγιος Αντώνιος, όταν επέστρεψε στο παλιό του άσκηταριό, έβρηκε πως η άνάπαυσή του εκεί κι' η ζωή του όλη δεν του άξιζανε πιά ύστερα από το ήθικό του παραπάτημα. Το ντύσιμό του το έκανε πιο άπλο άκόμη από κείνο πού εΐτανε, το φαγητό του πιο λιτό, τη μοναξιά του πιο μεγάλη: και σ' α να μην έφταναν αυτά, παράτησε τους συντρόφους του, τον τόπο και τους ανθρώπους πού είχανε δει τη φοβερή του πλάνη και ξεκίνησε μοναχός του. Κάτι

Μπεντουΐνοι τον έπληραν μαζί τους και τραβήκανε κατά την έρημο θάλασσα: τρεις μέρες και τρεις νύχτες περπατούσανε στην έρημιά: τέλος, κοντά σε μιά πηγή, ο Άγιος Αντώνιος άφήκε τους συντρόφους του να προχωρήσουν χωρίς αυτόν, κι' εκείνος έγκατεστάθηκε εκεί. Είκοσιόχτώ χρόνια έζησε έτσι ολομόναχος μέσα στη μετάνοια και την προσευχή: ύστερα μόνο, όταν έπίστεψε πιά πως ο Θεός του είχαν ίσως συγχωρήσει το κρίμα του, άφησε δυό από τους παλιούς συντρόφους του της Θηβαΐδος να μείνουν κοντά του.

Αυτή εΐταν η μεγάλη περιπέτεια της ζωής του Άγίου Αντωνίου. Μας μαθαίνει πως συχνά για να μ'ας πειράξει ο δαίμονας βρίσκει τα πιο παράδοξα σήματα να ντυθεί. Και βέβαια τα χειρότερα πού βρίσκει και τα πιο επικίνδυνα για τους άγιους ανθρώπους είναι εκείνα όπου ο πειρασμός κούβεται κάτω από το πέπλο της άγιοσύνης. Στις αδύνατες ψυχές και τουτό μόνο θ' άκούσε για να τις ρίξει στη βαθύτατη άμαρτία, την άπελπισία.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

ΠΟΛΩΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

PERETZ ΕΚΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΗ ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ

Ο Ίτσοκ Λέμπους Πέρετς, από έβραϊκή οικογένεια, γεννήθηκε στις 25 Μαΐου 1861 στο Ζάρνστς της Πολωνίας και πέθανε στη Βαρσοβία τις 16 Μαρτίου 1915. Είναι ένας από τους άγνωστέρους γερμανοεβραϊούς συγγραφείς. Χάρη σ' αυτόν η γερμανοεβραϊκή φιλοσοφία κατέχει μία θέση μέσα στην παγκόσμια φιλοσοφία. Τα έργα του μεταφράστηκαν ρωσικά, πολωνικά, γερμανικά και ισπανικά. Χαρακτηρίζονται όλα από τη λεπτότητα του ύφους, τον πλοστό των εκφράσεων και την άγάπην του μυστηρίου.

(Ένας κήπος, μία βίλλα στο βάθος: η σελήνη παρουνιάζεται πίσω από να σύννεφο. Ένα όχρὸ κι' άσημένιο φῶς χύνεται στη σκηνή).

Εκείνος. Τὰ άνη σ' εγγνώρισαν και σε χαιρετάνε με το άρωμά τους... Εκείνη. (με εἰρωνεία). Α!

Εκείνος. Κι' η σελήνη... βγαίνει πίσω από να ελαφρό σύννεφο: τρέχει να σε βρή... Εκείνη. Η σελήνη είναι κούτη, τότε ο Χάϊνε.

Εκείνος. Και κάθε κορμός έχει έν τούτοις μία εξυπνάδα: ξέρει πάντως τί είναι καλό κι' άραιο... Για δες πως ριγόνε οι ανταύγειες της Σελήνης στο τρυφερό μέτωπό σου πως μειδιούνε στα λεπτά σου χείλια!...

Εκείνη. Χρ! Έγινες ποιητής! Εκείνος. Με σένα, ποιος δε θα γινόταν. Ύστερα αυτό δεν είναι ποίηση. Σ' άγαπώ!

Εκείνη. (δείχνοντας κατά το σπίτι της). Πές το καλύτερα στη

μητέρα μου, θά ευχαριστηθῇ. Δὲν κοιμάται πιά τὴ νύχτα. Δὲν εἶναι σίγουρη πὼς εἶμαι παρθένα, λέει...

Ἐκεῖνος: Θυμᾶμαι μιὰ μικρὴ ἱστορία...

Ἐκεῖνη: Ἄν εἶν ἐπίκαιρη λέγε την...

Ἐκεῖνος: Στὸν Παράδεισο...

Ἐκεῖνη: Παλὴν ἱστορία...

Ἐκεῖνος: «Καὶ ποὺ μένει πάντα νέα», ἔλεγε ὁ Χάινε. Λοιπὸν ἦταν πολὺν καιρὸ πρὶν διώξουν ἀπ' τὸν Παράδεισο τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐά—

τοὺς πρωτοπλάστους—πρὶν βάλουνε τὰ Χερουβεὶμ μετὰ μακρυὰ σπαθιά μπροστὰ στὴν εἴσοδο...

Ἐκεῖνη: Δὲν εἶχαν φάει ἀκόμα τὸ μῆλο καὶ δὲν ξέρανε νὰ χωρίσουνε τὸ καλὸ ἀπ' τὸ κακό.

Ἐκεῖνος: Πῶς, τόχανε φάει.

Ἐκεῖνη: Καὶ τότε πῶς δὲν τοὺς εἶχανε διώξει;

Ἐκεῖνος: (μειδιῶντας) Ἡ δίκη ἐξακολουθεῖ πάντοτε κι' ὁ Ἀδὰμ μὴ ξέρωντας τὸ κακό, περπατεῖ μετὰ νο- χελεῖα στοὺς κήπους τῆς Ἐδέμ. Βλέπει σ' ἕνα δέντρο ἕνα ὠραῖο μῆλο...

Ἐκεῖνη: Πάντα τὸ μῆλο!...

Ἐκεῖνος: Κι' ὠραῖο μάλιστα, νὰ τὸ βλέπης καὶ νὰ τὸ ζηλεύης. Λίγο ρόδινο σὰν τὴν αὐγὴ...

Ἐκεῖνη: Καὶ τ' ἄρεσε τὸ μῆλο;

Ἐκεῖνος: Βέβαια! Ἦθελε νὰ τὸ φάῃ καὶ κάτι τοῦσφιγγε τὴν καρδιά...

Ἐκεῖνη: Καὶ τόκοψε;

Ἐκεῖνος: Στὸν Παράδεισο δὲν κόβουνε: ζητᾶνε. Πᾶει μπροστὰ στὸ δέντρο, τὸ χαϊρετάει εὐγενικά καὶ ζητάει: Δέντρο, δέντρακι μου, χάρισε μου τὸ μῆλο σου. Θέλω νὰ τὸ φάω.

Ἐκεῖνη: Καὶ τὸ δέντρο, βέβαια, λέει: ὅχι...

Ἐκεῖνος: Ὅχι ἀκριβῶς. Βάνει ἀπλῶς ἕναν ὄρο. Ἀδὰμ, Ἀδαμάκη μου, ἀπαιτᾶται τὸ δέντρο, μπορεῖς νὰ φᾶς τὸ μῆλο, μὰ πρέπει νὰ κἀμῃς τὸ ἴδιο καὶ μετὰ...

Φᾶ το, μὰ ἀπορροφησέ με μαζί μ' αὐτό, τελείως: τὸ μῆλο, τὰ φύλλα καὶ τὰ κλώνια, καὶ τὸν κορμὸ μὲ τὴ φλοῦδα, ὡς τίς ρίζες τίς χωμένες μετὰ τὴ γῆ...

Ἐκεῖνη: Χά, χά, χά!! χί, χί, χί!

Ἐκεῖνος: Κι' ὁ Ἀδὰμ γέλασε κι' αὐτός. Μὰ τὸ δέντρο δὲν κοροῖ- δεύει: τὰ λέει σοβαρά. Δὲν εἶν' ἀνάγκη, ἐξηγεῖ, νὰ με χάψῃς μετὰ, ἀλλὰ σιγά σιγά, σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ πρέπει νὰ με τρῶς κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε λεπτό, ἀδιάκοπα...

Ἐκεῖνη: Κι' αὐτὸς τί εἶπε;

Ἐκεῖνος: «Καὶ ποὺ μένει πάντα νέα», ἔλεγε ὁ Χάινε. Λοιπὸν ἦταν πολὺν καιρὸ πρὶν διώξουν ἀπ' τὸν Παράδεισο τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐά—

τοὺς πρωτοπλάστους—πρὶν βάλουνε τὰ Χερουβεὶμ μετὰ μακρυὰ σπαθιά μπροστὰ στὴν εἴσοδο...

Ἐκεῖνη: Δὲν εἶχαν φάει ἀκόμα τὸ μῆλο καὶ δὲν ξέρανε νὰ χωρίσουνε τὸ καλὸ ἀπ' τὸ κακό.

Ἐκεῖνος: Πῶς, τόχανε φάει.

Ἐκεῖνη: Καὶ τότε πῶς δὲν τοὺς εἶχανε διώξει;

Ἐκεῖνος: (μειδιῶντας) Ἡ δίκη ἐξακολουθεῖ πάντοτε κι' ὁ Ἀδὰμ μὴ ξέρωντας τὸ κακό, περπατεῖ μετὰ νο- χελεῖα στοὺς κήπους τῆς Ἐδέμ. Βλέπει σ' ἕνα δέντρο ἕνα ὠραῖο μῆλο...

Ἐκεῖνη: Πάντα τὸ μῆλο!...

Ἐκεῖνος: Αὐτός, ἔ! νά, ἦρθε ἡ στιγμή νὰ ξεχωρίσῃ τὸ καλὸ ἀπ' τὸ κακό... (Μιὰ στιγμὴ σιωπῆς).

Ἐκεῖνη: Κι' ἐγὼ θυμᾶμαι μιὰ ἱστορία...

Ἐκεῖνος: Ἄν εἶν ἐπίκαιρη λέγε την...

Ἐκεῖνη: Αὐτὸ δὲ γίνεται στὸν Παράδεισο μὰ σ' ἕνα μέρος ποῦχει κάποια ὁμοιότητα μετὰ τὸ πρωτόγονο δάσος. Κι' αὐτὸ δὲ συνέβη στὸν Ἀδὰμ, ἀλλὰ σὲ κάποιον ποῦ τοῦ μοιάζει, σ' ἕναν ἄγριο. Εἶχε στιγματίσει τὸ λαϊμό του, γιὰ περιδέραιο εἶχε δόντια ἀγρίων θηρίων, καὶ στὸ κεφάλι του εἶχε ἕνα στεφάνι ἀπὸ πολὺ- χρωμα φτερά. Στὸ δεξιὸ του χέρι εἶχε τὸ τόξο. Μιὰ μέρα, σηκώνοντας τὸ κεφάλι, εἶδε ἕνα πουλὶ ποῦ γύριζε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του ἕνα σπάνιο, παράξενο πουλὶ, με χρυσὰ

φτερά, μιὰ πρωὶνῇ ἀχτίδα... Τὸ φτέρωμά του τοῦ ἄρεσε... Τὸ θελε γιὰ νὰ τὸ βάλῃ στὸ στεφάνι του...

Ἐκεῖνος: Κι' ἔρριξε:...

Ἐκεῖνη: Μὰ πέταγε πολὺ ψηλὰ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ φτάσῃ μετὰ βέλη τοῦ τόξου του...

Ἐκεῖνος: Τότε τί ἔκαμε; Τὸ πιάσε μετὰ παγίδα, μετὰ πονηριὰ;

Ἐκεῖνη: Μπᾶ καθόλου, ἀπλὸς- στατα, ζήτησε: Ὡ ὠραῖο πουλὶ, βασιλεῦ τῶν πουλιῶν, θέλω τ' ὠραῖο σου φτέρωμα... Στάσου νὰ σὲ πε- τύχω... Δὲ θέλω τὸ κρέας σου· μόνο τὰ φτερά σου μετὰ τριχάνας: αὐτὰ τὰ τόσο λαμπρὰ φτερά...

Ἐκεῖνος: Καὶ τότε;

Ἐκεῖνη: Δὲν τελείωσε τὴν παρά- κλησή του· τὸ πουλὶ πέταξε. (Φεύγει βιαστικά).

Ἐκεῖνος: Ἐδῶ εἶναι τὸ ζήτημα!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ο Άκηφ που είχε γίνει μελαγχολικός και δε νικούσαν παρά σπάνια, άφρισε. Χτυπούσε τα πόδια του, το αίμα πετάχτηκε μες τα μάτια και τα τσάγρισε, τσάφ.

— Μή! σκρόφα, σκάσε! Μή λές γι' αυτό!

Τό έτρεμε. Ντρέπονταν να τό παραδεχτεί. Μά τό έτρεμε.

— Ξέρεις, του έλεγε ο χότζας μιά μέρα, έλα πάμε στο τζαμί. Δεν κάνει πιά. Σε λαχαρίζαμε.

Ο Άκηφ αντιστέκονταν.

— Άμάν, άφησέ με Χότζα. Έγώ κάνω τό ναμάζι μου έδώ. Χαίρομαι και τη γυναίκα μου, τό μικρό τό Μουχαμέτ. Άφησέ με.

— Μά ή καρδιά σου είναι καθαρή, Άκηφ; τόν ρωτούσε ο χότζας. Τι σου τρέχει; Ο προφήτης είναι μεγάλος.

Αυτός που δεν πρόφτανε πριν να σκεφτεί για τό θεό, έλεγε, ναι, ναι, δεν είχε άλλο να κάνει παρά να ζητά βοήθεια. — Ναι, ναι, είναι μεγάλος και τό σκέβονμαι κάθε μέρα, χότζα... Μά άφησέ με άκόμα...

Έκανε την άπόφαση και βγήκε έξου όταν είχε περάσει άνάμισ χρόνος και παραπάνου. Οί άγάδες στον καφενέ τό πήραν μεγάλη χαρά, μέρ-άμπάρ, μέρ-άμπάρ. Τόν κερνούσαν.

Η κουβέντα ήρτε στο φίδι. Όσο νάνα ο Άκηφ τό θυμάται τώρα άραιοτέρα.

— Ξέρεις, μωρέ Άκηφ; του λέει ένας άγός παχύς μ' ένα μάτι, τη στιγμή που τά χάχανά του, χά, χά, χά, διπλωναν και ξεδίπλωναν τις φοβόνες του κάτω άπ' τά μάγουλα. Τι λές να ειπών οί ήρωμοί για τό φίδι, έ;

Ο Άκηφ σηκώνει τους ώμους.

— Τι λές, έ;

— Τι να λέω, δεν ξαίρω.

— Συλλογίσου, τό ειπών, πώς τό φίδι τόνιζε ένας άγιος. Του έλεγε: αίντε, όρε φίδι, πάγαινε εκεί—πάγαινε τό φίδι σά δοῦλος. Αίντε να ταξιδέψεις όρε τώρα κατά τ' Άμπελικό—έκανε ένα ταξίδι τό φίδι. Και να σου, Άκηφ, και τό πετυχαίνεις έσύ. Χά, μπρέ, χάλ! Και τώρα σίγουρα ο άγιος δε θα μιλιέται άπ' τη μανία του. Χά, μπρέ, χάλ!... Ξεκαρδίζονταν.

Ο Άκηφ τι να κάνει; Σκίζει κι' αυτός τά χείλια του να χαμογελάσει. Κι' ύστερα ένας διάολος τόν κεντά. Ξανάρχεται ο ίδιος ο διάολος, ξανάχεται.

Ο τούρκος είναι ξαλισμένος. Την ώρα που έφευγαν, λέει αδιάφορα στον άγά με τά χάν, μπρέ, χάλ.

— Είναι αλήθεια, τό λοιπόν, άδεοφέ; Τό ειπών;

— Τι για;

— Για τό φίδι λέγω.

— Άκούς εκεί! Βοιγίζει όλος ο Σκόπελος πώς ειπών του άγιου και σε κυνηγά. Φτοῦ!

Ηρτε ο καιρός της σοδιάς για τό μάζεμα των έλιών. Ο χειμώνας ήταν πολύ μαλακός. Λίγες βροχές. Ο Άκηφ δεν έκανε καμιά δουλιά. Τίποτα. Γύριζε μες τό χωριό κι' έτρωγε τά τελευταία γρόσα άπ' τά δυό χτήματα που άναγκάστηκαν να πουλήσουν τόν καιρό της άρρώστιας. Τους άπόμεινε ένα τρίτο, στον κόρφο, δίπλα στη θάλασσα, στη «Μανολιά». Η γυναίκα φώναζε.

Τότες μες τό χειμώνα, μιά μέρα σκούρηγε, μάβρισε ο ουρανός. Έπιασε να βρέχει δυνατά. Τριζυμιά. Τά κύματα στον κόρφο πηδούσαν και σπούσαν, ειπών όλωσδιόλου παλαβά. Τό βράδυ ένα σύννεφο πολύ χαμηλό σηκώθηκε λές μες άπ' τόν κόρφο, έκει κατά τό Ντίπ, τόν πέρασε ολάκερον σά σαγίτα και τράβηξε έξου κατά τό πέλαγο, με βουή.

Είταν σίφουνας. Είδαν να κύματα άπό κεί που περνούσε να σηκώνονται ψηλά σά να τά δουφούσε ο άγέρας. Νάθελε να τά καταπιεί. Κι' ύστερα πάλι πέφταν με δύναμη μαζί με τό χαλάζι, και την ώρα αυτή, ίσαμε που νάρουν στην ίδια θέγουλα με την άλλη θάλασσα που δεν την είχε άγγίξει ο σίφουνας γίνονταν ένας λάκκος και γέμοζε ο τόπος άπό άφρό.

Μόνο μιά έξορα που έβγαине μες τόν κόρφο, εκεί που ειπών τό τελευταίο χτήμα του Άκηφ και δυό χέρσα χριστιανικά χωράφια άγγιζε ο σίφουνας. Τίποτα άλλο άπ' τήν στεριά. Τά μιά λιόδεντρα ξεριζωθήκαν. Είταν μιά άκατονόητη δύναμη. Τά κόντεψε, τά λιόδεντρα, πώς εισάσσε; κι' έτσι για χάδεμα τάστειλε με μιά χειραφία κανα δυό αντίμα τόπο άλλόρα άπ' τη όίξα τους σάν κλαμένα μονοέλια. Ο έτοιμος καρπός κατρακύλησε μαζί με την όρμη του σίφουνα μες τη θάλασσα. Τ' άλλα τά δέντρα, όσα άπόμειναν στο χτήμα, ειπών κατασκαμμένα, σπασμένα κλαδιά, γεμάτα λύπη.

Η γυναίκα μόλις έμαθε τό κακό έπιασε να χτυπιέται σάν παλαβή. Έτρεξαν να την παρηγορήσουν οί ήρωιές γετόνισσες, πίζ, πίζ.

Ο Άκηφ γύρισε συντριμμένος. Έπεσε να πλαγιάσει. Τό μικρό τό Μουχαμέτ, έξ χρονώ παλληκαράκι, κι' αυτό σά να καταλάβαινε τη συμφορά κι' έκλαιγε άγαριμα, σκουπίζοντας τις μίζες του, με πεσμένα τά κοντά βρακιά του άπό όρεοτία.

Άργά πλάγιασε κι' ή γυναίκα μ' αναφυλλήτα.

— Άκήφ, λέει σιγά να δει άν κοιμήθηκε.

Αυτός άνοιξε τά μάτια.

— Τό λοιπόν, τώρα τι θα κάνουμε έ; Μιλιά.

— Άχ νάνα καταραμένη ή ώρα που βγήκε μπροστά σου! Έλεγε πάλι ή γυναίκα κι' έκλαιγε.

— Τι πράμμα;

— Έμ δεν άκούς λοιπόν που τό λέν οί ήρωμοί; Τό φίδι! Όλος ο μαχαλάς τό διαλαλούσε σήμερα πάλι: Τό φίδι του Άκηφ ειπών μες τό μπουρίνι κι' έπεσε σά λιόδεντρα λυσαμένο! Τό φίδι σου, Άκήφ!

Αυτός, του άνεβαίνει τότες ή άγανάκτηση και τόν πνίγει. Τό φωνάζει.

— Έ! όχι! όχι σου λέω! Αύτα είναι σάλια μπάλια που τά βγάλαν οί ήρωμοί για να τά χάβουμε έμείς. Τ' άκούς;

Η γυναίκα πάει να τού βρει δίζιο.

— Έγώ τό πιστεύω. Μά έλα που κι' έσύ δε λές να συνέρσεις, άντρα, άπό τότες.

Κάθε μέρα και γίνεσαι πιό κατσούρης. Η ζημιά τούτη... Τό λέω στον Άλλάχ (έκλαιγε μ' αναφυλλήτα) κάθε μέρα στο ναμάζι μου, να γίνεις καλά. Λέγω: μπάς και πρέπει να κάνουμε τίποτα και σ'

άφτάν τό μαγκούφη, τόν άγιο τους, λέω, που είχε τό φίδι...

— Μωρέ μπάς και δε ξαίρεις τι λές; Τη βάζει μπροστά ο Άκηφ. Να κάθεται και να βουβαίνεσαι, λέγω!

Ο Άκηφ τυραγιόταν. Δεν ήθελε να τό δεχτεί. Μάλιστα: ο φρόβος του είχε κόψει τόν ύπνο, δεν ήθελε να δουλέψει, τό θεριό με άνοιχτά λέπια έρχονταν τη νύχτα καταπάνου του. Έγασε όλη την ενεργητική του δύναμη. Ηρτε κοντά στο Θεό και του έμπιστεύονταν. Αυτό μάλιστα. Άλλά να σου λέει πώς τό φίδι θέλει να εκδικηθεί και τόν χτυπά γιατί τόνιζε ένας ήρωιός άγιος, έ, όχι, αυτό δεν μπορεί να τό σηκώσει εύκολα ή άπλη πίστη του έρχονταν σέ σύγκρουση και με την παντοδυναμία του προφήτου του που θα τόν προφύλαγε άπό τέτοιο κακό. Άντιστέκονταν.

Ός τόσο τό δεύτερο χτύπημα δεν άργησε νάρτει, γενναϊότερο και πιό τυφλό.

Η γυναίκα ήταν μιά φύση έρωτική, άσυγκράτητη. Ο Άκηφ είχε άπογίνει μιά άβουλη ύπαρξη, πλάγιαζε σά σκύλος, δεν της έδειχνε καμιά τρυφερότητα. Τό Μουχαμέτ, τό παιδάκι, έπεφτε σά γονάτι του: «Μπουμπά!... Αυτός τό χάδευε, χωρίς πολλά σάλια-μπάλια και τσάστελνε να πλαγιάση.

Όπου τού θηλυκού τό μάτι έκανε «κά» για άντρα. Ρίχτηκε σ' ένα καφετζή γείτονα. Τούτος, σάν έφευγε ο Άκήφ, πηδούσε άπ' τό χωματένιο φράχτη μες τό σπιτάκι τους. Στά ξαχαρώματα, ένα μεσιμέρι, ξαφνικά να σου, τσουπ, ο Άκήφ.

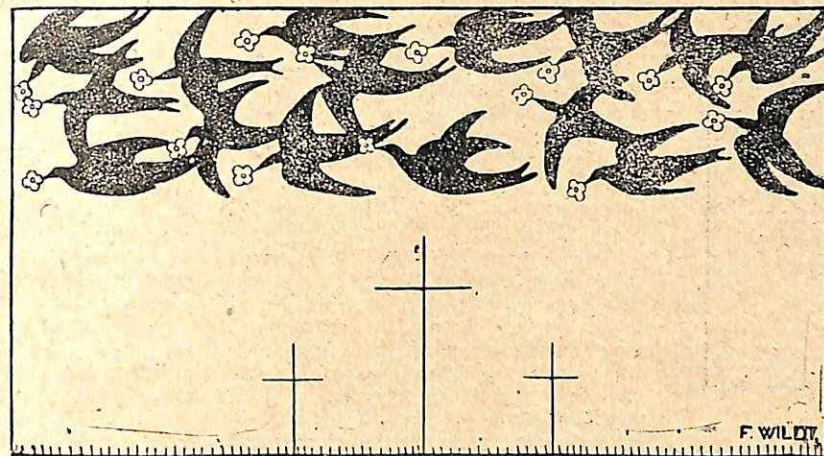
Έμεινε με άνοιχτά, γεμάτα τρόμοτά μάτια μπροστά στην άτιμία. Ο καφετζής τσάσσε δπου φύγει φύγει. Η γυναίκα σάζονταν, χαμένη, δεν έλεγε τίποτα, μήτε έκλαιγε, κινούνταν μηχανικά. Προχωρεί κατά τό μέρος της. Τσιμουδιά. Η μικρή γάτα του σπιτιού μπλέκει σά ποδάρι του. Μιά τσιρίδα. Πιάνει άπ' τό χέρι τη γυναίκα, έτρεμε, σηκώνει τό ποδάρι και της δίνει μιά κλωτσά. Είταν ή τελευταία κίνηση που έδινε ή τσακισμένη θέλησή του, γειά-χαρά.

Κλείστηκε ή πόρτα. Κείνη την πρώτη νύχτα κλειδώθηκε με τό παιδί του που τόν ρωτούσε κάθε τόσο «έ που είναι, για, μπουμπά; Όά γυρίσει;» Έλεγε ναι, θα γυρίσει. Και σά μάτια του ή πίκρα κατέβαινε, τά γέμοζε, σά νάταν μιά άξόδευτη άξία που είχε βρει την ώρα και δεν έλεγε να τελειώσει. Άνανεώνονταν.

«Ο καφετζής, του έλεγε τό μικρό, μπουμπά, ήταν πολύ καλός με τη μάνα. Όχτα, όχτα. Τη χάδευε. Έσύ δεν ήσουν, για, έτσι...»

Κι' αυτός, στο τέλος, σάν πλάγιασε τό μικρό κι' έμεινε ολομόναχος, άρχισε να κλαίγει σιγά, κρυφά. Η καταστροφή είχε λυσάξει μαζί του. Δεν ήταν, λοιπόν, κι' άλλος κόσμος; Πάσχιζε να βρει την αίτια. Κι' όταν έκλαψε, έκλαψε, κάτι που δεν έλεγε πριν να στερεωθεί, να τολμήσει, βγήκε με περισσότερο θάρρος, τώρα που γύρευε εξήγηση. Τό φίδι! Έ! δεν μπορεί να είναι άλλως, βουτούσε τό φίδι που τόν κυνηγούσε, βουτούσε μες τόν άγέρα και στο σκοτάδι. Δε λάφραζε.

(Ακολουθεί)

L. GHIDINI

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ ΘΥΛΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

πουλάκι σταχτί στον κοκκινόστηθο πύρ-
ρουλα.

Ο μπουφρος, σύμφωνα με μιά Ισπανική παράδοση, ήταν ένα άπό τά καλλίτερα ώδικά πουλιά. Όταν έσταυρώθη ο Ιησούς, ο μπουφρος ήταν παρών στην τρομερή σκηνή, κι' άπό τότε έμεινε τό φως του ήλιου, και δεν ξανατραγούδησε ποτέ, αλλά έλλαξε τό κελάηδημα σ' έναν πένθιμο στεναγμό.

Στό μαρτύριο του Ιησού παρευρίσκατο έπίσης κι' ένα πουλάκι σταχτοπράσινο. Είλε τό ακάνθινο στεφάνι γύρω άπό τό κεφάλι του έτοιμοθανάτου και μη εδρίσκοντας άλλον άποτελεσματικώτερον τρόπο να τόν βοηθήσει, προσεπάθησε ν' άποσάση με τό ράμφος τ' άγκάθια άπό τό ματωμένο μέτωπο. Ένα άπό αυτά τό έπλήγωσε και τό αίμα έκαμς μιά πλατειά κόκκινη κηλίδα στο στήθος του πουλιού. Ένας άγγελος που πετούσε τριγύρω άπό τό Σταυρό, είδε την κηλίδα και σ' άνά-

δου στην πόρτα έφάνηκε ή Μαρία κρατώντας στην άγκαλιά της τό θεο βρέφος, τόν Ιησού. Τό πουλάκι, φιλοπερίεργο, έγύρισε άπότομα τό κεφάλι και τό σημάδι έξέφυγε. Θυμωμένος τότε ο Ιωσήφ του πέταξε τό σφουγκάρι στο στήθος και τό πουλάκι έγινε κοκκινόστηθο κι' έπήρε τό όνομα πύρρουλας.

Άκόμα πιό χαριτωμένος είναι ένας θύλος της Βρετανίας.

Μιά φορά ο κορυθαλλός είχε έπιφορτισθή με την άποστολή να άνοίξη τις θύρες του Παραδείσου στις ψυχές των νεκρών. Κάθε μέρα, ο φτερωτός αυτός ψυχομπόξ των οδρανών έκανε δυό ταξείδια, τό να τό πρωί, τό άλλο τό βράδυ. Άλλ' όταν ο Ιησούς άνεληλύθη στον ούρανό, ο κορυθαλλός τόν καλούσε — άνάδεικα μιά φορά! — να του άνοίξη τη θύρα του παραδείσου, φωνάζοντας μάλιστα τό όνομα του Θεού.

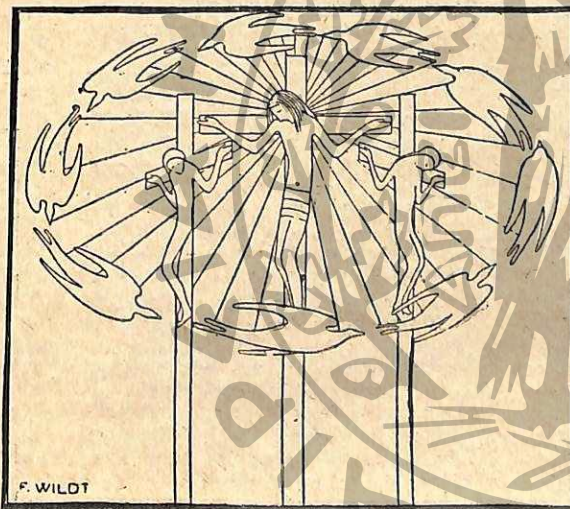
Diù! Diù! Diù!

Ο Ιησούς τόν τιμώρησε και τόν καθήρεσε άπό την τιμητική του άποστολή. Έβάλς στη θέση του τόν Άγιο Πέτρο. Κι' άπό τότε ο κορυθαλλός νιώθει τη νοσταλγία του παραδείσου και δοκιμάζει να ξανανέβη εκεί. Τότε τόν άκούμε να φάλλη, ένφ ύψώνεται μέσα σά γλαυκό τό ούρανοῦ:

Pèr, Pèr, Digor d' hiu (Πέτρο, Πέτρο, άνοιξέ μου)
Biken, péc' het ne rin (δέν ξαναφορτώνω ποτέ)
Pèr, Pèr, Digor d' hiu
Biken, pec' het ne rin
κι' άνεβαίνει, άνεβαίνει, και φθάνει ως τις θύρες του παραδείσου.

Άλλ' ο Άγιος Πέτρος είναι αλύγιστος και τόν άπωθεί.

Τότε ο κορυθαλλός, άπελπισμένος, ξανακατεβαίνει, σά μιά σαίτα, βλασημώνας.

Δεκάχρονο το παιδί τώρα, τ'άνοιγε ούλα γύρω του, και στ' άκράτητο κλάμα της Μάνας του, ο πόνος του τρύπαιε την καρδιά και του φλόγωνε το μυαλό!

Παραμονή Χριστούγεννα. Το κρύο τσουχτερό περνούναζε τα κόκκαλα, κι' οι χωριανοί τοιμάζονταν για τη γιορτή... Ο πάρεδρος ψυχοπονιάρης κι' άθροπος—κάθε χρόνο έτσι—πό δω, πό 'κει, μάζωξε κάτω λεφτουδάκια για τη φτωχολογιά, τις χήρες, και τις κατατρεγμένες! Ο Χρήστος ο διανομέας μέραζε το χρήμα με μπουλέτο, καθέννας με τη σειρά του και το ποσό... Χτύπησε και στής κατακαυμένης Άσημούλας το σπιτάκι, και, κέρνιη άπ' το σπαραγμό, πρόβαλε στο κατόφλι τρεμάμενη και φοβισμένη σαν τόν ειδη να ρωτήση: —Λες κι' αυτό της έμεινε έλπίδα της και παρηγόρια.

—... Γράμμα Χρήστο; —Όχι. —Άχ! —Για κύττα... κύττα καλά... «Άσημούλα Δίπλαρη».

—Άχ! Δόξα στη Γέννησή Σου Χριστέ! κι' έτρεξε στο γυιό της σφίγγοντας στους κόρφους της «τ' άγια των άγιων» για δαύτην... το μπουλέτο.

—... Γυιέ μου, γυιέ μου... νάτο... ήρθε γυιέ μου. Νά π' ο θιός μ'ας λυπήθη... «Ο πατέρας σου... ο πατερούλης σου... άνοιχο πολυπικραμένο μου και διάβαστο... άχ!...»

—Τίποτις! Τά λεφτά τ'άσκιζε, και το μπουλέτο τ'όριζε στη φωτιά θροφή ο γυιός της. Η έριη μάνα χτύπαε το κεφάλι της γροθιές... ο γυιός της τη συγκράτησε, και σαν άπόκαμαν άπ' το κλάμα, πλάγιασαν. Τη νύχτα άναταράζονταν άπ' εφιάλτες και λυγμούς!...

Οι καμπάνες πριν τα ξημερώματα κι' ως το πρωί, χτύπαγαν χαρούσινα και διαλαλούσαν τη γέννηση.

Ούλοι τους γιορτινά ντυμένοι, κι' ούλοι τους άστραφταν άπό χαρά. Οι χαροκαμένοι άπ' τον πόλεμο κατάκλειστοι στά σπίτια τους κλαίγανε..

Άνήμερα. Ο Παπά Λούτζης πήγε,—κατά πού το λέει και το Βαγγέλιο—... γύρισε στη φτώχεια και στη δυστυχία—κάθε χρόνο έτσι—κι' έδιν' εύχες και παρηγορίες.

Πέρασε κι' άπ' τη φτωχεια τη μάνα που το δεύτερο παιδί της—το καλό, τυχο—πλήρ' αναβολή και σαν τέλειψε, τόφεραν οι γαλονάδες «άνικανο» και τ' απαλλάξαν. Ήταν σωριασμένο στην άχυρένια στράση του, κι' ο βήχας του ρήμαζε τα σωθικά, κι' η θερμή—έρμη θερμή, μερονηχτής στο δόλο το κορμάκι του—το στέγνωσε... Σαν ειδη τον παπά, φούσκωσαν τα στήθια του άπ' το κακό του και έξρας' αίμα... βλαστήμαε και καταριώντανε. Η χαροκαμένη μάνα έκλαιε...

Ο Παπά Λούτζης έφυγε πικραμένος κι' άναρωτιώντανε άτός του το «γιατί» και τί 'ξερε κι' αυτός, και τ' ένοιωθ' ο δυστυχισμένος!

Πηε και στής Άσημούλας... Η πόρ-

τα διπλομανταλωμένη, ήτανε κατάκλειστη.

Χτύπησε μ' έπιμονή και τ' άνοιξαν. Βουβοί κι' άμίλητοι μάνα και γυιός τότε κυττάζανε κατάματα για να μαντέψουν..

Τους ειπε τα λόγια που λέει το Βαγγέλιο, για τη φτώχεια, και για τη δυστυχία... δέ μιлагαν και πήρε θάρρος... φόρεσε βιαστικά το πετραχήλι του, και μουρμούρισε δυό—τρείς εύχες για τον «Άγνωστο Στρατιώτη» το Θέμο Δίπλαρη, που χάθηκε χωρίς να μαθευτή το «πού».

—Καλά Χριστούγεννα!

Δέν τ' άποκρίθηκε κανένας και φουρκίστηκε σά δώ και δέκα χρόνια στο γάμο, που δυό τρία κουφέτα τουΰκαναν καρούλες στο κούτελο..

Έφυγε βιαστικά ζουλώντας νευρια-

σμένα το πετραχήλι του.

..Ο γυιός της Άσημούλας βγήκε στη λότερα του σπιτιού τους κρατώντας γερά και σφιχτά τη μάνα του άπ' το μπράτσο.

Η μέρα τούτη ήτανε λαμπερή!

Ο ήλιος λαμπεροφώτισε τα πρόσωπά τους και του μικρού τα μάτια πέταγαν φωτιές, θαρώντας πέρα τα μάκρη τ' άτέλειωτα.

Μιά σκέψη θέριψε μέσα του και του τριβίλιζε το μυαλό.

«Ένα Πατέρα που δέ γνώρισε, και χάθηκε..»

Η δόλια ή Μάνα του—ή δύστυχη και πολυπικραμένη—τόν έννοιθε γίγαντα κοντά της!

Νοέμβρης 1929

ΤΑΚΗΣ ΜΑΥΡΟΚΕΦΑΛΟΣ

ΑΠ' ΤΙΣ ΨΥΧΕΣ ΜΟΥ

Χτύπα βροχούλα μου χροσή, χτύπα ξανά τώρα π' όξω νυστάζουν οι άνθοι κι' ή γη τώρα πού κλαίει ολόγυρά μου σιγανά κι' όκνά ή σιγή...

Τώρα σαν πούπουλο αλαφρά πού πλέω κι' έγώ στής κάμαρής μου πάνω στους κορμούς καύμους, έλα να ένώσουμε τους πόρους μας κι' οι δυό και τους λυγμούς...

Χτύπα, βροχούλα μου χροσή, χροσές βροχές, τώρα πού ύπνώνουν οι άνθοι λυπητερά τώρα πού βγάζουνε φτερά χροσά οι ψυχές, χροσά φτερά...

Τώρα κι' έγώ πού σιγανά θά κοιμηθώ —σαν πεταλούδα πάνω στ' άνθη ένου χερμενού— να κατακάτω άνάλι - γάλι στο βυθό όνειρου άγνού...

Χαλκίδα 1928

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ

Το κάθε τί, όσο φτωχό, ή "Ανοιξη σαν φτάσει, μ' άρέσει πού στολίζεται μ' άγνή μιάν όμορφιά, και, μέσα στ' άνοιχτό το ζωτικό γιορτάσι, της μοναξιάς μου άχώριστη γίνεται συντροφιά!

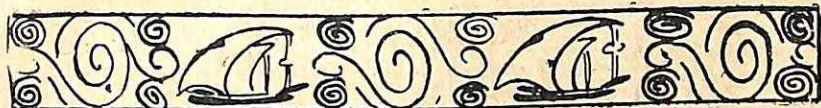
Μ' άρέσει του καλοκαιριού το κορτερό λιοντρί, γιατί, ως ξεχνείται τρελλή στ' άλώνια ή άργαλιά και πίνει άπό της ξεγνοιασιάς τ' άχτίμητο ποτήρι, ή στενεμένη άνάσα μου γίνεται πιό πλατειά...

Όμως του χινόπωρου ή πρώτη—πρώτη μύρα, πού σιγοπέτει πένθιμα στα φύλλα τα παλιά, μ' άνέκφραστο παράπονο μου φανερώνει τώρα, σε μιά διχάλα έκεί ψηλά, μιάν έρημη φολιά...

Μά ω! το άγιοκάντηλο, πού στη χλωμήν είκόνα ρίχνει μιά τρεμουλιάριχη λάμψη, άλαργινή, και σβνέται μέσ' στο παγερό σούρουπο του χειμώνα, κείνο, άπ' όλα πιότερο βαθειά με συγκινεί...

ΓΕΩΡΓ. Π. ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ

Μάης 1929

ΗΛΙΑ ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

ΜΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΗΣ (1785-1860)

Μ

έστα στις μορφές των διανοούμενων και των πολιτικών, που παρουσαστήκανε στην Έλλάδα με την Επανάσταση του 1821, ξεχωρίζει πολύ κι' ή μορφή του Άντρέα Μουστοξύδη, ενός "Ελληνα που ή δράση του, ή ήθική του ύπαρξη, ο ύπεροχος χαρακτήρας του, ή άπομένουν πάντα υποδειγματικά. Για το έργο και τη ζωή του διαλεχτού αυτού "Ελληνα, του σοφού, που πρώτος—μπορεί να ειπεί κανείς—έβαλε στις έλληνικές φιλολογικές και ιστορικές εργασίες τη σφραγίδα της επιστήμης, του μεγάλου πατριώτη και άληθινού ιδεαλιστή, και πού το όνομά του γέμίζει πραγματικά τις έξη πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, έχουμε κατά καλή τύχη έξόν άπό τα έργα του και άρκετές και θετικές πληροφορίες. Και πρώτα-πρώτα ύπάρχει ή βιογραφία του γραμμένη ιταλικά άπό τον Αίμίλιο Τυπάλδο, τυπωμένη στα 1836 και ξανατυπωμένη στα 1838, αλλά διορθωμένη πιά και με έξηγητικά σημειώματα άπό τον ίδιο το Μουστοξύδη. "Υστερα έχουμε τη βιογραφία του γραμμένη άπό τον Κερκυραίο Ν. Β. Μάνση, (δημοσιευμένη στο περιοδικό «Πανδώρα», τόμος ΙΑ' σελ. 252—255), την άλληλογραφία του με τον Άντρέα Παπαδόπουλο Βρεττό (τυπωμένη στα 1860), το λόγο πού έβγαλε στην κηδεία του ο Πέτρος Βράβλας—Άρμένης και όπου του κάνει ένα άληθινά έξοχο χαρακτήρισμό, άλλες λογιές-λογίες πληροφορίες σκόρπιες έδώ κι' εκεί, και άνάμεσα σ' αυτές του Ιταλού μελετητού της έλληνικής (άργαίας και νεώτερης) φιλολογίας Τομαζέου, πού κάποιον γράφει: «Είδα το Μουστοξύδη, τον ιππότη του Άγίου Μιχαήλ και του Άγίου Γεωργίου, της Άγίας Άννας και άλλων πωλλών, το γραμματέα της προεδρίας, τον ύπουργό του Καποδίστρια, τον άρχοντα της Παιδείας, τον άγαπημένο σοφό των κύκλων του Μιλάνου, του Τουρίνου, της Φλωρεντίας, του Λονδίνου και του Παρισιού, να δέχεται με άπλόητα, πού δέ λιγότερα καθόλου την αξιοπρέπεια, τους φτωχούς χωριάτες, πού τους έδινε καθίσματα κοντά του και να συζητάει στη συνομιλία τον τίτλο του «άδερφέ μου» με την ίδια έκείνη καθάρτητα, πού ακούγεται άπό τα χείλη των Έλλήνων περισσότερο άπό τριάντα αιώνας...» Άπό τις βιογραφίες και τις πληροφορίες έπήρε κι' ο Κ. Σάββας άρκετές για το Μουστοξύδη στή «Νεοελληνική φιλολογία» του (σελ. 736—741), όπως το σημειώνει και πού ύστερότερα ο Σπ. Δε Βιάζης, πού έγραψε

μιά άρκετά πλατιά βιογραφία, πλουτισμένη και με κάποιες καινούργιες πληροφορίες (δημοσιευμένη στο περιοδικό «Ακρίτας», έτος Β' (1605) τεύχη 24 και 25).

Μά θαρρώ, ότι ή πιό αξιόλογη βιογραφία του Μουστοξύδη γράφτηκε άπό μιá γυναίκα: τη Marie-Antoinette Chaix. Το σύντομο φυλλάδιό της έχει τίτλο: «Une Figure Neogrecque. Andréa Moustoxidi. Edition du Monde Nouveau. Paris.» (Σχήμα 4^ο σελ. 1—8.) Δέ μπορώ να βεβαιώσω πότε γράφτηκε ή τολλάχιστο τυπώθηκε ή βιογραφία αυτή, έπειδή δέν έχει καμμία χρονολογία. Ο εκδότης ακολουθώντας την κακή συνήθεια πού έχουν πολλοί, να μη βάνουνε χρονολογία στα βιβλία τους. Υποθέτω όμως άπό κάποια καθέκαστα, ότι έχει γραφή λίγο πριν άπό το 1920—1921. Η βιογραφία αυτή άρχίζει με τα λόγια: «Μορφή πού φανερώνα ειλικρίνεια, μέτωπο πλατύ και πολύ γυμνό, μύτη μεγάλη και χοντρή, τέτοιος μ'ας παρουσιάζεται οτις εικόνες του ο Άντρέας Μουστοξύδης, φιλόλογος και πολιτικός, ύπαρξη, όπου έομιζανες περισσότερα ο σοφός κι' ο άνθρωπος της δράσης».

Ο τελευταίος αυτός λιγόλογος χαρακτήρισμός είναι πλήρως ο Μουστοξύδης ήτανε πραγματικός φιλόλογος και πραγματικός πολιτικός ήτανε ο άνθρωπος του μακρού και της πέννης, μ'α κι' ο γεμάτος βιβλίες γι' αυτό και σπάνιας δράσης. Στο σύντομο τούτο σημείωμα δέν είναι βέβαια δυνατό να εξετασθή όσο θά έπρεπε πλατιά το διπλό αυτό φαινόμενο του "Ελληνικού διανοούμενου, του ύπεροχου ήθικου ληνα διανοούμενου, του φιλόλογου, του ανθρώπου, πού τον έθελε δικόν της κι' ή Ιταγίου, πού τότε θέλει δικόν της κι' ή Έλλάδα. Σε γενικές μόνο λίες άπό τούτες είναι κι' ή μελέτη του πού έδιπλη μορφή του, τη διπλή δράση του.

Γεννήθηκε στην Κέρκυρα τίς 5 του Γενάρη 1785. Όπως συνήθιζαν τότες οι περισσότεροι συμπατριώτες του να πηγαίνουνε στην Ιταλία για να σπουδάσουνε, έτσι έπήγε κι' αυτός δέκα έφτα χρονών (1802) στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβας για να σπουδάσει νομικά. Στα 1805, δηλαδή είκοσι χρονών, έπήρε το διπλωμά λαζή είκοσι χρονών, έπηρε το διπλωμά του. Την ίδια έποχή φανερώθηκε και για ιστορικούς συγγραφέας. Έγραψε ιταλικά και σύντομη ιστορική μελέτη για την Κέρκυρα άπό τους ήρωικούς χρόνους ίσαμε το 12ο αιώνα. Το πρώτο αυτό έργο του νεαρώτατου Μουστοξύδη έκαμε τόση έντύπωση, ώστε ή Άκαδημία της Φλωρεντίας κι' ή άρχαιολογική έταιρία της ίδιας πολιτείας τον εκέχμανε μέλος τους.

Η κудένηση της πατρίδας του τότε διώρισε με μιστό ιστοριογράφο της Δημοκρατίας των Έφτά Νησιών. Ο Μουστοξύδης γυρίζοντας στην Κέρκυρα άρχισε να κάνει μαθήματα, χωρίς μιστό, στο Λύκειο πού είχε ιδρυθή στα 1804. Μά, καθώς φαίνεται, ο νεαρός σοφός είχε μέσα του και την άνησυχία του ταξιδιού. Για τουτό στα 1807, λίγο καιρό πριν τα Έφτάννησα πάφουνε να είναι αυτόνομη δημοκρατία και να γίνουν άπλή γαλλική επαρχία, έφυγε πάλι για την Ιταλία. Τότε συχνάζε πολύ στο σπίτι του Ιταλού Μαντζόνι, του έξακουστού συγγραφέα του μυθιστορήματος «Οι Άρρεθωνισμένοι», πού τον άγαπούσε πολύ. Άπό το Μαντζόνι γνωρίστηκε και με το μεγάλο Ιταλό ποιητή της έποχής Βιτσέντζο Μέντι. Η γνωριμία αυτή έγινε άφορμή για το Μουστοξύδη να έχη και την αίσθηματική περιπέτειά του. Ο Μέντι είχε μιá κόρη, την Κονσταντία, έξακουτή για την όμορφιά της. Ο Μουστοξύδης τήνε γνώρισε και δέν άρχισε να την έρωτευθή. Στόν έρωτά του ανταποκρίθηκε κι' έκείνη. Κι' έτσι ο νεαρός "Ελληνας δέ δίστασε να τήνε ζητήσει άπό τον πατέρα της για γυναίκα του. Ο ποιητής όμως Μέντι όνειρευότανε για την κόρη του γάμο πού σπουδαιότερο και πλούσιο, γι' αυτό και το την άρνήθηκε. Ο Μουστοξύδης άποτραβήχτηκε, κατηγορώντας τον ποιητή, ότι θυσιάζε την κόρη του και το φίλο του στη λατρεία των λεπτών. "Υως ή ερωτική αυτή άτυχία του να τον έκαιμε ν' άψιξη την Ιταλία και να πάη στο Παρίσι, για να ξαναγυρίσει πάλι στην Ιταλία και να μείνη στο Μιλάνο.

Την ίδια τούτη έποχή έγραψε ιταλικά καινούργιες ιστορικές μελέτες για την Κέρκυρα, πού τις τύπωσε σε δυό τόμους (1811 και 1814). Μελετώντας τα χειρόγραφα στίς βιβλιοθήκες της Ιταλίας βρήκε ένα άγνωστο κομμάτι άπό το λόγο του "Αθηναίου ρήτορα "Ισοκράτη «Περί Άντιδόσεως», πού το τύπωσε στα 1812. Η έκδοση αυτή στερέωσε το φιλολογικό όνομα του Μουστοξύδη, πού έγραφε στο άναμειγμένο και στο σπουδαίο ιταλικό περιοδικό Poligrafo. Διάφορες Άκαδημίες της Εύρώπης, όπως και το "Ινστιτούτο του Παρισιού, τον εκέχμανε μέλος τους.

Η άνησυχία κι' ο πόθος του ταξιδιού δέν έόθυνε καθόλου μέσα του. Κι' έτσι ταξίδευε πότε στη Γαλλία, την Έλβετία, στη Γερμανία και πότε ξαναγύριζε στην Ιταλία για να μείνη σε καμμία πολιτεία της, όπου έξακολουθούσε τις ιστορικές και τις φιλολογικές εργασίες του. Μιά άπό τούτες είναι κι' ή μελέτη του για «τα τέσσερα άλογα της Βασιλικής του Άγίου Μάρκου στη Βενετία (δημοσιευμένη στα 1816) όπου άποδείχνη, ότι τα τέσσερα αυτά χαλκοματένια άλογα είχανε φτιαχτή στη Χίο κι' άργότερα ο αυτοκράτορας Θεόδωρος τά πήγε στόν "Ιππόδρομο της Πόλης, κι' έκείσε μετακομίστηκανε στην Ιταλία άπ'όθεν δηλαδή στη γνώμη, πού έκανε ίσαμε τότε. Οι τά άλογα αυτά στολίζανε τη θριαμβευτική άψίδα του Νέρωνα στη Ρώμη. Η γνώμη του Μουστοξύδη γέννησε μερικές αντίλογίες, πού τις άπόδειξε πόσο ήτανε άσχημότερες με κάποια καινούργια μελέτη του επάνω στο ζήτημα αυτό.

(Το τέλος στο έρχόμενο)

Μιά απάντηση του Ντορζελές

Κάποιο γαλλικό περιοδικό είχε τελευταία την ιδέα να απευθύνει στους εκεί λογίους την ερώτηση ποιος ήταν ο μεγαλύτερος πόθος της ζωής των κι αν κατώρθωσαν να τον πραγματοποιήσουν. Οι απαντήσεις που δοθηκαν ήταν κατά το πλείστον έξυπνες και ικανοποιητικές, απ' τις περισσότερες όμως έλειπε η ειλικρίνεια που θα μας απεκάλυπτε γυμνό τον έσωτερο άνθρωπο. Εκείνη που μάς εκίνησε ιδιαίτερα τη προσοχή ήταν η απάντηση του Ρολάν Ντορζελές, του γνωστοτάτου πια συγγραφέως των «Ευλίωνων σταυρών», ενός αξιολόγου αντιπολεμικού βιβλίου. Αυτός λοιπόν δηλώνει ότι η ζωηρότερη επιθυμία του ήταν, τον καιρό που βρισκόταν στον πόλεμο, να γυρίσει ζωντανός πίσω στη Γαλλία. Κι αφού η φιλοδοξία του αυτή πραγματοποιήθηκε, βεβαιώνει πως δεν τον ανησυχεί καμιά άλλη. Τα παραπάνω λόγια αξίζει να μην περάσουν απαρατήρητα μέσα στη μεταπολεμική φιλολογία που μάς κατέκλυσε από παντού και· δε μάς άφνει να διακρίνουμε τα γνήσια από τα πλαστά. Η απάντηση του Ντορζελές μάς φαίνεται σά μια κραυγή βαθιά ανθρώπινη κι αποτελεί την ευγλωττότερη κατάδικη του πολέμου.

Ανάγκη για μιὰ διασάφηση

Είναι γνωστή η σημασία που απέδωσαν τα «Ελληνικά Γράμματα» ανέκαθεν στη Βαλκανική Λογοτεχνία και η προσπάθειά τους να γνωρίσουν στο ελληνικό κοινό τα καλύτερα φιλολογικά έργα των γειτονικών μας λαών. Στην προσπάθειά μας αυτή πολύ μάς συνέτρεξε κι ο συνεργάτης μας κ. Τάσος Βαφειάδης, του οποίου δημοσιεύουμε ταχτικά μεταφράσεις από τα βουλγαρικά. Μας καταγγέλλεται όμως τελευταία ότι ο μεταφραστής μας αυτός έγινε υποπτος και παρακολουθείται ως επικίνδυνο πρόσωπο από τις αστυνομικές αρχές της Καστορίας, όπου μένει. Ο λόγος που συνετέλεσε στον επιτόλαιο χαρακτηρισμό του ως βουλγαροφίλου κι' επομένως ως έχθρου της εθνικής μας ασφαλείας δεν είναι άλλος από την άθωα του ασχολία με τη βουλγαρική λογοτεχνία κι' ο πόθος του να μάς εξοικειώσει περισσότερο μ' αυτή. Δεδομένου ότι ελά-

χιστοι βουλγαρομαθείς υπάρχουν στον τόπο μας και λίγοι απ' αυτούς είναι σε θέση να παρουσιάσουν ξένα έργα σε μεταφράσεις της προκοπής, έχουμε να διατυπώσουμε την ακόλουθη ερώτηση και περιμένουμε τη σχετική απάντηση. Πρέπει το κράτος να χαρακτηρίσει υπόπτους και να καταδιώκει τους ελίγους αυτούς ανθρώπους που διαπνέονται από μια τέτοια πολιτισμένη πρόθεση, ή πρέπει αντιθέτως να τους υποστηρίξει στο έργο τους, αν όχι με τίποτε άλλο τουλάχιστον μη παρεμβάλλοντας προσκόμματα στην εργασία τους; Και πως περιμένουμε να επέλθει συμφιλίωση μεταξύ των βαλκανικών λαών, όταν αποκλείουμε με παρόμοια περιοριστικά μέτρα τη στενότερη επαφή και γνωριμία τους, έστω και δια μέσου φιλολογικών μεταφράσεων;

Αποτελέσματα αμερισκειάς

Στο Εμπειρικό Ασυλο Θηλέων, ένα ίδρυμα με πραγματική φιλανθρωπική δράση, πριν ακόμα υπαχθεί κι' αυτό στον Αυτόνομο Οργανισμό Φυλακών, έστεγάζονταν δυο νέες αδερφές Ισραηλίδες. Ενώ όμως η κατάσταση τους δεν επέτρεπε ακόμα την έξοδο και παρά τη σχετική γωμάτευση της διεύθυνσής τους, οι κυρίες του τότε διοικητικού συμβουλίου, έχοντας σύμφωνο με τη γνώμη τους και τον αρχιραβδίνο αποφάσισαν να τις βγάλουν έξω, χωρίς να προμάντεψουν τις συνέπειες ενός τέτοιου βεβιασμένου μέτρου. Το αποτέλεσμα ήταν ότι σε λίγον καιρό ή μια απ' τις αδερφές αυτές έγινε ήρωίδα φονικού δράματος στη Θεσσαλονίκη δικαιολογώντας έτσι τις επιφυλάξεις της διεύθυνσής του 'Ασύλου σχετικά με την έξοδό τους. Τώρα παρουσιάζεται το ακόλουθο ζήτημα: Όταν υπάρχει επί κεφαλής ενός ιδρύματος ένα υπεύθυνο πρόσωπο πρέπει ή δεν πρέπει να λογαριάζεται η γνώμη του; Αν ναι, γιατί επιτράπηκε η έξοδος των δυο αυτών αδερφών Ισραηλίδων πριν ακόμα γίνουν καλὰ και χωρίς τη συγκατάθεση του διευθυντού; Αν όχι, γιατί δεν καταργείται η θέση του, αφού θεωρείται σχεδόν μια περιττή πολυτέλεια;

Η αερίσημη έδρα

Μ' ευχαρίστησή μας βλέπουμε ότι το ζήτημα της ιδρύσεως έδρας Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

βρίσκει όλο και περισσότερη απήχηση στον κύκλο των διανοουμένων μας. Ήταν καιρός επί τέλους να κατανοηθεί πως μια από τις πρώτες έδρες που πρέπει να έχει ένα Πανεπιστήμιο είναι κι' αυτή. Στο δικό μας έχουν συμπληρωθεί όλες οι άλλες, μέχρι της Παλαιοντολογίας και της Παπυρολογίας ακόμη, και λείπει μονάχα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, δηλαδή ενός κλάδου εξαιρετικά ενδιαφέροντος και πλούσιου. Οι φοιτητάι μας που θα βγούν αύριο να διαπαιδαγωγηθούν την ελληνική νεότητα, μαζί με τις πολυπληθείς και ανώφελες κάποτε γνώσεις που ακούουν στις παραδόσεις τόσων καθηγητών, χρειάζεται επιπροσθέτως να αποκτήσουν και μιὰ σαφή ιδέα της λογοτεχνίας του τόπου τους, για να μη στηρίζονται κατά τη μελλοντική τους διδασκαλία σε μιὰ άτομική, επιπολαία και βεβιασμένη κρίση. Η «Νέα Έστία» απαντώντας σε σχετικό σημείωμά μας συμφωνεί κατ' αρχήν με την άποψή μας και αναγνωρίζει την υπάρχουσα ανάγκη. Μολονότι δε δεν πρόκειται φυσικά να εκλέξουμε εμείς το νέο καθηγητή, επαναλαμβάνουμε ότι μεταξύ των αξίων που θα διεκδικούσαν την έδρα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας απ' όλους καταλλήλότερο θεωρούμε τον κ. Άριστο Καμπάνη, το γνωστό ιστορικό και μελετητή της φιλολογίας μας. Είναι κρίμα να μένει άχρησιμοποίητος ένας διανοούμενος της βαθιάς μορφώσεως και της κριτικής αξίας του κ. Καμπάνη, ενώ μάλιστα παρουσιάζεται μιὰ τέτοια λαμπρή ευκαιρία.

Το συμβήρωμα των αροτομῶν

Η κίνηση που άρχισε να γίνεται για το στήσιμο προτομών στους εθνικούς άνδρας μας, μεταξύ των οποίων τελευταία και στον άξιόλογο μελετητή της Ιστορίας της μεσαιωνικής και βυζαντινής εποχής Σάθα, είναι ένα έργο διπλής σκοπιμότητας. Για ναχε όμως περισσότερη αποτελεσματικότητα αυτό το μέτρο, θαπρεπε να γίνεται και κάτι περισσότερο. Δε θάταν δηλαδή καθόλου άσκοπο αν με κάθε τέτοια ευκαιρία κυκλοφορούσαν μαζί και διάφορες εργασίες ιστορικές και αναλυτικές, σχετικά με το έργο των τιμωμένων προσώπων. Μ' αυτό το μέσον, κοντά στους καλλιτέχνες που εξυπηρετούνται άρκετά με την ανέργση μνημείων, θα είχαν ακόμη να κερδίσουν πολύ, όχι από οικονομική άποψη μόνο, και μερικοί άνθρωποι των γραμμάτων μας. Γιατί κι' αν δεν είχαν από πριν ετοιμασμένες εργασίες, περίπτωση που δεν αποκλείεται πολλές φορές, θα μπορούσαν άξιόλογα να συλλέξουν ως ειδικοί όλα τα απαραίτητα στοιχεία και να σχηματίσουν τη μελέτη που θάλειπε και που θα αναπληρούσε πραγματικό κενό. Έτσι μονάχα θάταν σε θέση και ο πολὺς κόσμος, που μένει συνήθως άπληροφόρητος, να διδαχθή άγνωστες

σελίδες του εθνικού βίου και να τονώσει το χαρακτήρα του με άληθινά έπωφελή αναγνώσματα.

Με τις γιορτές των Χριστουγέννων

Στον Παλαιό Στρατώνι υπάρχουν άρκετοι φυλακισμένοι που κρατούνται είτε για άσήμαντα δημόσια χρέη είτε για μικρές ιδιωτικές όφειλές είτε για παρόμοιες αίτιες. Τώρα λοιπόν με τις γιορτές των Χριστουγέννων θά αποτελούσε πράξη πραγματικής φιλανθρωπίας, αν ελάμβάνετο κάποια μέριμνα και γι' αυτούς τους δυστυχισμένους που το μόνο τους άμάρτημα ίσως είναι ότι γεννηθήκαν πτωχοί. Το κράτος θά μπορούσε σ' αυτή την περίπτωση να δείξει κάποια έπείκεια χωρίς να κατηγορηθή από κανέναν ότι δεν εφαρμόζει τους νόμους και ότι χαρίζεται χωρίς λόγο. Έπίσης και η Άρχιεπισκοπή Αθηνών δε θάκανε άσχημα αν μαζί με μερικούς εύπορους της πρωτεύουσας ανέλαμβανε να πληρώσει τα ετελή αυτά χρέη που άποστερούν το άγαθό της ελευθερίας από έναν ώριμένο αριθμό κρατουμένων. Η φιλανθρωπία σε μερικές τέτοιες περιστάσεις κυρίως, χρειάζεται να δείξει τον κοινωνικό ρόλο της και την ευεργετική δράση της απέναντι των θυμάτων των σημερινών σκληρών συνθηκών.

Φαινόμενα της έωοχης

Πολύ σωστά η «Νέα Έστία» τονίζει πως το καλύτερο θεατρικό έργο του έτους είναι η «Αιώνία Ζωή» του κ. Τίμου Μωραϊτίνη. Φέτος εδόθησαν πολλά, πάρα πολλά έργα και από παλαιούς και από πλήθος νέους συγγραφείς, και όμως όλα ήταν ψεύτικα, ανάθατα, ξένα προς κάθε τέχνη και κάθε λογική. Δυο τρία απ' αυτά το κράτος τα περιέβαλλε με το ενδιαφέρον του και είδαμε τον κ. Πρωθυπουργό αν και πολύασχολον να ξενοχτά για να παρακολουθήσει έργα που μόνο ντροπή κάνουν στη πνευματική μας ζωή, ενώ ήγνόησε το μόνο έργο που έπρεπε να προσέξει και να τιμήσει με κάθε τρόπο. Τι δείχνει άραγε αυτό το φαινόμενο; Φταίει ο κ. πρωθυπουργός για την κακή εκτίμηση που κάνει των πνευματικών μας προϊόντων ή λόγω των άσכולιών του είναι θύμα εισηγήσεων διάφορων έμπόρων της τέχνης, εισηγήσεων που τον απομακρύνουν από τα άληθινά έργα και τον οδηγούν να παρακολουθήσει άνοητουςοργήματα; Φυσικά αυτό συμβαίνει γιατί οι άληθινοί καλλιτέχνες, που έχουν ξεπεράσει τις κοινωνικές ματαιοδοξίες, δεν θά κινηθούν ποτέ για να τονώσουν την ύπόστασή τους με έξωκαλλιτεχνικά στηρίγματα, αφού ο Θεός τους έχει δώσει όλες εκείνες τις χάρες που πολεμούν ματαιώς να τις αναπληρώσουν οι στείροι με κυρώσεις έφήμερες, που προκαλούν χαμόγελα οίκτου στον κόσμο που σκέπτεται και που καταλαβαίνει.

ΓΚΥΝΤΕ ΜΩΠΑΣΣΑΝ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο

γιατρός Μποναντάν έφαχνε στο μυαλό του, επαναλαμβάνοντας χαμηλόφωνα: «Χριστουγεννιάτικο διήγημα; ... Χριστουγεννιάτικο διήγημα...»

Κι' άξαφνα φώναξε:

— Μά' βέβαια, ξέρω κάποιον, και πολύ παράξενο μάλιστα! είναι μία φανταστική ιστορία. Είδα ένα θαύμα! Ναι, κυρίες μου, ένα θαύμα τη νύχτα των Χριστουγέννων.

Σας ξαφνίζει να μ' ακούτε να μιλάω έτσι, έγω που δεν πιστεύω σε τίποτα. Κι' όμως είδα, με τό μάτια μου.

Ήμουν τότε γιατρός στην υπαίθρο, και κατοικούσα στο χωριό Ρολλβίλ, στη Νορμανδία.

Ο χειμώνας τον χρόνο εκείνο ήταν τρομερός. Απ' τα τέλη Νοεμβρίου τα χιόνια φέσανε, ύστερα από μία εβδομάδα παγωνιάς. Από μακριά έβλεπε τα βάρη σύννεφα να έρχονται απ' το βορρά κι' οι άσπρες νιφάδες άρχιζαν να πέφτουν. Σε μία νύχτα, όλη ή πεδιάδα σκεπάστηκε μ' αυτές.

Οι στάνες, μοναχικές μέσ στις τετράγωνες αλλές τους, πίσω απ' τα μεγάλα τους δέντρα τα σκεπασμένα με πάχνη, φαινόταν αποκοιμισμένες κάτω απ' την παχιά κι' έλαφρη αυτή χλόη πουταν σωριασμένη άπάνω τους.

Αυτό βάζονταν όχτω δολώληρες μέρες, κι' ύστερα το χιόνι σταμάτησε. Η γή είχε στην πλάτη της ένα σκέπασμα πέντε πόδια παχύ.

Κι' άλλες τρεις βδομάδες ένας ούρανος, καθαρός σαν γαλανό κρύσταλλο τη μέρα, και τη νύχτα σπαρμένος μ' άστρα που θάλεγε κανείς πως ήταν σκεπασμένα με πάχνη, έαπλώθηκε στο λείο, σκληρό και γυαλιστερό μαντύλι του χιονιού.

Ο κάμπος, οι φράχτες, οι λευκές, όλα φαινόταν νεκρά, σκοτωμένα απ' το κρύο. Ούτε άνθρωποι ούτε ζώα δεν εδραίναν πιά: μόνο οι καπνοδόχες των χαμόσπιτων των άσπροτυμένων μαρτυρούσαν την κρυμμένη ζωή με τον καπνό που ανέβαινε όλοια στον παγερό ούρανο.

Είδα γρήγορα πως ένας μυστηριώδης φόδος πλάκωνε τη χώρα. Τέτοια θεομηνία, λέγανε, δεν ήταν φυσική. Είπαν πως άκούγανε φωνές τη νύχτα, δυνατά σφυρίγματα.

Αυτές οι φωνές και τα σφυρίγματα θάταν χωρίς άμφιβολία των αποδημητικών πουλιών που ταξιδεύανε το σούρουπο και φεύγανε θραδικά προς το νότο. Μά πηγάζινε να βάλετε μυαλό σε πανικόβλητους ανθρώπους! Ένας τρόμος κατέλαμ-

βανε τα πνεύματα και περιμένανε να γίνη κάτι εξαιρετικό.

Τό σιδεράδικο του μπάριμπα Βατινέλ βρισκότανε στην άκρη του χωριού. Επιδόταν, στο δημόσιο δρόμο. Και καθώς οι άνθρωποι δεν είχανε φωμί, ο φάβρος αποφάσισε να πάη ως το χωριό. Έμεινε λίγες ώρες κουδενιάζοντας στα έξη σπι-

Παλιά gravure του Γκυ ντε Μωπασσάν

τια που αποτελούσανε το κέντρο του τόπου, πήρε το φωμί του και τα νέα, και μαζί πήρε και το φόβο που βάραινε τον κάμπο.

Και ξανάφυγε πριν νυχτώσει. Άξαφνα, διαβαίνοντας κοντά σ' ένα φράχτη, νόμισε πως είδε ένα αλγό στο χιόνι: ναι, ένα αλγό, άφημένο εκεί, κάτασπρο σαν όλα τ' άλλα πράγματα. Έσκυψε, ήταν άλγισια αλγό. Ποιός άχότανε; Ποιά κότα μπόρεσε να βγί απ' το κοτέτσι και να γεννήση σ' αυτή τη θέση; Ο φάβρος ξαφνίστηκε, δεν κατάλαβε μάζεψε όμως τ' αλγό και τό πήγε στη γυναίκα του.

— Νά, γυναίκα, να ένα αλγό πουδρα στο δρόμο!

Η γυναίκα κούνησε το κεφάλι:

— Άλγό στο δρόμο; Με τέτοιο καιρό; Πτωμένος είναι;

— Ά μπά, γυναίκα, ήτανε χάμου κοντά σ' ένα φράχτη, και ξεστό ακόμα, όχι παγωμένο. Νά το, τζβαλα στον κόρφο μου μίην κρυώση. Θα τό φας τό βράδυ.

Πίξανε τ' αλγό στην καταρρόλα, όπου έβραζε ή σούπα, κι' ο φάβρος άργισε να διηγιέται τι λέγανε στη χώρα.

Η γυναίκα άκουγε, κάτωχρη.

— Βέβαια, άκουσα σφυρίγματα την άλλη νύχτα, φαινότανε μάλιστα πως έργονταν απ' τη γωνιά.

Καθήσανε στο τραπέζι, φάγανε πρώτα τη σούπα, κι' ύστερα, εκεί που ο άντρας άλειβε τό φωμί του με βούτυρο, ή γυναίκα πήρε τ' αλγό και τό εξέτασε δύσπιστα.

— Κι' αν ήταν τίποτα μέσ στ' αλγό;

— Τι θές νάναι;

— Εέρω γώ;

— Ρε φα το, και μή βάνης ιδέες στο μυαλό σου.

Άνοιξε τ' αλγό. Ήτανε σαν όλα τ' αλγά, και φρέσκο-φρέσκο.

Έκαμε αρχή διατάζοντας, δοκιμάζοντας, αφινώντας το και παίρνοντας το πάλι. Ο άντρας έλεγε:

— Καλά! Τι γούση έχει αυτό τ' αλγό;

Έκείνη δεν άπάντησε και τόφαγε όλο. Ύστερα, άξαφνα, κάρφωσε τα μάτια της στον άντρα της άκίνητα, σαστισμένα. Τρελλά, σήκωσε τα χέρια, τα κουνούσε και κύλισε στο χώμα μέσα σε σπασμούς βράζοντας φρικτές κραυγές.

Όλη νύχτα είχε σπασμούς. Ο φάβρος, μή μπορώντας να την κρατήσει, αναγκάστηκε να τη δέση.

Κι' εκείνη ούρλιαζε αδιάκοπα, ακούραστα:

— Είναι στο σώμα μου, είναι στο σώμα μου!

Με καλέσανε την επομένη. Διέταξα όλα τα γνωστά πραιντικά χωρίς να πετύχω τό παραμικρό αποτέλεσμα. Ήταν τρελή.

Τότε, με άπίστευση ταχύτητα, παρ' όλο τό εμπόδιο του χιονιού, τό νέο, ένα παράδοξο νέο, έτρεξε από στάνη σε στάνη: «Η γυναίκα του φάβρου είναι δαμονομένη!» Κι' έρχονταν από παντού χωρίς να τολμήσουν να μπουνε στο σπίτι: άκούγαν από μακριά τις φρικτές φωνές πουβγανε αυτή με τόσο δυνατή φωνή που δεν θά την περίμενε κανείς από ανθρώπινο πλά-

σμα. Ο παππας του χωριού ειδοποιήθηκε. Έτρεξε, είπε τον εξορκισμό, μα τό πνεύμα δεν εδιώχτηκε.

Και τα Χριστούγεννα φτάσανε χωρίς ν' αλλάξη ο καιρός.

Τήν παραμονή τό πρωί ο παππας ήρθε να με βρή:

— Θέλω, είπε, να κάμω αυτή τη δουλειά να παρακολουθήση τη νυχτερινή λειτουργία. Ίσως ο Θεός κάμει μέγαν θάμμα για χάρη της, την ώρα άκριβώς που γεννήθηκε από μία γυναίκα.

Άπάντησα στον παππά.

— Συμφωνώ απόλυτα, δέσποτα. Άν ή τελετή της κάμει μεγάλη έντύπωση (και τίποτα δεν μπορεί να την συγκινήση περισσότερο) μπορεί να σωθή χωρίς άλλα φάρμακα.

Κι' ή γυναίκα του φάβρου κοιμήθηκε

Ο γέρος παππας ψιθύρισε:

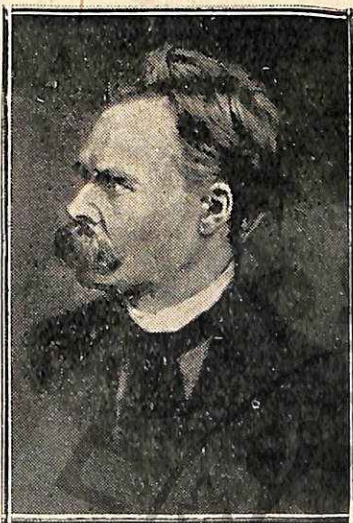
RAOUL DE NOLVA

Ο ΜΟΥΣΣΟΛΙΝΙ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΝΙΤΣΕ

Η

Κα Έλισαβέτ Φαίρστερ Νίτσε διεκήρυξε ποιν από λίγον καιρό πως ο κ. Μουσσολίνι είναι ο ίδιος ε υπεράνθρωπος του άδελφού της αν ζούσε ακόμα ο τελευταίος αυτός θά είχε τρελλαθή από θαυμασμό μπροστά στο

ρωμαίο δικτάτορα, μπροστά στον όποιον κανένα από τα μεγάλα πνεύματα της ανθρωπότητας δεν μπορεί να συγκριθή. Η γνώμη αυτή φαίνεται πως έγινε δεκτή με έιρωνια σκεπτικισμό από την κοινή γνώμη

Ο Νίτσε

στη Γερμανία και άλλου. Η Φραγκφούρτερ Τσάιτουνγκ είναι μάλιστα της γνώμης πως ή Κα Φαίρστερ βάνει τη σκιά του άδελφού της να μιλή σαν τις πνευματίστριες εκείνες θυρωρούς που, στο σκοτάδι του μικρού τους δωματίου, έπικαλούνται με σπληλαιώδη φωνή τό πνεύμα του Ναπολέοντος.

Έν τούτοις κανείς δεν άγνοεί πόσο δυνατή ήταν ή έντύπωση που προεκάλεσαν στον κ. Μουσσολίνι τα έργα του Νίτσε.

ρα έύνησε χωρίς να θυμάται καθόλου ούτε πως είτανε ήτανε δαμονομένη, ούτε πως έγινε καλά.

Νά, κυρίες μου τό θαύμα πούδα. Ο γιατρός Μποναντάν σάπασε κι' ύστερα πρόσθεσε στενοχωρημένα:

— Δεν μπόρεσα να άρνηθώ να τό πιστοποιήσω γραπτώς.

Πράγματι σε μία συνέντευξη που έζωσε τό 1924 στον δρα Όσκαρ Λέβυ και που εδημοσιεύθη στο Νιού Γιόρκ Τάιμς, τό όμολόγησε καθαρά.

Έξ' άλλου, επαναστατής συνδικαλιστής στον καιρό του, άναγνωρίζει επίσης πως όφελήθηκε πολύ από τα έργα του Ζωρζ Σορέλ.

Κατά πόσον οι δύο αυτοί θεωρητικοί τον έδολήσαν να σχηματίση τό σύστημά του; Αυτό θά ήθελα να άναζητήσω, παρατηρώντας πάντοτε ότι ή φασιστική διδασκαλία δεν έγεννήθη τελεία και άκαμπτos, όπως ή Άθηνά έγεννήθη από τον Δία. Είναι μία διδασκαλία a posteriori. Τα γεγονότα προηγήσαν αυτή ακολουθήσανε και διεμορφώθη σιγά-σιγά, με διαδοχικές μεταβολές και προσαρμογές. Μία σύγκρισις λοιπόν μεταξύ της γενικής όψεως του φασισμού κατά την παρούσα στιγμή και μερικών ιδεών του Νίτσε και του Σορέλ είναι εκείνο που θά μάς δείξη τά σημεία όπου συμπίπτουν και τις διαφορές τους.

**

Ποιά ουσιώδη καινοτομία λέγει ο κ. Μουσσολίνι πως έφερε; Μία κοινωνική άντίληψη που ανατρέπει τις σχέσεις μεταξύ κράτους και άτομου τις συνήθως παραδεγμένες από τα τέλη του ΙΗ' αιώνας. Καταργεί τα δικαιώματα του πολίτου, εις τον όποιον δεν μένουν παρά καθήκοντα. Όλα τα δικαιώματα άνήκουν στο κράτος, που περιορίζεται στην έννοια της διοικήσεως, που κάνει χρήση τους άνεξέλεγκτα προς όφελος του έθνους και της κυριαρχίας ολιγαρχίας. Έτσι, ή καταδικασμένη δημοκρατία αντικαθίσταται από μία άριστοκρατία που έλκει τη δύναμή της από τον έαυτό της ή από τον άρχηγό και όχι από τον έκπρωτο κυρίαρχο λαό. Η ιδέα της ελευθερίας, της γενικής ψηφοφορίας, της επιλογής του μικρού αριθμού από τον μεγάλο αριθμό, όλα αυτά παραμερίζονται. Ο ισχυρότερος, δικαιώτερος, ο τολμηρότερος, ο άμοιβάτερος δηλαδή, κατέχει την θέση που του άρμόζει με αυτεπάγγελτο μικρό τους δωμάτιου, έπικαλούνται με σπληλαιώδη φωνή τό πνεύμα του Ναπολέοντος.

Έν τούτοις κανείς δεν άγνοεί πόσο δυνατή ήταν ή έντύπωση που προεκάλεσαν στον κ. Μουσσολίνι τα έργα του Νίτσε. ρα έύνησε χωρίς να θυμάται καθόλου ούτε πως είτανε ήτανε δαμονομένη, ούτε πως έγινε καλά. Νά, κυρίες μου τό θαύμα πούδα. Ο γιατρός Μποναντάν σάπασε κι' ύστερα πρόσθεσε στενοχωρημένα: — Δεν μπόρεσα να άρνηθώ να τό πιστοποιήσω γραπτώς. πού διαλύει τους κοινωνικούς δεσμούς και

Ἀκολούθησε ἀκόμη γιὰ λίγο τὸ πεζοδρόμιο μιάς δόδου πού δὲν ἦταν οὔτε πολὺ πλατειά οὔτε πολὺ στενή, κι' ὕστερα στὴν τύχη, ἔστριψε ἀριστερά. Ἦταν βράδυ. Τὰ ηλεκτρικὰ ἀνάφανε, ἀποράφανε μιά-δυὸ φορές, κοκκίνησαν, ἐσφύριξαν κι' ὕστερα λάμπανε μὲς ἀπ' τὴν ὀμίχλη, τὰ παραθυρόφυλλα κλείνανε. «Ὅπως κι' ἂν τὸ πάρη κανεὶς εἶναι φθινόπωρο», σκέφτηκε ὁ φάν ντέρ Κβάλεν καὶ περπατοῦσε στὸ πεζοδρόμιο πού ἦταν μαῦρο ἀπ' τὴν ὑγρασία. Δὲν εἶχε λαστιχένιες σόλες, μὰ τὰ παπούτσιά του ἦταν ἀρκετὰ πλατειὰ στερεὰ καὶ γερά, χωρὶς γι' αὐτὸ νὰ τοὺς λείπη ἡ κομψότης.

Περπατοῦσε πάντοτε ἀριστερά. Ἀνθρώποι περνούσανε πλάι του—τὸν προσπερνούσανε, μπαίνανε στὰ μαγαζιά ἢ βγαίναν ἀπὸ μέσα. «Καὶ περπατῶ μεταξὺ τους, σκέφτηκε, κι' εἶμαι τόσο μόνος καὶ ξένος ὅσο, χωρὶς ἀμφιβολία, ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ὑπῆρξε. Δὲν ἔχω κατὰλμου καὶ σκοπό. Οὔτε ἓνα μπαστοῦνι ἔχω ν' ἀκουμπίσω. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νάνα πιὸ ἐλεύθερος, πιὸ ἀνεξάρτητος. Κανεὶς δὲ μοῦ χρωστάει τίποτα καὶ δὲ χρωστάω τίποτα σὲ κανένα. Ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν ἄπλωσε τὸ χέρι του ἀπὸ πάνω μου· δὲ μὲ ξέρει καθόλου. Μιά δυστυχία πιστὴ, χωρὶς ἔλεος, εἶναι καλὸ πράγμα· μπορεῖ κανεὶς τοῦλάχιστον νὰ πῇ: δὲ χρωστάω τίποτα στὸ Θεό».

Εἶχε φτάσει στὴν ἄκρη τῆς πόλεως. Χωρὶς ἀμφιβολία τὴν εἶχε διασχίσει ἐν μέρει κι' ὕστερα εἶχε λοξοδρομήσει. Βρέθηκε σ' ἓνα πλατὺ προάστειο μὲ δέντρα καὶ βίλλες, πέρασε πολλοὺς δρόμους φωτισμένους μὲ γκάζι· μόνο, πού φαίνοντανε σὰν ὁρόμοι χωριῶν, σταμάτησε τέλος μπροστὰ σὲ μιὰ ἀρκετὰ πλατειὰ ξύλινη πόρτα, στὰ δεξιὰ ἐνὸς σπιτιοῦ ἀπὸ τὰ συνειθισμένα, βαμμένο ὡρὸ κίτρινο, πού διακρινόταν ἀπὸ τὰ θαμπὰ του τζάμια. Ἀλλὰ στὴν πόρτα ἦταν κρεμασμένη μιὰ πινακίδα ὅπου διάβαινε: «Ἐνοικιάζεται δωμάτιον εἰς τὸ τρίτον πάτωμα». «Α! εἶπε πετώντας τὸ τοιγάρο ποῦχε καπνίσει. Μπῆκε μέσα, προχώρησε κατὰ μῆκος ἐνὸς φράχτη πού χώριζε τὴν αὐλὴ ἀπὸ τὸ κοντινὸ σπίτι, ἤρθε ἀριστερὰ τὴν εἰσοδο καὶ τὸ διάδρομο ὅπου ἓνα εἶδος παλῆας σταχτιάς κουβέρτας ἀντικαταστοῦσε τὸ ταπέτο κι' ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει τὰ σκαλοπάτια μιάς ξύλινης παμπάλιας σκάλας.

Οἱ πόρτες τῶν δωματίων ἦταν πολὺ φωχικῆς, μὲ τὰ θαμπὰ τους τζάμια, προφυλαγμένα μὲ συρματόπλεγμα, καὶ μὲ διάφορα ὀνόματα στὶς ταμπέλλες. Τὰ κεφαλόσκαλα φωτίζονταν μὲ λάμπες τοῦ πετρελαίου. Ἀλλὰ στὸ τρίτο πάτωμα—ἦταν τὸ τελευταῖο κι' ὕστερα ἐρχόταν ἡ σοφίτα—δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τῆς σκάλας, ἦταν κι' ἄλλες εἰσοδοί: ἀπλὲς πόρτες ἀπὸ καφέ ξύλο χωρὶς ὄνομα. Ὁ φάν ντέρ Κβάλεν τράβηξε τὸ χάλκινο χερσὺλι τοῦ κουδουνιῦ τῆς μεσιανῆς. Ἀκούσε τὸ χτύπημα, μὰ τίποτα δὲν κουνήθηκε. Χτύπησε ἀριστερά. Καμμιὰ ἀπάντηση. Χτύπησε δεξιὰ· ἀργὰ ἐλαφρὰ βήματα ἀκούστηκαν καὶ κάποιος ἦρθε ν' ἀνοίξῃ.

Ἦταν μιὰ γυναίκα, μιὰ ἀδύνατη κυρία, ἡλικιωμένη καὶ ψηλή. Φοροῦσε ἓνα σκουφὶ στολισμένο μὲ μιὰ μεγάλη λιλὰ κορδέλλα κι' ἓνα μαῦρο ντεμοντέ φόρεμα. Εἶχε μιὰ γεροντικὴ ἐκφραση πουλιοῦ καὶ στὸ μέτωπό της ἔβλεπε κανεὶς ἓνα ἐξάνθημα, κάτω σὰ λειχήνα. Ἦταν πολὺ φρικτό.

— Καλησπέρα σας, εἶπε ὁ φάν ντέρ Κβάλεν. Τὰ δωμάτια...

Ἡ γυναίκα κούνησε τὸ κεφάλι. Κούνησε τὸ κεφάλι καὶ μειδίασε σιγὰ, ἀμίλητη καὶ πρόθυμη, καὶ μ' ἓνα ὠραῖο καὶ μακρὸ ἄσπρο χέρι μὲ μιὰ βραδεία καὶ κομψὴ κίνηση ἔδειξε τὴν ἀπέναντι πόρτα, στὰ ἀριστερά. Ὑστερα μπῆκε μὲς στὴν κάμαρα καὶ ξαναφάνηκε σὲ μιὰ στιγμή μ' ἓνα κλειδί στὸ χέρι.

— Μπα, μπᾶ, σκέφτηκε ὁ φάν ντέρ Κβάλεν ποῦταν ὀρθὸς ἀπὸ πίσω τους ἐνῶ αὐτὴ ἄνοιγε τὴν πόρτα. Εἴσαστε σὰν ἐφιόλτης, σὰν πρόσωπο τοῦ Ὁφμαν, ἀγαπητὴ κυρία...

Ἐσπράμασε τὴ λάμπα τοῦ πετρελαίου καὶ τὸν ἔμπαε.

Ἦταν ἓνα μικρὸ χαμηλὸ δωμάτιο μὲ καφέ πάτωμα· ἀλλὰ οἱ τοῖχοι ἦταν ἀπὸ πάνω ὡς κάτω σκεπασμένοι μ' ἀνοιχτοκίτρινα φαθιά. Μιὰ μεγάλῃ κουρτίνα ἀπὸ μουσαλίνα ἐκρυβε δεξιὰ πίσω ἀπ' τὴς διπλές της τὸ παράθυρο ποῦδινε στὸ πίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ ἄσπρη πόρτα τῆς διπλανῆς κάμαρας βρισκότανε δεξιὰ.

Ἡ ἡλικιωμένη κυρία ἄνοιξε καὶ σήκωσε τὴ λάμπα της. Τὸ δωμάτιο αὐτὸ ἦταν ἀπαλὰ ἀδαιανό, μὲ τοίχους ἄσπρους καὶ γυμνοὺς, μὲ τρεῖς φάθινες πολυθρόνες χρωματισμένες κόκκινες πού ἐξωορρίζανε πάνου στοὺς τοίχους σὰν φράουλες πάνου σὲ κρέμα. Ἦταν κι' ἓνα ντουλάπι, μιὰ τουαλέτα μὲ τὸν καθρέφτη της... Τὸ κρεβάτι, ἓνα ἐξαιρετικὰ ὀγκώδες ἐπιπλο, ἦτανε στὴ μέση τοῦ δωματίου.

— Ἔχετε καμμιὰ ἀντίρρηση; ρώτησε ἡ ἡλικιωμένη κυρία περνώντας ἐλαφρὰ τὸ μακρὸ κι' ὠραῖο χέρι της στὸ ἐξάνθημα τοῦ μετώπου της.

Τόπτε σὰν κατὰ λάθος, σὰν νὰ μὴν ἔβρισκε αὐτὴ τὴ στιγμή ἀπλούστερη ἐκφραση. Ἐπρόσθεσε ἀμέσως:

«Νὰ ποῦμε...».

— Ὅχι δὲν ἔχω ἀντίρρηση, εἶπε ὁ φάν ντέρ Κβάλεν. Τὰ δωμάτια εἶναι ἐπιπλωμένα μὲ ἀρκετὴ ἐπινοητικότητα. Τὰ νοικιάζω. Θάθελα νὰ πῆγαμε κανένα νὰ πάρῃ τις ἀποσκευές μου ἀπ' τὸ σταθμό. Νὰ ἢ φορτωτικὴ. Θάχετε τὴν καλωσύνη νὰ βάλετε νὰ μοῦ στρώσουν τὸ κρεβάτι, νὰ μοῦ δώσετε ἀμέσως τὸ κλειδί τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὸ δωμάτιο μου καὶ νὰ μοῦ βρῆτε λίγες πετοέτες. Θάθελα νὰ ἐτοιμασθῶ πρὶν πάω νὰ φάω ἔξω. Θὰ γυρίσω ἀργότερα.

Ἐβγάλε ἀπ' τὴν τσέπη του μιὰ νικελίνη θήκη, πῆρε ἀπὸ μέσα ἓνα κομμάτι σαποῦνι κι' ἄρχισε μπροστὰ στὴν τουαλέτα νὰ πλένῃ τὰ χέρια του καὶ τὸ πρόσωπό του. Συγχρόνως κύτταζε μέσα ἀπ' τὰ τζάμια, ποῦταν ἀρκετὰ στοργγυλὰ πρὸς τὰ ἔξω, τὰ λασπωμένα προάστεια, κάτω ἀπ' τὰ φῶτα τοῦ γαλιοῦ, καὶ μακρύτερα τὶς εἰλλες καὶ τὰ ηλεκτρικὰ.

Σκουπίζοντας τὰ χέρια του πῆγε πρὸς τὸ ντουλάπι. Ἦταν ἓνα παλὸ ἐπιπλο, λίγο σαράβαλο, χρωματισμένο καφέ καὶ πράσινο, μ' ἓνα λίγο γελῶτο πρεβάζι, καὶ τόχανε βάσει στὴ μέση τοῦ δεξιοῦ τοίχου, ἀκριβῶς στὴν ἀχιδάδα μιάς ἄλλης ἄσπρης πόρτας πού θὰ ὠδηγοῦσε στὴν κατοικία πού τὸ κεντρικὸ τῆς μέρος σχημάτιζε τὴν εἰσοδο. Ἐπ' ἀρχοῦνε ὡστόσο στὸν κόσμο πράγματα πού ταυρίζονταν σκέφτηκε ὁ φάν ντέρ Κβάλεν. Τὸ ντουλάπι αὐτὸ μπαίνει σ' αὐτὴν τὴν ἀχιδάδα σὰ νάτανε φτιασμένο ἐπὶ τῆς. Τ' ἄνοιξε.

Τὸ ντουλάπι ἦταν τελείως ἀδειανό, μὲ πολλὰς σειρὰς τοιγυλάκια ἀπάνου· ἀλλὰ παρατήρησε πὼς αὐτὸ τὸ ἐπιπλο πού φαίνοντανε στερεό, ἀντὶ φόντου εἶχε ἓνα σταχτὶ ὑψασμα, ἓνα εἶδος μπαμπάκερης κουβέρτας, γερῆς καὶ πρόστυχης, πιασμένης στὸ πλάϊ μὲ καρφιά καὶ πυναίξες.

Ὁ φάν ντέρ Κβάλεν ξανάκλεισε τὸ ντουλάπι, πῆρε τὸ καπέλλο του, σήκωσε τὸ κολλάρ τοῦ πανωφόριου του, ἔθευσε τὸ κερί του καὶ βγῆκε. Ἐκεῖ πού περνοῦσε τὸ πρῶτο δωμάτιο, νόμισε πὼς διέκρινε νὰ ἐξωορρίζῃ ἀπ' τὸν κρότο τῶν βημάτων του, στὴν κοντινὴν κάμαρα ἔναν ἡχο, ἔναν ἐλαφρὸ μεταλλικὸν ἡχο,—μὰ μποροῦσε νάτανε λάθος. «Σὰν ἓνα γρυσὸ δαχτυλίδι νάπεσε σ' ἀσημένια λεκάνη», σκέφτηκε ξανακ' εἰνόντας τὴν πόρτα τοῦ δωματίου, κι' ὕστερα κατέβηκε τὴ σκάλα, βγῆκε ἀπ' τὸ σπίτι καὶ πῆγε στὴν πόλη.

Σ' ἓνα κεντρικὸ δρόμο ἤρθε ἓνα φωτισμένο ἐστιατόριο καὶ κάθησε σ' ἓνα ἀπ' τὰ πρῶτα τραπέζια γυρίζοντας τὴν πλάτη σ' ὅλον τὸν κόσμο. Ἐφαγε μιὰ λαχανόσουπα μὲ ψωμὶ καθυφρηντισμένο, μπιφτέκι μὲ αὐγὸ, κομπόστα καὶ κρασί, ἓνα κομμάτι πράσινο ἱερογλυφολὰ καὶ μισὸ ἀχλάδι. Ἐκεῖ πού πληρώνει τὸ λογαριασμὸ καὶ ντενότανε, τράβηξε λίγες ρουφηξὲς ἀπὸ ἓνα ρούσουκο τοιγάρο, ἀναψε ὕστερα ἓνα ποῦρο καὶ ξεκίνησε. Ἐκαμε ἓνα γύρο, ἤρθε χωρὶς δυσκολία τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του καὶ γύρισε ἡσυχά.

Τὸ σπίτι μὲ τὰ στοργγυλῆμένα καὶ θαμπὰ τζάμια ἦταν τελείως σκοτεινὸ καὶ σιωπηλὸ ὅταν ὁ φάν ντέρ Κβάλεν ἀνοίξε τὴν πόρτα κι' ἀνέβηκε τὴ σκάλα. Ἀναψε ἓνα σπέρτο, κι' ἄνοιξε στὸ τρίτο πάτωμα τὴν καφέ πόρτα στ' ἀριστερὰ του πού πῆγαμε στὴς κάμαρες του. Ὅταν ἄφισε στὸ ντιδάνι τὸ καπέλλο του καὶ τὸ πανωφόρι του, ἀναψε τὴ λάμπα ποῦταν ἀπάνου στὸ μεγάλο τραπέζι κι' εἶδε τὴ θαλίτσα του καθὼς καὶ τὴ διπλωμένη κουβέρτα καὶ τὴν ὀμπρέλλα του. Ἐσθίλωσε τὴν κουβέρτα κι' ἐβγάλε ἀπὸ μέσα μιὰ μποτίλλια κονιάκ, ἐβγάλε ἀπ' τὴ θαλίτσα του ἓνα ποτηράκι, κι' ἐξακολουθώντας νὰ καπνίζῃ τὸ ποῦρο του στὴ μεγάλη πολυθρόνα, ἔπινε κάθε τόσο καὶ μιὰ γουλιά. «Τὶ καλὸ ποῦναι, σκέφτηκε, πού ὑπάρχει κονιάκ στὸν κόσμο...». Ὑστερα πῆγε στὴν κρεββατοκάμαρα, ἀναψε ἓνα κερί πάνου στὸ κομμοντινὸ, ἔθευσε τὴ λάμπα ποῦταν ἀπάνου στὸ τραπέζι κι' ἄρχισε νὰ γδύνεται. Ἐνα ἓνα ἄφινε τὰ σταχτιά καὶ ἀπλὰ ροῦχα του στὴν κόκκινη καρέκλα, δίπλα στὸ κρεβάτι· μὰ τὴ στιγμή πού ἐσκουμπωνε τὶς τιράντες του, θυμήθηκε τὸ καπέλλο του καὶ τὸ πανωφόρι του πούχε ἀφήσει στὸ ντιδάνι, πῆγε, τὰ πῆρε, ἄνοιξε τὸ ντουλάπι... Ἐκαμε ἓνα βῆμα πίσω κι' ἄπλωσε τὸ χέρι σὲ μιὰ ἀπ' τὶς ξύλινες σφαίρες πού στολίζανε τὶς γωνίες τοῦ κρεβατιοῦ του.

Ἡ κάμαρα μὲ τοὺς ἄσπρους καὶ γυμνοὺς τοίχους της, ὅπου ἐξωορρίζανε οἱ κοκκινωθαυμένους καρέκλες σὰ φράουλες σὲ κρέμα, φωτιζόταν ἀπ' τὸ τρεμουλιαστὸ φῶς τοῦ κεριοῦ. Μὰ καί-κάτου, τὸ ἀνοιχτὸ ντουλάπι δὲν ἦταν ἀδειανό, ἐκεῖ μέσα ἦταν, ὀρθή, μιὰ μορφή, ἓνα πλάσμα, τόσο ἀξιοθαύμαστο, πού ἢ καρδιά τοῦ Ἀλμπρεχτ φάν ντέρ Κβάλεν ἔπαψε νὰ χτυπάει κι' ὕστερα ξανάρχισε μὲ μεγάλαν ἀργὰ χτυπήματα.

Ἦτανε γυμνὴ κι' ἄπλωνε τὰ λεπτὰ καὶ

ντελικάτα χέρια της κρατώντας μὲ τὸ δεύτερο δαχτυλὸ ἓνα τοιγυλάκι τοῦ ντουλαπιοῦ· τὰ κύματα τῶν μακρῶν μαλλιῶν της πέφτανε στοὺς παιδιάτικους ὤμους της, πού ἢ γοητεία τους σὲ συνάρπαζε. Τὰ μαῦρα ἀμυγδαλωτὰ της μάτια ἐπαίξαν στὸ φῶς τοῦ κεριοῦ. Τὸ στόμα της ἦτανε λίγο μεγάλο, ἀλλὰ ἢ ἐκφρασὴ τοῦ ἦτανε τόσο γλυκεῖα ὅσο τὰ χεῖλιά τοῦ ὕπνου ὅταν, ὕστερα ἀπὸ μιὰ βασιανισμένη μέρα, ἀγγίζονε τὸ μέτωπό μας. Εἶχε ἐνώσει τὶς φτέρνες της καὶ τὰ λεπτὰ της πόδια σφίγγονταν τένα μὲ τ' ἄλλο.

Ὁ Ἀλμπρεχτ φάν ντέρ Κβάλεν πέρασε τὸ χέρι μπροστὰ στὰ μάτια του καὶ κύτταξε... Εἶδε πὼς κάτω, στὴ δεξιὰ γωνία, ἢ κουβέρτα εἶχε σηκωθῇ.

— Πῶς; εἶπε, δὲ θέλετε νὰ μπῆτε; (πὼς νὰ πῶ;) ἢ μᾶλλον νὰ βγῆτε; θέλετε ἓνα ποτηράκι κονιάκ; μισὸ ποτηράκι;

Μὰ δὲν περίμενε ἀπάντηση στὴν ἐρώτησή του καὶ ἐκείνη δὲν τοῦ ἔδωσε καμμιὰ. Τὰ μάτια τοῦ κοριτικοῦ, γυαλιστερά καὶ κατὰμαυρα, τόσο πού φαίνονταν ἀνέκφραστα, δὲν διευθύνονταν πρὸς αὐτόν, μὰ ἀπλανῇ χανόνταν σὰν νὰ μὴν τὸν ἔβλεπαν.

— Νὰ σοῦ διηγηθῶ; εἶπε ἄξαφνα ἐκείνη μὲ ἡσυχὴ καὶ γλυκεῖα φωνή.

— Διηγῆσού, ἀπήντησε αὐτός. Ἀφῆσε τὸ σῶμα του νὰ πέσῃ στὴν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ του, μὲ τὸ πανωφόρι του στὰ γόνατα καὶ τὰ χέρια του ἐνωμένα. Τὸ στόμα του ἦτανε μισάνοιχτο καὶ τὰ μάτια του μισόκλειστα. Μὰ τὸ αἷμα του κυκλοφοροῦσε μὲ θερμούς καὶ γλυκοὺς λυγμούς μὲς στὸ σῶμα του καὶ τ' αὐτιά του βούιζαν ἐλαφρὰ.

Εἶχε στριμωχθῇ στὴ γωνία τοῦ ντουλαπιοῦ, ἀγκάλιασε τένα τῆς γόνατο μὲ τὰ λεπτὰ της χέρια, ἐνῶ τὸ ἄλλο κρεμόταν ἔξω. Τὰ μικρὰ της στήθη σφίγγονταν ἀπ' τὰ χέρια της καὶ τὸ τενωμένο δέρμα τοῦ γόνατο τῆς γυάλιζε. Διηγότανε, διηγόταν μὲ γλυκεῖα φωνή, ἐνῶ τὸ φῶς τοῦ κεριοῦ ἐκτελοῦσε σιωπηλοὺς χορούς.

Ἦτανε δυὸ σὰ χροῖα καὶ τὸ κεφάλι της ἀκουμποῦσε στὸ κεφάλι του. Τὰ χόρτα μύριαν ὠραία, μὰ οἱ βραδυνὲς ὀμίχλες ἀνεβαίναν κιόλας ἀπ' τὴ γῆ. Ἔτσι ἀρχίσε. Καὶ συχνὰ ἦτανε στίχοι πού ριμάραν μὲ ἐξαιρετικὰ γλυκὸ κι' ἐλαφρὸ τρόπο ὅπως γίνεται μόνο στὸ μισοκοίμιο μὲ τὶς νύχτες πούχε κανεὶς πυρετό. Μὰ τέλειωνε ἄσκημα. Τὸ τέλος ἦτανε θλιβερό, ὅπως ὅταν δυὸ πλάσματα εἶναι ἀγκαλιασμένα γιὰ πάντα, καὶ, ἐκεῖ πού τὰ χεῖλια τους ἐνώνουνται, τὸ ἓνα βυθίζει ἄξαφνα ἓνα μεγάλο μαχαίρι στὸ σῶμα τοῦ ἄλλου, κι' αὐτὸ γιὰ ἐνόνητους λόγους. Ἔτσι τέλειωνε αὐτό. Κι' ὕστερα σηκώθηκε μὲ πολὺ διακριτικὴ καὶ σιωπηλὴς κινήσεις, σήκωσε λίγο τὴ δεξιὰ ἄκρη τοῦ σταχτιοῦ ὑψάσματος ποῦκλειγε ἀπὸ πίσω τὸ ντουλάπι κι' ἔφυγε.

Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη ἐρχότανε κάθε βράδυ στὸ ντουλάπι του καὶ τὴν ἄκουγε. Πόσα βράδια; Πόσες μέρες, πόσες βδομάδες, πόσους μῆνες ἔμεινε σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο καὶ σ' αὐτὴν τὴν πόλη. Μὰ ποῖος ὅχις ἀνάγκη νὰ βρῇ ἔδω ἓναν ἀριθμὸ; Ποῖος θὰ εὐχαριστιότανε μ' ἓναν ἀθλιὸν ἀριθμὸ; Καὶ δὲν ξέρουμε πὼς πολλοὶ γιὰ τοῦ δὲν ἔδιναν στὸν Ἀλμπρεχτ φάν ντέρ

Κβάλεν ἀπάνου ἀπὸ λίγους μῆνες;

Τοῦ διηγότανε. Κι' ἦτανε θλιβερὲς ἱστορίες, χωρὶς παρηγοριά, μὰ ἀπλωνόνταν σὰ βαρὺ φορτίο στὴν καρδιά του καὶ τὴν κάνανε νὰ χτυπᾷ μὲ ἐσθαιμόνα βραδυότητα. Κάπου κάπου λησμονιότανε. Τὸ αἷμα του ἔβραζε ἄξαφνα, ἄπλωνε τὰ χέρια πρὸς αὐτὴν κι' ἐκείνη δὲν τραβιότανε. Μὰ ὕστερα, γιὰ πολλὰς νύχτες, δὲν τὴν ἔβρισκε στὸ ντουλάπι του, κι' ὅταν γύριζε δὲν διηγότανε στὴν ἀρχὴ τίποτα, κι' ὕστερα ξανάρχιζε σιγὰ σιγὰ ὡς πού αὐτὸς νὰ ξαναλησμονήῃ.

Πόσον καιρὸ βάστηξε αὐτό; — Ποῖος ξέρει; Ποῖος ξέρει ἂν ὁ Ἀλμπρεχτ φάν ντέρ Κβάλεν ἔπνυνε πραγματικὰ ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα γιὰ νὰ πάῃ στὴν ἀγνωστὴν αὐτὴν πόλη; ἂν δὲν ἐξακολούθησε μᾶλλον νὰ κοιμᾶται στὸ βαγόνι τοῦ τῆς πρώτης θέσεως κι' ἂν ἢ ταχεῖα Βερολίνου Ρώμης δὲν τὴν μετέφερε μὲ ἀφάνταστη ταχύτητα πίσω ἀπ' τὰ βουνά; Ποῖος ἀπὸ μᾶς θὰ τολμοῦσε ν' ἀπαντήσῃ μὲ βεβαιότητα σ' αὐτὴν τὴν ἐρώτηση καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνη τῆς ἀπαντήσεως; Πῶς νὰ τὸ ξέρῃ; «Ὅλα πρέπει νάνα στὸν ἀέρα...».

ΓΑΒΡΙΗΛ ΒΙΚΑΙΡ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ἀποκοιμήθηκε ἡ ὁμορφὴ Παρθένα τραγουδώντας, ἀπάνου στ' ἄχυρο ὁ μικρὸς Ἰησοῦς της ἀγρυπνεῖ, μὲς στὸ σκοτάδι τῆς βαθείας νυχτιάς φρεγγοβολώντας λάμπει σὰν κρῖνο δόλοχρυσο κι' αὐτὸ μὲς στὸ παχνί.

᾽Ωμένα! Τρέμει τὸ φτωχὸ βρόφος στὰ σπάργανά του καὶ κλαίει σιγὰ, γιὰτὶ ὁ σκληρὸς ἀγέρας πού γλιστροῦ ἔξω ἀπ' τὸ δρόμο πάγωσε τὰ χέρια τὰ μικρά του πού τοὺς ἀγγέλους πρόσταζαν μὲ τ' ἄσπρα τοὺς φτερά.

Πλάι του μ' ἀγάπην ὁ καλὸς Ἰωσήφ τὸ νανουρίζει κάποιαν ὠδὴ ἀγογιέλοντας μ' ἀρμονικὴ φωνὴ καὶ τὴ ζεστήν ὁ γαῖδαρος ἀνάσα του σκορπίζει κουνώντας τὸ κεφάλι του μπρὸς στὸ ἀνοιχτὸ παχνί.

Μὰ ποιοὶ εἶναι κείνοι ποῦρχονται σὰν οὐρανοσταλμένοι μαζὶ μὲ τὰ κοπάδια τους τὰ ὀλόλευκα; Οἱ βοσκοὶ πού μὲ τὸ γιόνι τ' ἀπαλὸ περοῦν στεφανωμένοι καὶ τυλιγμένοι στὶς προβιὲς σιμώνουν πρὸς τὰ κεῖ.

«Μάνα καλὴ καὶ θεῖο παιδί, νᾶναι ἅγια τοῦτη ἡ ὥρα! Ἐμεῖς χρυσάφι κι' ὁμορφες εἰκόνες, ὃ κυρά, δὲ θὰ σοῦ φέρουμε καθὼς οἱ πλούσιοι μάγοι ὡς δῶρα πού τ' ἄστρο τοὺς ὠδήγησε νάρθοῦν ἀπὸ μακρὰ.

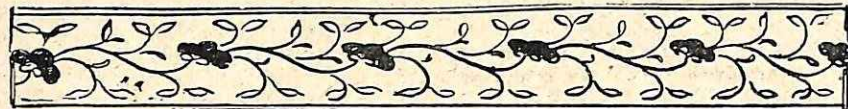
«Ἐμεῖς φτωχοὶ γιδοβοσκοὶ στὸν κόσμο σκορπισμένοι χερμῶνα καὶ καλόκαιρο περνοῦμε τὸν καιρὸ παντοτεινὰ μὲ βάσανα καὶ καταφρονημένοι εἴμαστε πάντα μᾶς σ' αὐτὸν τὸν κόσμο τὸ σκληρό.

«Νὰ μᾶς, μπροστὰ σου ταπεινοί, σκυφτοί, γονατισμένοι ὦ, χαμογέλα μας, Θεοῦ παιδί, πονετικά, καθὼς ἐσὺ εἴμαστε κι' ἐμεῖς σ' ἀχοῦτι γεννημένοι. Ρίξε μ' ἀγάπην ἀπάνω μᾶς τὸ βλέμμα σου γλυκά!»

Καὶ γονατίζοντας μπροστὰ στὴν Παναγίαν τὴν ἴδια δίνει σ' αὐτὴ καθέννας τοὺς λίγο ψωμὶ λερό, γάλα ἀπ' τὰ πρόβατα ζεστό, τριαντάφυλλα, καρύδια, μὲ τὴν καρδιά χαρούμενη, τὸ πρόσωπο λαμπρό.

Τὸ θεῖο παιδί σὰν ἀνοιξὴς φωτολουσμένη μέρα χαμογελάει, «οὐς ἀγαπῶ» τοὺς λέει μὲ τὴ ματιὰ, χαμογελοῦνε κι' ὁ Ἰωσήφ μὲ τὴν ἀγνὴ Μητέρα κι' ἀπ' ὅλους μόνο ὁ γαῖδαρος κατέβασε τ' αὐτιά...

Μεταφραστὴς: Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ

Ο ΨΕΥΔΟΜΑΡΤΥΡΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

πόρτα του καφενείου άνοιξε και μπήκε κάποιος άψηλός, ξεραγκιανός, άζούριστος. Στάθηκε μιά στιγμή, κοίταξε έρευνητικά μέσα στη βαρεία άτιμόσφαιρα και μίλησε με κάποιον που τον πλησίασε. Κατόπι ή είδηση διαδόθηκε από στόμα σε στόμα, άκούστηκε από άρτι σε άρτι, συγγινώντας πολύν λίγους, τους άρχαίους, άφήνωντας ψυχραιμούς, άτάραχους τους περισσότερους, τους συνειθισμένους.

Ζητιόταν ένας ψευδομάρτυρας για το καχορογοδικείο. Μάρτυρας, καθώς καθαιρόζονταν ή λέξη για νά λείψει ή κακή έντύπωση.

Μάρτυρας.

Θά πληρωνόταν καλά, όπως είχε πει ό ξεραγκιανός και γι' αυτό τώρα ό Μιχάλης κοίταξε προσεχτικά, ζύγιαζε τις τριγυρινές φρσιονγυμίες, έρευνούσε για το ζητούμενο.

Πεντακόσες δραχμές για τον κόπο, όμως ό μάρτυρας νά μην είναι από τους συνειθισμένους, όσους τώ είχαν επάγγελμα κι' ήταν σημαδεμένοι με τή βούλα, γνωστούς στον Εισαγγελέα, στον Πρόεδρο, στους δικαστές. Κορίτσι.

Οί πελάτες του καφενείου κοιταζόταν τώρα άναμεταξύ τους. Ήταν φανερό πως τώ προσόντα αυτά τους έλειπαν.

Άξαφνα κάποιος σκούνησε τον άγκώνα του Μιχάλη κι' έδειξε στά βάθμια του καφενείου κάποιο πρόσωπο.

— Τόν Άνέστη; ρώτησε ό Μιχάλης.

— Ναι, τόν Άνέστη τώ Γράβα.

Ό Μιχάλης κίνησε τώ κεφάλι με διασπορά.

— Δεν πιστεύω.

— Τί θά χάσης ;...

Λιγνός, κίτρινος, άζούριστος, με τώ ψαρέ μωλλιά και τώ γένεια άνω κάτω, φορεμένος ξεθωριασμένο σακάκι με σηκωμένο γιακά, έχοντας χωμένα τώ χέρια στις τσέπες του πανταλονιού και κινιζοντας ένα άπομεινάρι τσιγάρο, καθόταν ό Γράβας σε κάποια καρέγλα άκουμπιστός μισός στον τοίχο και μισός στο τεζιάχι τώ μαγαζιού.

Ό Μιχάλης πλησίασε.

— Άνέστη.

— Τί;

— Μιά δουλειά για σένα.

Τώ κίτρινα μάτια τώ Γράβα άστραψαν μιά στιγμή.

— Δουλειά;

— Ναι, μάρτυρας στό δικαστήριο.

— Μάρτυρας, σε τί άπάνω.

— Σ' ό,τι σου πούνε, έχει καλή πληρωμή. Ένα πεντακόσάρι, τώ δυό έκαστοστάριζα στό χέρι.

Ό Άνέστης στήλωσε τώ μάτια άπάνω στον άλλο.

— Δεν καταλαβαίνω, πώς σ' ό,τι μου πούνε, ψεύτικος;

— Ό Μιχάλης έκανε ότι δεν άκουσε.

— Ψεύτικος; Έπέμεινε ό Γράβας.

— Δηλαδή εκείνα που θά πής θάνε άληθινά κατάλαβες δε βαριέσαι. . . .

Ό Άνέστης κατέβασε τώ μάτια. Έπειτα σκούπισε μερικές σταλαγματιές ιδρώτα στό μέτωπό του. Έβγαλε τώ χέρι άπό τις τσέπες, κατόπι τώ ξανάβαλε. Συλλογίστηκε.

— Άδύνατο, δε βαστά ή καρδιά μου.

Ό Μιχάλης έπίμεινε νά στέκεται μπροστά του.

— Δέ βαρύνεσαι, κουτός μη γίνεσαι, ένα πεντακόσάρι, τώ δυό έκαστοστάριζα στό χέρι άμέσως, τ' άλλα στό τέλος τής δουλειάς.

Ψευδομάρτυρας, μουρμούρισε ό Γράβας, άδύνατο δε βαστά ή καρδιά μου.

Κατόπι, άφαιρεμένος, στύλωσε τώ μάτια έξω, άνάμεσα από τώ θαμπά τζάμια τώ καφενείου.

Ό Μιχάλης ξαναγύρισε τότε στό τραπέζι του, προς τώ σύντροφο που περιμένε την άπάντησή.

— Δέ θέλει, δε σου τώπα, αυτός είναι βλάκας, δεν τόν ξαίρεις.

Ξακολούθησαν οί δυό τώ τάβλι τους, ενώ ό Άνέστης έμεινε κοιτάζοντας χαίνα έξω πάντα τώ δρόμο.

Τώ μυαλό του ήταν έαλισμένο, σκοτεινό από τις συλλογές και την κακοζωία. Δυό μήνες βρισκόταν εκεί στό καφενείο χωρίς δουλειά, έχοντας νά φροντίσει και για τώ παιδί του, κλειστό από φθισιατρείο.

— Ψευδομάρτυρας, μουρμούρισε σά μιλώντας με τόν έαυτό του και ξανα-συλλογίστηκε.

Άδύνατο, δεν τώ ερχόταν, ψευδομάρτυρας τώρα στά γεράματα.

Τώ γκαρσόνι πέρασε, φέροντας ένα δίσκο καφέδες και τώ σκούνησε απότομα τώ πόδια, που τώ είχε ξεπλωμένα λίγο πιο έξω από τώ τραπέζι. Δεν τόν έβλεπε κι' αυτό με καλό μάτι τόν Άνέστη, νά καθέται από τώ πρωί ως τώ βράδυ με έναν καφέ μονάχα, καμιά φορά μάλιστα νά κοιμάται εκεί και τή νύχτα.

Ό Γράβας συμμαζώχτηκε θυμωμένος λιγάκι. Όσο κι' αν είχε συνηθίσει στό κακοφερόσιμα και τις περιφρονήσεις, ξπειριζόταν ακόμα στό βάθος.

Έσκυψε τώ κεφάλι. Κατόπι ξαναθυμήθηκε την πρόταση. Ένα πεντακόσάρι. Πόσες τούτες δε θά μπορούσε νά βουλώσει μ' αυτό και πόσον καιρό είχε νά πιάσει στά χέρια ένα τέτοιο κεφάλαιο!

Τελευταία λεφτά που είχε πάρει ήταν δυό έκαστοστάριζα, τώ όποια τώ είχαν πληρώσει στό μεγάλο εκείνο μαγαζί τής όδου Σταδίου, όπου τόν είχαν βάλει στη βιτρίνα ζωντανή ρεζλάμια.

Άπ' τώ πρωί, μόλις άνοιγε τώ κατάστημα, ως τή νύχτα, όταν έκλεινε, ό Άνέστης φορεμένος ένα κόκκινο με χρυσά κουμπιά φράζο, κοντό πανταλόνι ως τώ γόνατα, κάλτσες κίτρινες άψηλές, στεκόταν στη γωνία τής βιτρίνας κρατώντας άκίνητος, άγέλαστος, σοβαρός, ένα κοντάρι, άπ' όπου κρεμόταν κάποιο μεγάλο καρτόνι με γραμμένα όλα τώ είδη τών έμπορευμάτων τώ μαγαζιού.

Έτσι ή δουλειά πήγαινε θανάσια. Κόσμος άτελείωτος μπροστά στή βιτρίνα, οί γυναίκες γελοΐσαν μπροστά στή μεγαλόπρεπη σοβαρότητα τώ Γράβα, τώ κορίτσι κακάριζαν, τ' αλητόπαιδα έβγαζαν τή γλώσσα και μούντζωναν τώ κόκκινο φράζο.

Πλήθος έμπαινε για άγορά στό μαγαζί. Κατά δυστυχία ή δουλειά δε βάσταζε πολύ. Οί έφημερίδες διαμαρτυρήθηκαν, ή άστυνομία άπαγόρευσε. Μ' αυτό τώ είδος τής διαφήμισης πειραζόταν ή ανθρώπινη ιδέα, βριζόταν ή ύπόσταση τώ άτόμου.

Ό Άνέστης διώχτηκε και ξαναγύρισε πελάτης όλημερινός τώ βρώμικου καφενείου, μέσα στη βρώμα τών χνώτων και στους καπνούς τώ ναργιλέ και τών τσιγάρων.

Γιά κακή του τύχη εμφανίστηκε τότε κι' ή άρρώστια τώ παιδιού του.

— Όπου φτωχός κι' ή μοίρα του, κοίνησε μ' άπελπισία τώ κεφάλι ό Γράβας. Μερικές δουλειές τώ ποδαριού, κανένα σπάνιο μεροκάματο. . . τί νά πρωτοπροφτάξω. . .

Ό Άνέστης παρατήρησε ώρα πολλήν έξω στό δρόμο άφαιρεμένος. Ό νους του πάντα στρογγυλοΐσε στην πρόταση. Διακόσες δραχμές στό χέρι άμα έλεγε τώ ναι. Ό Μιχάλης τόν έμπιστευόταν. Έστερα ακόμα τρακόσιες μετά τώ τέλος τής δουλειάς. Έδώ πάλι έμπιστευόταν αυτός τώ Μιχάλη.

Άρχισε νά συλλογιέται: Κοίταζε τώ ξεθωριασμένο του σακάκι, σκάλλεσε την άδεια του καπνοσακούλα. Κατόπι άνιστόρησε τώ άρρωστο παιδί του.

Ζαλιζόταν.

Λαχταρούσε καφέ, τσιγάρο. Είχε συνηθίσει από πολύν καιρό, όταν ή πείνα τόν κεντούσε δυνατά, νά την κόρη καπνίζοντας και πίνοντας ένα φλιντζάνι.

Σκούνησε τόν πλανό του:

— Στην πίστη σου ένα τσιγάρο.

Μιά ταμπακέρα γεμάτη σκόνη τώ άνοίχτηκε. Ό Άνέστης έστριψε, άναψε και ρούφηξε με βαθειά ανάσα, λές και λυτρωνόταν από κάποιο βάρος. Τώ μά-λυτρωνόταν άπ' όλην ήρωα, έβγαλε τόν καπνό τώ του άστραψαν κι' έβγαλε τόν καπνό από τώ στόμα, από τώ ρουθούνια, άνά-μεσα από τώ ψαρά και κτρινιασμένα στις άκρες μουστάκια.

Έστερα τράβηξε άπαινωτές δυό τρείς λιγάκι. Όσο κι' αν είχε συνηθίσει στό κακοφερόσιμα και τις περιφρονήσεις, έξω νά πάρη άέρα. Περιπάτησε άσκοπα

παρατηρώντας τις βιτρίνες. Πέρασε από κείνη, όπου είχε σταθή ζωντανή ρεζλάμια με τώ κόκκινο φράζο. Ένα μικρό χαμόγελο τώ ξεχώρισε τώ χέλια. Τότε τούλάχιστον έτρωγε, όσο κι' αν βριζόταν ή άνθρώπινη του ύπόσταση:

Προχώρησε προσπαθώντας νά ξεχάσει τώ χαζέοντας. Σε κάποια γωνιά τώ δρόμου, ένας μεμπές κλωτσούσε ένα μικρό δημήλικο τώ αλήτη. Ό μεμπές καθαρός όλοφρέσκος, με μαλλιά μεταξένια, φορεμένος ναυτικά και στά πόδια κόκκινες γκαίτες. Ό αλήτης, βρώμικος, άχτένιστος, με ζακίτο πλατύ μακρομάνικο και πανταλόνι γυρισμένο στά βρακοπόδια για νά κοντύνει.

Ό αλήτης δεχόταν στην άρχη με ύπομονη τις κλωτσιές, σάν είδος ύποχρέωση. Έστερα άγρίεψε κι' έσφιξε τή γροθιά του. Ό Άνέστης μπήκε στη μέση νά τόν χωρίσει. Τότε φάνηκε νά βγαίνει από κάποιο μαγαζί νεωτερισμών μιά καλοντυμένη κυρία, γεμάτη μισογυναικεία και φρεσκάδα. Τράβηξε από τώ χέρι τώ μεμπέ κι' άγριοζύταξε τούς δυό άλλους.

Έβγχαν.

Ό Γράβας ξακολούθησε την περιπλάνησή του. Είχε τή συνήθεια, μ' όλη την κοράση και την άδυναμία τών ποδιών του, νά περπατή έτσι άσκοπα στά κεντρικά μέρη, έλπιζοντας κανένα συναπάντημα δουλειάς, κάποια στραβή τύχη που θάπερτε άπάνω του.

Κάθισε σε κάποιο πάγκο τής πλατείας νά παρατηρήσει τούς ερχάτες οί όποιοι διδρόμωναν τώ δρόμο πλάι στη γραμμή τώ τραί.

Ίδρωμένοι, με τώ πρόσωπα άκάθαρτα, χέρια μουντζουρωμένα, έσκαφταν, βίδωναν, σκεπάριζαν, άλλοι άνακάτωναν τώ βρασιμένο ασφαλτό μέσα στό πελώριο καζάνι.

Ό Άνέστης παρακολούθησε τή δουλειά τους. Άπό τώ άλλο πλάι, που γινόταν ό περίπατος, περνούσαν αυτοκίνητα σφυρίζοντας, βογγώντας, φεύγοντας σάν τις άστραπές.

Τώ κοίταζε κι' αυτά, Γνώρισε και κάποια νέα κάτοικο ενός μαρμαρένιου σπιτιού μιάς πλούσιας λεωφόρας. Τή γνώριζε γιατί γινόταν πολύν λόγος γι' αυτή στις έφημερίδες και δημοσιευόταν συχνά ή εικόνα τής: Κοιμή κι' ώραία είχε τή μανία ν' αλλάξει κάθε λίγο τώ αυτοκίνητό της και ν' άγοράξει πάντα τώ πιο νέο σύστημα.

Πέρασε μεγαλόπρεπη σκεπάζοντας με σύννεφα σκόνη και καπνό μεπενζίνας όσους πήγαιναν με τώ πόδια.

Ό Άνέστης παρακολούθησε με τώ μάτι. Κατόπι άρχισε πάλι νά συλλογιέται.

Άποφάσισε νά γυρίσει στό καφενείο. Πήρε μόν άλλη λεωφόρα.

Σ' ένα σκαλοπάτι πόρτας καθόταν κάποια γυναίκα καλοντυμένη, κρατώντας ένα χρονονάρικο μικρό στην άγκυλιά. Μισόγυμνο, λιγνό, μελανιασμένο μέσα σ' ένα πανί κίτρινο. Μερικά παιδιά όλόγυρα την κοίταζαν.

Η γυναίκα σιωπούσε με κατεβασμένο τώ κεφάλι. Τώ μικρό έκλαιγε και τινάζονταν από καιρό σε καιρό απότομα.

Ό Γράβας πλησίασε.

— Τί έχει τώ παιδάκι σου;

— Σπασμούς.
— Γιατί δεν πās στό σπίτι σου;
— Δεν έχω.
— Άπό πού είσαι;
— Άπό ένα χωριό τής Μαύρης Θάλασσας... στό σπίτι μου, μου τώ πήραν.
— Πού κοιμάσαι;
— Όπου τύχει.

Άσυναίσθητα ό Γράβας γύρισε και παρατήρησε τώ πελώρια μαρμαρένια σπύτια τής λεωφόρας.

Έπειτα ξαναγύρισε προς τή γυναίκα. — Δεν πειράζει, ύπομονη, είπε, κι' εγώ δεν έχω.

Θά κοιμόταν κι' αυτός σήμερα τή νύχτα σ' έναν πάγκο τώ καφενείου, αν τόν άφιναν.

Τώ παιδά είχεν φύγει στό μεταξύ και κατέβαιναν τώ δρόμο, δείχνοντας τώ ένα στό άλλο τις σπίνες που έβγαζαν κάποτε τώ σύρματα τώ ηλεκτρικού στό περασμά τώ τραί. Γελούσαν.

— Εύτυχισμένα, συλλογίστηκε ό Άνέστης.

Ξεκίνησε: Σε κάποιο γύρισμα δρόμου κόντευε νά πλακωθεί από κάποιο αυτοκίνητο. Γύρισε και είδε μέσα.

Μιά άσπρόντυχη παρμάνια κρατούσε ένα μωρό στην άγκυλιά, χωμένο στις ταντέλλες και τώ κεντήματα: Παιδί ενός διπλωμάτη.

Ό Γράβας συλλογίστηκε μιά στιγμή τώ άρρωστο προσφυγάκι. Κίνησε τώ κεφάλι γεμάτος θυμό κι' έφτυσε κατό γής.

— Άτιμε κόσμε.

Τώρα είχε φτάσει και στό καφενείο και κάθισε πάλι στην άκρια του.

Η σκέψη του γυρνούσε όλοένα στό πεντακόσάρι. Ξέτασε με προσοχή την πρόταση.

Τί είταν στά τελευταία ένας όρκος; Πόσον δεν έσφιγγε κάθε μέρα τώ χέρι, που τώ είχαν πατήσει ψεύτικα στό Εύαγγέλιο;

Ό Γράβας άνατριχίωσε.

Σήκωσε και παρατήρησε τώ δικό του. Ήταν βρώμικο, τοιχερό, ήλιοκαμένο, όμως ως τώρα είχε δουλέψει με τίμο είναι. Δεν ήθελε νά τώ λερώσει τώρα στά γεράματα.

Κατόπι συλλογίστηκε τόν κατηγορούμενο. Έκείνον στον όποιον ενάντιον θά μαρτυρούσε. Ποιός ήταν και τί είχε κάμει για νά καθέται στό έδωλο; Ό Άνέστης ούτε τόν γνώριζε ούτε είχε τίποτα μαζί του.

Η βιτρίνα τής πολυτελείας, γεμάτη πολύτιμες ταντέλλες και κεντήματα, όπου είχε σταθή ζωντανή ρεζλάμια, έφανε από πάνω του νά τόν πλακώσει, άνακατώνοντας στην σκηνή ό κλωστημένος από τώ πλουσιόπαιδο αλήτης, ή προσφυγα με τώ άρρωστο μωρό τής, κατόπι ό ίδιος ό Άνέστης, σηκώνοντας τώ χέρι νά τώ πατήσει στό Εύαγγέλιο.

Πετάχτηκε μουγγρίζοντας.

— Όχι, άδύνατο, άδύνατο.

Όταν τώ πρωί άσπρισε τ' άκάθαρτα τζάμια τώ καφενείου, ό Γράβας σηκώθηκε, ενώ ένας φοβερός πόνος τώσπαγε τώ κεφάλι: Στο μέτωπο, άπάνω από τή μύτη, νόμιζε ότι τώ περνούσαν μυτερά καρφιά.

Τώ γκαρσόνι με μιά σκούπα καθάριζε τώρα τώ πάτωμα σηκώνοντας σύννεφα

Νύχτωνε όλοένα περισσότερο κι' οί πελάτες έφγχαν ένας ένας. Ό Άνέστης ξεπλώθηκε σ' έναν πάγκο, όπου τόν άφινε ακόμα ό καφετζής νά κοιμάται. Τώ γκαρσόνι έπεσε κι' αυτό στον αντικρινό και σε λίγο άκούστηκε τώ ροχαλιτό του.

Ό νους τώ Γράβα ζαλιζόταν. Τώ δυό έκαστοστάριζα τής προκαταβολής χόρευαν μέσα στό νου του. Μέσα στό σκοτάδι τώ καφενείου άναπαράστησε τή φωτερή τους εικόνα. Άπό τή μιά μεριά ή ζωγραφιά με τώ μισόζλειστα μάτια, από τήν άλλη τώ στέμμα, από πάνω με μεγάλα γράμματα «Εθνική Τράπεζα τής Ελλάδος» Δραχμαί έκάτον. Κατόπι άνιστόρησε τώ ίδιο τώ μεγάλο χτίριο τής Τράπεζας με τούς φρουρούς άπ' έξω και τώ πλατιά μαρμαρένια σκαλοπάτια.

Μέσα άνθρωποι άτελείωτοι, δίνοντας παίροντας στίβες χαρτονομίσματα, έλληνικά, γαλλικά, έγγλέζικα, αμερικανικά... Έστερα κάσες, χρηματοκιβώτια, κασσόνια, κιβωτίδια γεμάτα λεφτά. Άν είχες τέτοια μπορούσες νά κήμης τώ πόν. Φτάνει νά είχες. Πού τώ βρήκες, κανένας δε σκοτιζόταν.

Ό Άνέστης στρογγυλίζει στον πάγκο του. Άνάπνευσε με δύναμη.

Τώ καφενείο, αν και άδειο, εξακολουθούσε νά βρωμά από καπνό και γνότα, λές ή άκαθαρόσια ήταν ζυμωμένη με τούς τοίχους του. Τώ γκαρσόνι στον αντικρινό πάγκο ροχαλιζε δυνατότερα τώρα.

Ό Γράβας συλλογίστηκε πάλι τώ παιδί τόν άρρωστο στό δωρεά τώ Φθισιατρείου. Είχε άνάγκη από φαί γερό, πλούσιο, νά δυναμώσει.

Ός σήμερα, από τώ σπάνια μεροκάματα κατί τώ είχε πάει, τώρα με τώ δυό έκαστοστάριζα θά τούφερνε πάλι κατί λίγο, από τώ πολλά τώ διάταξε ό γιατρός. Δυό έκαστοστάριζα.

Έπ' τέλους τί ήταν ένας όρκος; Άν ήπηρε θεός στον κόσμο έπρεπε νά τόν συγχωρέσει, ακόμα ίσως κι' ό κατηγορούμενος, αν γνώριζε, έπρεπε νά τόν συγχωρέσει.

Τώρα ή βοήμα τώ καφενείου, τών άγχιτων νεφών, πίσω από τώ τζάμια φραγμένα, τών άπλωτων φλιτζανιών, τών πατημένων στο έδαφος σαλιών, τούφερνε ένα είδος ναντίας όμως προσπάθησε νά κοιμηθ κλειώντας τώ μάτια.

Τέλος βυθίστηκε σε νάρχη κομένη από βοαχνάδες.

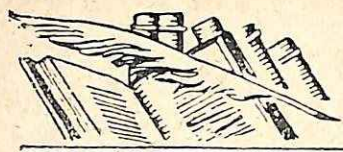
Η βιτρίνα τής πολυτελείας, γεμάτη πολύτιμες ταντέλλες και κεντήματα, όπου είχε σταθή ζωντανή ρεζλάμια, έφανε από πάνω του νά τόν πλακώσει, άνακατώνοντας στην σκηνή ό κλωστημένος από τώ πλουσιόπαιδο αλήτης, ή προσφυγα με τώ άρρωστο μωρό τής, κατόπι ό ίδιος ό Άνέστης, σηκώνοντας τώ χέρι νά τώ πατήσει στό Εύαγγέλιο.

Πετάχτηκε μουγγρίζοντας.

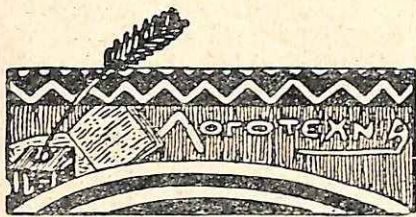
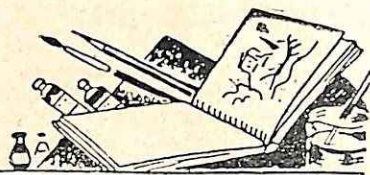
— Όχι, άδύνατο, άδύνατο.

Όταν τώ πρωί άσπρισε τ' άκάθαρτα τζάμια τώ καφενείου, ό Γράβας σηκώθηκε, ενώ ένας φοβερός πόνος τώσπαγε τώ κεφάλι: Στο μέτωπο, άπάνω από τή μύτη, νόμιζε ότι τώ περνούσαν μυτερά καρφιά.

Τώ γκαρσόνι με μιά σκούπα καθάριζε τώρα τώ πάτωμα σηκώνοντας σύννεφα

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

[Κρίνουμε κάθε έργο που μας στέλνεται
ο έδω αντίτυπα].

Γ. Δημάκου. Παλμοί, ποιήματα, 'Αλεξάνδρεια, 1929 — Η ποιητική αυτή συλλογή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί απ' τον ίδιο της τον τίτλο με μόνη την προσθήκη, χωρίς απόπειρα λογοπαγνίου, δυο ακόμα συλλαβών: Παλαμιοί. Η επιδραση του ποιητή της «Ασάλευτης Ζωής» είναι παντού ολοφάνερη στους παρ'απάνω στίχους. Το ίδιο λεξιλόγιο κι' εδώ, ή ίδια σύνταξη, ή ίδια τεχνοτροπία, μιμητικά, βέβαια, και χωρίς απόδοση. Και το κακό είναι που όλοι όσοι επηρεάζονται από την παλαμική στιχουργική διαλέγουν πάντα ν' αντιγράψουν τα πιο αδύνατα σημεία της, εκείνα που θα πρέπει ίσως να λείπουν κι' απ' το πρωτότυπο έργο για να παρουσιαστεί πιο ξεκαθαρισμένο από ξένα στοιχεία. Έπειδή όμως τυχαίνει στην περίπτωση που αναφέραμε να υπάγονται, λίγο ή πολύ, όλες σχεδόν οι μερικότερες των συγχρόνων ποιητών μας, χωρίς με το ποτό να θεωρηθεί ο Παλαμής ως ο αποκλειστικός ρυθμιστής της γενικωτάτης αυτής κατευθύνσεως, ο κ. Δημάκος θα μάς επρόβαλλε πως δεν ακολουθεί παρά τη σύγχρονη τάση, μαζί με τόνους άλλους. 'Αλλά κι' αν υποθέσουμε πως ένας τέτοιος ισχυρισμός θα απόλυσε την πρόθεση της δουλικής απομυήσεως, οι απαιτήσεις ωστόσο που παρουσιάζονται σε κάθε σημερινό ποιητή, ακόμα κι' πρωτοφανέρο, δεν ικανοποιούνται με δικαιολογίες αδυναμίας.

Η πρωτοτυπία στην τέχνη δεν προϋποθέτει τίποτε άλλο παρά μια δπωσδήποτε ωριμασμένη αντίληψη των σχετικών ζητημάτων και,

κυριώτατα, την ύπαρξη ενός κόσμου συναισθηματικού που έχει ανάγκη να βρει το λυτρωμό του στην έκφραση. Οι θεωρίες, οι αναλύσεις, οι συνταγές και τα τέτοια δεν αποτελούν παρά μια περιττή και κατά βάθος αηδή φιλολογία, που δε μπορεί, φαίνεται, να λείψει ούτε απ' αυτή, την πρώτιστα φιλολογική, δημιουργία. Μια καινούργια ποιητική συλλογή για να φανερωθεί στη δημοσιότητα πρέπει να έχει κάποιον άφορμό πιο σοβαρό από της απλής μικροφιλοδοξίας και να σημειώνεται με μια άνησυχία πιο βαθύτερη από της στιχουργικής συναρμογής. Όταν ένας νέος:

Κλεισμένος μὲς στὴς κάμαρας
τοὺς τέσσερους τοὺς τοίχους,
ιδρώνει, πιάζει, τήκειται
νὰ φτιάξῃ λίγους στίχους.

μολονότι κι' ο ίδιος γνωρίζει πως «τίποτε μ' αὐτοὺς δεν θὰ προσθέσῃ» είναι προτιμώτερο να κρατήσει για τον εαυτό του τα οχτάστιχα των αντιφυσιολογικῶν ἐμπνευσῶν του και να μὴ θελήσῃ νὰ γνωριστῇ με τὸ κοινὸ διὰ μέσου τῶν συστάσεων ενός τόσο ἀνεπιθύμητου συνοδοῦ. Ο κ. Δημάκος, που καταλαβαίνει πως μεταισπονεί στιχουργώντας κι' ὅμως δὲν ἔχει τὴ φρόνησιν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴ γνώσιν πρὸς ὠφελεία του, ξέρει βέβαια μέτρα καλὰ καὶ καταφέρει δεκαπεντασύλλαβους ἀσκόνταφτα. Πέρα ὅμως ἀπ' τὴ συνηθισμένη τούτη εὐκολία, δὲ φαίνεται νάχη ἄλλα ἀξιολογώτερα προσόντα.

Τὸ φρεσκότατο βούτυρο Μαργαρίτη πωλεῖται παντοῦ.
Παράρεται εἰς τὰ πλοῦσια λειβάδια τῆς Κερκύρας.
Δὲν εἶναι κλεισμένο εἰς τενεκέδες

Τὸ αἶσθημα ποὺ προδίδεται κάποτε ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἐξαφανίζεται ἀμέσως κάτω ἀπ' τὴν τεχνικὴ προσπάθεια, — ὅπου ὑπάρχει κι' αὐτὴ, γιὰ τὰ περισσότερα ἐπικρατεῖ ἡ προχειρότητα τῆς κατασκευῆς μετ' ἀναπόφευκτα λάθη της. Οι στίχοι στεροῦνται τὴ θερμὴ τῆς πραγματικῆς ποιητικῆς πνοῆς καὶ μὰς ἀφήνουν ἀσυγκίνητους, μὴ ἀμυδρὴ καθὼς εἶναι ἀποψη ξεθωριασμένων εἰκόνων. Κάπου δείχνει πὼς συγκινεῖται εὐκρινὰ καὶ ἀφήνεται νὰ γράψῃ ἀδίστατα ὅπως ἐδῶ:

Ἀρρῶσά τὴν καρδιά μου στὴν Ἀθήνα
σ' ἕνα παλιό, λευκὸ σπιτάκι,
ποὺ τὸ στολίζουν γιανασμὰ καὶ κρῖνα
κι' ἕνα τριανταφυλλέριο προσώπακι.

Παρακάτω ὅμως βιάζεται νὰ θυμηθῇ σώνει καὶ καλὰ, «τὴν Ἀκρόπολιν, τὸν Παρθενῶνα, τ' ἀθάνατα μνημεῖα, τὸν Ὀλύμπιο Δία, Θεὸ Θεῶν, τ' ἀρχαῖα, τὰ τωρινὰ» καὶ σὲ τὸ τέλος σχηματίζει ἕνα ἀλλοπρόσαλλο κατασκευάσμα ποὺ πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀληθινοῦ ποιήματος. Ἀκόμα ὅρατο στὴν ἀπλότητά του εἶναι κι' ἕνα ἄλλο:

Νὰ ἡ ζωὴ: μιὰ πρόσθιν
ραχοῦλα κι' ἕνα σπῆτι,
κι' ἕνα τραγοῦδι ἀμέριμνο
με τὸν ἀποσπερίτη.

Ἀρκοῦν ὅμως δυὸ καλὰ τετράστιχα νὰ χρίσουν τὸν ποιητὴ καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν ἐκδοσὴν ὁλοκλήρου βιβλίου; Πολὺ ἀμφιβάλλουμε. Κι' ἀμφιβάλλουμε ἀκόμη περισσότερο γιὰ τὴν μελλοντικὴν ἐξέλιξή του, ἀφοῦ ὁ πόμος αὐτός, ποὺ δὲν εἶναι κἀν ὁ πρῶτος τοῦ κ. Δημάκου, δὲ μάς ἐπιτρέπει νὰ στηρίξουμε σημαντικὰς ἐλπίδες στὸ συγγραφέα.

Γ. Κ.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Πέντε συνθέσεις
με πέννα τοῦ γλύπτου κ. Μ. Τόμπρου.

Ὁ Ζωγράφος Βρασίδης Τσοῦχλος

Στὴν ἴδια αἰθουσα μετ' τὴν Δίδα Πολυχρονιάδου, γιὰ τὴν ἔκθεση τῆς ὁποίας ἐγράψαμε εἰς τὸ προηγούμενο φύλλο μας, ἐξέθεσε καὶ ὁ γλύπτης κ. Μ. Τόμπρος, πέντε συνθέσεις του με πέννα. Σ' αὐτὰς ἐκφράζεται ἡ ἀντίληψί του πὺς ἔδωσε γιὰ τὴ σύνθεσιν ἡ νέα τέχνη. Τὰ σχήματα ἐδῶ

ισορροποῦν ἕνα σύνολο. Μέσα στὴν ἀρχιτεκτονικὴ του, ὁ θεατὴς ἀς ζητήσῃ νὰ βρῇ τὸ χαρακτηριστὴρ, ἢ τὴ δικαιοδογία, γιὰτὶ αὐτὰ εἶναι ἔτσι κι' ὄχι ἄλλοιως. Τότε ἀσφαλῶς θὰ αἰσθανθῇ τὴν αἰσθητικὴν του σημασία, θὰ συγκινήθῃ καὶ θὰ θαυμάσῃ. Πρόκειται γιὰ καθαρὴ τέχνη, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἕνα ὁρισμένο κοινὸ θέμα, ἀπ' τὸ ὁποῖο ὁ θεατὴς μπορεῖ εὐκολὰ νὰ πιαστῇ καὶ νὰ χαζέψῃ.

Οἱ δύο, μετὰ τὰ ἀφηρημένα σχήματα, εἶναι στηριγμένες σὲ μιὰ ἀπ' τὴς πολλὰς μορφὰς τοῦ κυβισμού, ποὺ ἐδῶκε τὸ τολμῆρό χέρι τοῦ Πικασσὸ, ὅταν τὸ κίνημα τῆς τέχνης βρισκότανε σὲ μεγαλύτερο στάδιο τοῦ πυρετοῦ νὰ ἀνασυγκροτήσῃ τίς φόρμες. Οἱ ἄλλες τρεῖς, εἶναι σὲ ἴδιον πνεῦμα, ἀλλὰ σύμφωνα μετ' τὴν ἐξέλιξιν ποὺ ἐπῆρε ἀπὸ τοῦς ἴδιους τεχνίτες κατόπιν. Τὰ ἀντικείμενα ἐδῶ, ὑπάρχουν ἀκέραια, ἀπλοποιημένα καὶ θετικά.

Μὲ τίς πέντε συνθέσεις του, ὁ κ. Τόμπρος μάς λέει πολὺ δυνατὰ τὸ ἐξῆς: ποῖα εἶναι ἡ γλῶσσα μετ' τὴν ὁποίαν ἐκφράζεται σήμερὰ ἡ τέχνη, ἡ πραγματικὴ τέχνη. Καὶ ποὺ δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο ὅπως νομίζουν μερικοὶ, ὅτε πάλι κατ' ἐπιπόλαιο καὶ ἄρρωστο ὅπως φαντάζονται οἱ περισσότεροι. Καὶ ἀναμφιδόλως αὐτὸς θὰ ἦταν καὶ ὁ σκοπὸς του ποὺ τίς ἐξέθεσε.

Ἡ ἐργασία ἐνὸς νέου ζωγράφου σπάνια νὰ μὴ ἐρίσκει κατὰ ἀπὸ τὴ δεσποταία τῶν μεγάλων τῆς τέχνης, ὅταν μάλιστα συμβαίνει νὰ ἐρχεται ἀπ' τὸ Παρίσι — ὅπως ὁ κ. Τσοῦχλος — ἀπ' αὐτὴ τὴν καρδιά τῆς ζωγραφικῆς.

Ἀλλὰ, ἐκεῖνο ποὺ διακρίνει τὴν ἐργασίαν του, ποὺ τὴν ἐκθέτει τίς μέρες αὐτὰς στὶς αἰθουσὰς Στρατηγικοῦ, δὲν εἶναι τόσο ἡ πειθαρχία του νὰ μὴ φύγῃ ἀπ' ὅ,τι εἶδε καὶ σπούδασε σ' αὐτοῦς. Βέβαια αὐτὸ ὑπάρχει. Μὲν πρὸ παντὸς ἡ εὐαισθησία μετ' τὴν ὁποίαν τοὺς ἐμελέτησε, μετ' τὴν ὁποίαν ἐζήτησε νὰ τοὺς κατανοήσῃ, μετ' τὴν ὁποίαν τοὺς ἀκολούθησε.

Ἔτσι, οἱ σπουδὲς του ὑπῆρξαν γόνιμες καὶ ἄλλο παρὰ ἀκαδημαϊκὰς: Ψυχρὰς, σχολαστικὰς κι' ἀνόητες. Γιατὶ εἰσῆλθε σὲ ζωγραφικὸ νόημα κι' ὄχι σὲ ζωγραφικὸ τρόπο ποὺ ἀντιπροσωπεύουν αὐτοὶ πρᾶγμα ποὺ δὲν κατορθώνεται παρὰ μ' ἕνα τέτοιο πολὺτιμο ἐφόδιο! Μὲ τέτοια ἀφετηρία ἐσπούδασε τὸν Σεζὰν καὶ τὴν Ἀναγέννησιν. Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ δημιουργήσῃ, ἵστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐγκάρδια ἐπικοινωνία ποὺ εἶχε μ' αὐτοὺς;

Μοντερνίζει τὴν παλιὰ τέχνη. Μὰ αὐτὸ δὲν λέει τίποτε σὲ βάθος, ἐφ' ὅσον ἡ ζωγραφικὴ εἶναι μιὰ γιὰ τὸν τεχνίτη: νὰ υποτάξῃ τὴν ὕλην τῆς σὲ σημεῖο ποὺ θὰ τὴν μεταβάλλῃ ἀπὸ βιομηχανικὸν προϊόν σὲ καλλιτεχνικὴν ἀξία. Καὶ τὸ κατορθώνει. Ἀδιάφορο ἂν αὐτὸ συμβαίνει σήμερὰ κατὰ ἕνα τρόπο ὅχι ἀπόλυτα δικό του ἢ μὲ ἐλλείψεις. Θὰ συμβῇ αὖριον. Εἶναι τόσο νέος.

Ἀκολούθησε αὐτὸ τὸ δρόμο. Ἀπ' τὰ παλιὰ του ἔργα (1924) μέχρι τὰ τελευταῖα (1929) τὸν ἐλάτουμε νὰ σταματᾷ. Τὸ μάτι καὶ τὸ χέρι του ἐξελίσσονται, γυμνάζονται ἀκατάπαυστα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐξέλιξιν ποὺ ἐπέρασε, ἐρίσκει καὶ ὅλην τὴν ζωγραφικὴν ἱκανότητά, κρύβεται ἡ

ζωγραφικὴ του συνείδησις ἢ προσπάθειά του νὰ κατακτήσῃ τὴν προσωπικὴν τοῦ χρώματος (ἀνάδειξιν τῶν ἀντικειμένων μετ' ὅ τοῦ χρώματος), τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῆς σύνθεσης, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πινέλλου. Ἀφοῦ πρῶτα ἐπιμένει στὴ φόρμα καὶ στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς διάταξιν, στρέφεται κατόπιν μετ' ἀντικειμένην εὐκολίαν καὶ στὶς ἀρμονικὰς του.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ μεταβατικὸ διάστημα, τὸ γιομάτο ἀνησυχίας καὶ πάθος, πασχίζοντας γιὰ τὴν κατάκτησιν τῆς τεχνικῆς, νιώθοντάς τὴν ὡς ζωγραφικὴ ἀποτέλεσμα, ὡς λειτουργία, ὡς πλᾶσμα δυναμικὸ ἐκτελεσθέν, ὅπως εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 «Πορτραῖτο γλύπτου», τὴν ὑπ' ἀριθ. 16 νατὺρ - μὸρτ «Λαγὸς καὶ πάπια», τὸν ὑπ' ἀριθ. 21 πίνακα «Γυναίκα με κίτρινα», καὶ τὴ νατὺρ - μὸρτ με τὸν μύλο. Κατόπιν τὸ ὑπ' ἀριθ. 13 τοπίο, τὸ ὑπ' ἀριθ. 24 πορτραῖτο «Ὁ Καλλιτέχνης», τὸν ὑπ' ἀριθ. 28 πίνακα «Ὁδολογία», τὴν μοναδικήν του σύνθεσιν ὑπ' ἀριθ. 18 καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 20 πορτραῖτο «Γυναίκα καθισμένη». Καὶ τέλος, ψάχνοντας σὲ μιὰν ἡσυχίαν καὶ θερμὴν ζωγραφικὴν ἀπόδοσιν, τοὺς πίνακας ὑπ' ἀριθ. 29 «Προσωπογραφία» καὶ ὑπ' ἀριθ. 27 «Ἡ Κυρία μετ' τὸ κόκκινο μαντήλι» καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 41 σχέδιον (πορτραῖ-

το) μετ' τὸ μολύβι. Ἀναφέρω ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ ἐκθέτει τὰ κυριώτερα ὡς ἀντιπροσωπεύοντα περισσότερο καὶ καλύτερα τὴν ἐξέλιξιν ποὺ ὑπέστη ἡ ζωγραφικὴ του ὁδὸς.

Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπ' τὴν τεχνικὴ ἐπιδόξιν καὶ κατάρτησιν ποὺ ἐζήτησε νὰ φτάσῃ, ἡ ζωγραφικὴ του ἔχει ἕνα ἀναμφισβήτητο προσόν: ἕνα θελήγητρο μουσικὸ ἢ καλύτερα ἡ τεχνικὴν του ὁφείλεται σ' αὐτὸ τὸ προτέρημα. Μέσα στοὺς πίνακές του ζεῖ μιὰ *μουνη λυρικὴ διάθεση*, ποὺ δὲν ἐξατμίζεται σὲ ἀπατηλὰς ἐντυπώσεις φλοῦ. Ἐχει εὐγένεια καὶ μελαγχολία.

Ἀνδελοποιεῖ τὸ φῶς καὶ οἱ χρωματικοὶ του τόνοι συντονίζονται ἕνα σύνολο μαλακὸ καὶ πλαστικὸ μαζί. Ἐφυλάκιος τὸν ἥλιο μεσ' στὰ χρώματά του. Κρυμμένος μέσα σ' αὐτὰ, ἐξευγενίζεται ἀπ' ὅ,τι χυδαῖο ἢ σκληρὸ ἔχει ἡ ἐξωτερικὴ του ἐμφάνισιν: ὁ ἥλιος τῶν νατουραλιστῶν.

Ἡ ἐλευθερία δὲν τὸν χαρακτηρίζει. Ἐχει μᾶλλον τὴν κίνησιν — ὅχι τὴν ἀτολμία — τὴν κίνησιν τὴν κρυφὴν ποὺ ἔχουν οἱ ἐσωτερικὲς ὑπάρξεις. Ἡ ζωτικότητά του εἶναι μουσική. Στὰ τελευταῖα του ἔργα, ὅπως π.χ. στὴν ὑπ' ἀριθ. 18 σύνθεσιν μετ' ὅς ὁρμηστρίδες, ὅπου οἱ ζεστοὶ καὶ κρύοι τόνοι τῶν σκούρων χρωμάτων, ἀπλῶ-

“ΤΥΡΣΟΣ”, Α.Ε. ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΧ. 8.000.000 — ΑΘΗΝΑΙ, ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 18

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΟΔΗΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΤΟΥ 1930

ΣΕΛΙΔΕΣ 1600 ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΟΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Πληροφορίαι σύθεντικαί καὶ ἐξηκριβωμένα ἐκ τῶν πηγῶν.
Εὐχερηστὸς κατάταξις τῆς ὕλης.

Ἡ Ἑταιρία «ΠΥΡΣΟΣ», συνεχίζουσα τὸ ἐκδοτικὸν αὐτῆς πρόγραμμα, μετὰ τὴν ΜΕΓΑΛΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΝ ἐκδίδει τὸν

ΟΔΗΓΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

δὲν θὰ φεισθῇ δὲ δαπανῶν ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν ἀντάξιον τοῦ τίτλου του καὶ χρήσιμον εἰς πάντα.

Διὰ καταχώρησιν διαφημίσεων, προσαγορᾶν σωμάτων καὶ πᾶσαν πληροφορίαν ἀπευθύνεσθε:

ΠΥΡΣΟΝ, Α. Ε.
ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ 18 - ΑΘΗΝΑΣ

ἢ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀντιπροσώπους.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ & ΣΙΑ

ΣΤΑΔΙΟΥ 4 ΜΕΓΑΡΟΝ ΜΕΤΟΧ. ΤΑΜΕΙΟΥ

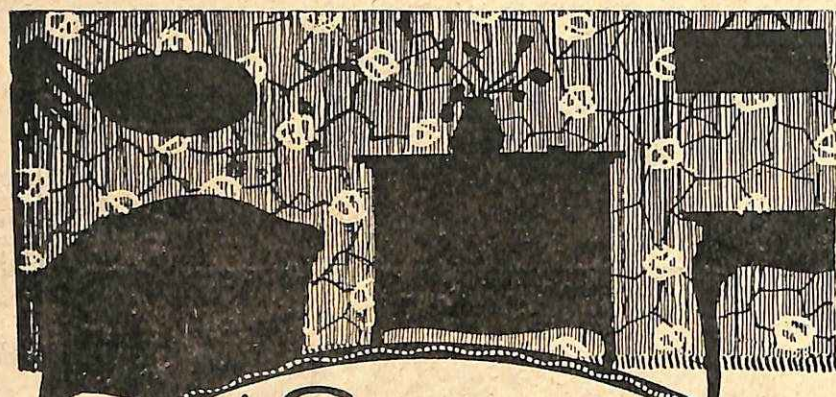
ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ Columbia 'Απαράμιλλα.

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ Columbia 'Ασυναγωνίστα.

ΠΙΑΝΑ ΜΕ ΔΟΣΕΙΣ, ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

ΟΛΑ ΤΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΕΙΔΗ

ΤΙΜΑΙ ΑΣΥΝΑΓΩΝΙΣΤΟΙ

Επιπλά ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΨΑΛΤΗ

Τὰ θαυμάσια εἰς μεγίστην ποικιλίαν
καὶ καλλιτεχνικὴν ἐμφάνισιν ἐπιπλά

ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΨΑΛΤΗ

Μοδέρνα καὶ εἰς στυλ. Τὰ ἀνώτερα εἰς ποιότητα.
Πωλοῦνται ὅχι εἰς Πρατήρια ἀλλ' ἀπ' εὐθείας
πρὸς τὸν πελάτην. Οὕτω αἱ δαπάναι πρατηρίων
κερδίζονται εἰς ποιότητα ὑπὲρ τοῦ πελάτου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΨΑΛΤΗ

Ἡ πλουσιωτέρα συλλογὴ ἐπίπλων. Γενι-
καὶ ἐπιπλώσεις οἰκῶν, Γραφείων κ.λπ.

ἘΚΘΕΣΙΣ ὑ ἐργοστάσις Λεωφ. Συγγρού

ΓΚΡΕΚΑ

νουν μέσ' στὶς διαστάσεις τοῦ ἀρκετὰ μέ-
γαλου πίνακος, σὰ μὴ ποιητικὴ συμφω-
νία— φανερῶναι πῶς τὴν κερδίζει· καὶ
τὴν κερδίζει θετικά.

Ἡ ἀπουσία τοῦ γλυπτικοῦ στοιχείου εἶναι
δρατὴ. Ἀκόμη καὶ στὸ πορτραῖτο ὑπ'
ἀριθ. 10, δπου ἡ σύνθεσις τῆς φόρμας εἶναι
ἓνα μοναδικὸ πλεονέκτημα, καὶ ἐκεῖ ἀκό-
μη διατηρεῖται ἡ τελευταία του διάθεσις.
Τὸ ἀγαλμα πού δάξει στὴν ἄκρῃ τοῦ πρῶ-
του πλάνου, καὶ στὴ φόρμα καὶ στὸ στή-
σιμό του, ὁμιλεῖ πολὺ γιὰ τὴ μουσικὴ πού
λέμε. Ἡ γλυπτικὴ του διάθεσις ὑποθατά-
ζεται ἀπὸ τὴ χρωματικὴν του εὐαισθησία.
Στὶς σπουδὲς του μὲ τὸ μολύδι, ἡ με τὴν
πέννα (καὶ ἐκθέτει ἀρκετὰς), φαίνεται κα-
λύτερα αὐτό. Τὰ σῶματα πού σχεδιάζει,
τὰ αἰσθάνεται σ' ἓνα βάρος ὅχι γλυπτικό.
Κυριαρχεῖ ὁ ζωγράφος. Καὶ ἐκφράζεται
τόσο συνετὰ καὶ τόσο καινούργια!

Ἄν ζητήσουμε νὰ τὸν συγκρίνουμε μὲ
ποῖόν ἄλλο νέο μας ζωγράφο μπορεῖ νὰ
μοιάξῃ, θὰ εἴσκαμε πῶς συγγενεῖς μὲ
τὸν κ. Βασιλικιώτη. Μαζὶ θαδίζουν σ' ἓνα
παράλληλο δρόμο· σκεφθῆκαν ὅμοια. Ὁ κα-
θένας ὅμως μὲ μὴ δική του τάση. Ποιὰ
εἶναι τοῦ κ. Τσουγγίου, νομίζω πῶς τὴν
εἶπα.

ΑΝ. ΔΡΙΒΑΣ.

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο ΕΡΙΧ ΜΑΡΙΑ ΡΕΜΑΡΚΕ ΚΑΙ
Η ΝΕΟΛΑΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Στὸ γαλλικὸ περιοδικὸ Nouvelle É-
qu Shore ἀδημοσιεύθη τελευταία μία πολὺ
ἀξία προσοχῆς μελέτη τοῦ Σελστράιτε
γιὰ τὴν πολεμικὴ φιλολογία καὶ κυρίως
γιὰ τὸ «Τίποτε Νεώτερον ἀπὸ τὸ δυτικὸν
μέτωπον» τοῦ νέου γερμανοῦ συγγραφέως
Ἐριχ Μαρίας Ρέμαρκε.

Ἡ μελέτη αὕτη ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὶς
τελειότερας κριτικὰς πού ἐγράφησαν γιὰ
τὸ πολὺκροτο αὐτὸ γερμανικὸ βιβλίον,
τὴν παραθέτουμε δὲ γιὰ νὰ ἴδωσιν οἱ ἀνα-
γνώσται μας πῶς ἀντιλαμβάνεται μίαν πνευ-
ματικὴν κίνησιν τὸ ἔργο αὐτοῦ γύρω στὸ
ὅποιο ἔγινε τόσος λόγος.

Ἐκεῖνο πού μοῦ προκαλεῖ θλίβερ ἔν-
τύπωση, εἶναι ὅτι ὁ Ρέμαρκε δὲν μιλεῖ
γιὰ τὸ Θεό. Γιὰ ἓνα βιβλίον μὲ τόσο ρεα-
λιστικὰς στιγμὰς, πού μαρτυρεῖ τὴν ἀπελ-
πισίαν τῆς ἐφημερίδος ψυχῆς, τὸ πρᾶγμα
εἶναι περίεργο. Πρέπει γι' αὐτὸ νὰ ἐπι-
μύση κανεὶς τὶς θαυμάσιες ἠθικὰς ἀρετὰς
πού φαίνονται σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον καὶ ἐκεῖ-
νες πού πρέπει νὰ μαντευθοῦν. Τὸ ὅπως
εἶναι ὅπως ἐξομολογήσεως· ὅταν ἓνας ἄν-
θρωπος ἐξομολογεῖται καὶ δείχνει τὴν
καρδιά του γυμνὴ, μπορεῖ κανεὶς νὰ πα-
ραιτηθῇ ἀπὸ κατὰ συνθήκην κρίσεις. Καὶ
ὅταν μὲς στὴν ἀπελπισίαν τοῦ πολέμου
μπορέσει κανεὶς νὰ διακρίνῃ τὶς μεγάλες
ὁμορφίαις πού τραγουδοῦν αὐτὸ τὸ βιβλίον,
μπορεῖ νὰ κρίνῃ τὴν ἀγνότητά τοῦ θλέμ-
ματος πού μπόρεσε νὰ μὴν σκανδαλισθῇ
ἀπὸ μερικὰς ταπεινότητες, πού δὲν ἐπιθυ-
μεῖ καθόλου, καὶ νὰ μὴ ἀπελπισθῇ ἀπὸ
τὴ φτωχικὴν μὴ ἀπλή ζωὴ τῶν ἡρώων.
Αὐτὸ εἶναι θαυμάσιον, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ μέ-
νει μεγάλη καὶ ἡ καρδιά καλή.

Γι' αὐτὸ, ἐπειδὴ ἔχει αὐτὴν τὴν καλω-
σύνην καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴ, ὁ Ρέμαρκε δό-
θηκε ὁλόκληρος στὸ φιλεργνησμό, δοξολο-
γώντας ὅμως τὶς χαρὰς καὶ τὶς γλυκύτη-
τες πού γεννήθηκαν μὲς στὴν ἀνεμοζάλη.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ παρατηρήσῃ κα-
νεὶς πῶς ὅσο περισσότερο μᾶς παρουσιάζ-
ουν οἱ συγγραφεῖς ἀτομικὰς περιπτώσεις
καὶ τὴ σχέση τοῦ παγκοσμίου πολέμου μὲ
ὁρισμένα πρόσωπα, τόσο περισσότερο μᾶς
κάνουν παρὰ τὴ θέλησή μας νὰ ἐνδιαφε-
ρόμαστε γιὰ τὸν πόλεμον. Λέω παρὰ τὴ
θέλησή μας, γιὰτὶ ὁ πόλεμος δὲν εἶναι πα-
ρὰ μίαν ἀνάμνησιν πικριῶν. Ἀλλὰ μᾶς
κάνει ἐπίσης νὰ ἀναπολοῦμε εὐχαριστή-
σεις καὶ ἐλευθερίας πού εἶναι ἀδύνατον νὰ
ὑπάρξουν τώρα. Γι' αὐτὸ οἱ πολεμιστὰι
δὲν μιλοῦν γιὰ τὸν πόλεμον.

Ἡδὲ ὁ Λέοναρντ Φράνκ, δημοσιεύον-
τας τὸ Κάρλ καὶ Ἄννα μᾶς εἶχε ἀποδείξει
ὅτι ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδίως εἶναι
ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων ὄντων (μέσα
στὰ ὅποια μποροῦμε νὰ κυττάζουμε τὸν
ἑαυτὸν μας σὺν σὲ καθρέφτη). Ἡ ἱστορία
τῶν ὄντων αὐτῶν— νήσων χαμένων στὴν
παγκόσμια ἀνεμοζάλη— μᾶς κάνει νὰ
καταλάβουμε καλύτερα τὸν πόλεμον καὶ
ὅλες τὶς ἀπολαύσεις του.

Ἵπάρχουν ἄνθρωποι στὸ Βέλγιο πού
κατηγοροῦσαν τὸν Ρέμαρκε γιὰ τὴν αἰσθη-
ματικότητά του. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παρα-
πληνηθοῦμε ἀπὸ μερικὸς κριτικούς πού
δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τὴ μεγαλύ-
τερη ὁραιότητα τοῦ βιβλίου τοῦ Ρέμαρκε·
τὴν ἀγάπην τῶν στρατιωτῶν μεταξὺ τους
στὰ χαρακώματα. Μακρὰ ἀπ' τὶς μητέ-
ρες, μακρὰ ἀπ' τὶς ἀρραβωνιαστικίαις,
μακρὰ ἀπ' τὶς ἀδελφές καὶ ἀπ' τὰ γέλια
τῶν κοριτσιῶν, μακρὰ ἀπὸ κάθε γλυκύ-
τητα καὶ ἀπ' τὶς εὐχαριστήσεις πού ἔχει
κανεὶς στὴν πατρίδα του, χιλιάδες ἄν-
θρωποι ἐμαρτύρουν νὰ μισοῦν ἐκείνους ἐναν-
τίον τῶν ὁποίων πολεμοῦσαν.

Πρέπει νὰ πιστέψουμε πῶς ἡ ἐπιτυχία
τοῦ *Τίποτε νεώτερον ἀπὸ τὸ δυτικὸν
μέτωπον*, ὁφίλεται στὸ ὅτι δέκα ἔτη
μετὰ τὸν πόλεμον ὁ Ρέμαρκε κατάρθωσε
νὰ ἐλευθερωθῇ κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὴν
πικρὰ ἐντύπωση πού ἄφισε αὐτὸς καὶ ἐξ
ἄλλου ἐνεδύθηκε στὴ νεανικὴν του πείρα.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννην Λαγοριάννην (Πάτρας) : Ἀπὸ
τὰ τρία ποιήματα πού μᾶς στείλατε κρα-
τήσαμε τὸ «Τραγοῦδι τοῦ Ἐκθετοῦ». Τὰ
ἄλλα ἐκρίθησαν ἄετχνα.—Ἐχθρόν
τοῦ ψεύδους (Νάουσσαν). Μᾶς ἐστελίσ-
ατε ἑνὴν ὁλοκλήρου σελίδας ἐξωφρενισμῶν.
Γιὰ νὰ μὴ νομίζουν οἱ ἀναγνώσται μας
ὅτι σφαλλόμεθα, παραθέτουμε λίγους στί-
χους πού ἤραμε στὸ χειρόγραφόν σας τὸ
στολισμένο μὲ καθελαυστικὰ σημεῖα καὶ
πεντάλφες, γιὰ νὰ εὐθυμίσουν ἄλλωστε
καὶ λιγάκι διατηροῦμε μάλιστα καὶ τὴν
ὀρθογραφίαν σας.

Καθαριότης καὶ Προσοχή, ἡ Ἀνάγνω-
[σις καὶ ἡ Ἀδιδμητική,
Παίδεια καὶ Δικαιοσύνη, ὁ Ἥλιος καὶ
[ἡ Σελήνη,
εἶναι ἡ ἀθάνατος ψυχὴ, τοῦ Πατριάρ-
[χου Ἀβραάμ ἡ Εὐδὴ.
Τὸ Α. καὶ τὸ Ω, εἶναι ἓν αὐτό, αἶμα
[καὶ μυαλό,
ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη μέσα σὲ καθὲν
[ἀστέρον,
ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ὢν καὶ Προῶν.
Καὶ ἐξακολουθεῖτε μὲ τὸν ἴδιον τρόπον.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ

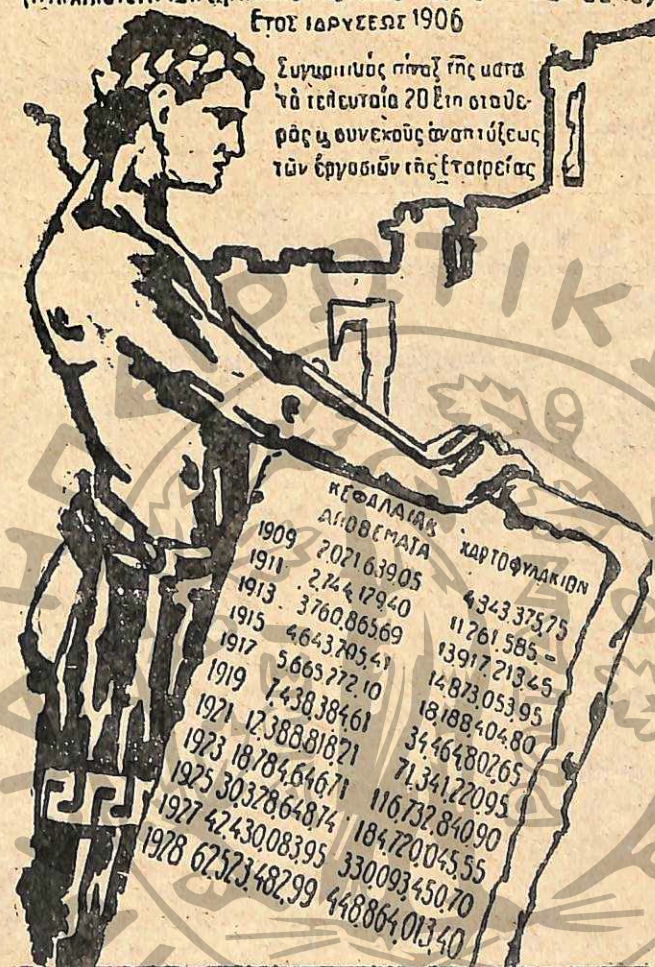
ΜΑΡΚΟ

ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟ ΚΡΑΣΙ

ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ ΣΤΟΑ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ Υ 6

ΑΡΙΘ. ΤΗΛ. 66 — 74

“Η ΑΝΑΤΟΛΗ,” ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΖΩΗΣ) ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1906

Συμπληρωσὶς πίνακ τῆς ὑστὲρ
τῆς τελευταίας 20 εἰς οἱ αὐτὲς
πρὸς ὑ συνέτους ἀναπύσεως
τῶν ἐργουμένων τῆς ἐταιρείας

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ	ΚΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΩΝ
1909	2.021.639.05	434.337.75
1911	2.244.129.40	11.261.585
1913	3.760.865.69	13.917.213.45
1915	4.643.705.41	14.873.053.95
1917	5.665.272.10	18.188.404.80
1919	7.438.384.61	34.464.802.65
1921	12.388.818.21	71.341.220.95
1923	18.784.646.71	116.732.840.90
1925	30.328.648.74	184.720.045.55
1927	42.430.083.95	330.093.450.70
1928	62.523.482.99	448.864.013.40

—Ποπολάρων. Τὰ τραγούδια σας δὲν ἔχουν βαθύτερο αἶσθημα.—*Ἡλίαν Σταμάτην* (Φιλippiάδα). Τὸ διήγημά σας καλὸ.—*Αἰμίλιον Ἀνδρικόπουλον* (Θεσσαλονίκη). Τὸ ποίημά σας καλὸ. Τὸ κρατήσαμε.—*Ε. Τ.* (Ἑνταῦθα). «Οἱ Ἀγόμεοι» δὲν εἶναι δημοσιεύσιμοι. Γενικῶς τὰ συμβολικὰ κομμάτια θέλουν πολλή βαθύτητα σκέψεως. Οἱ λόγοι τῶν προσώπων σας καὶ τὰ συναισθήματά τους δὲν εἶναι καλὰ δικαιολογημένα. Οἱ πράξεις τους ἐπιβάλλονται ἀπὸ σὰς τὸν ἴδιον καὶ δὲν ἔρχονται φυσικῶς.—*Κώσταν Αἴτναν*. Τὸ «Ἦταν Ἀθῶος» ξεκινᾷ ἀπὸ μιᾶ σωστῆ βασικῆ σκέψης. Ὅτι ἡ δικαιοσύνη ζητεῖ θύματα καὶ πρέπει νὰ τὰ εἴρῃ ὅπωςδὴποτε. Ὁ τρόπος ὅμως μὲ τὸν ὁποῖον ἐκδηλώνεται ἡ σκέψις αὐτὴ δὲν εἶναι ὁ σωστός. Τὸ ρίξιμο τοῦ ἀθῶου στὴ φυλακὴ δὲν τὸ αἰσθανθῆκατε βαθειά. Ἡ ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος (τῆς φυλακῆς ἢ τοῦ δικαστηρίου) στὸν ἥρωά σας παραμελεῖται. Τὰ λόγια του πάλι, ἐπαναλαμβάνονται διαρκῶς τὰ ἴδια, πρᾶγμα πού ὀφείλεται ἀκριβῶς στὴν ἄλλειψη τῆς μεγαλύτης βαθύτητας, πού θὰ σὰς εἶνε καινούργιο ὅλικο καὶ θὰ ἐμπόδιζε τὴν ἐπανάληψιν αὐτῇ. Ἄν θέλετε νὰ γράψετε πρέπει νὰ μὴ γράψετε ἂν δὲν ἔχετε αἰσθανθῇ καλὰ τὸ θέμα σας καὶ δὲν τὸ ἔχετε ἀναλύσει προσεκτικὰ.

ΤΑ "ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,"

Ἰσθε ωραία μὲ τὴν

ELIDA

Λίδει στιλπνότητα καὶ συντηρεῖ τὰ μαλλιά:
Ἐνισχύει τὴν κόμην καὶ ἰδίως εἶναι τὸ ἰδανικὸν μέσον καθαρισμοῦ τῶν μαλλίων μὲ ἄρωμα θαυμάσιον.
Ἐγγυημένον ἡμεῖς σὺν δόξῃ.
Ὁ φάκελλος Δρχ. 8., διὰ δύο πλυσίματα

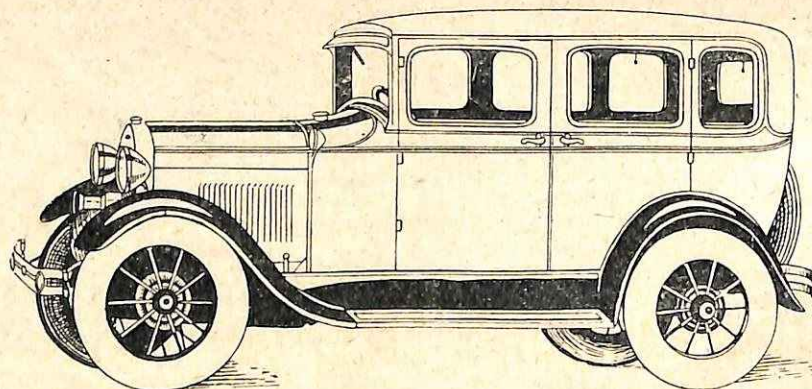
GEN. ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ
ΟΝΗΡΟΥ 38

SHAMPOO ELIDA

ΤΟ ΝΕΟΝ ΦΟΡΔ

Εἶναι ἐν ὄχημα οὐσιωδῶς νέον καὶ σύγχρονον, κατασκευασθὲν ὅπως ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς σημερινὰς ἀπαιτήσεις τῆς κυκλοφορίας εἰς εἰς ὅλας τὰς χώρας.

ΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΝ
ΠΟΥ ΞΕΤΡΕΛΛΑΝΕ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΤΙΠΟΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΜΟΙΟΝ ΩΣ ΤΕΛΕΙΟΝ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ

ΕΠΙΒΑΤΙΚΑ — ΦΟΡΤΗΓΑ — ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

"ΑΘΗΝΑ" ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 284

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά καὶ Ἀποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῇ 30ῃ Ἰουνίου 1929) » 6.250.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὁρους.
Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμειυτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΛΙΑΓΡΟΥ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1928

Ὅ,τι χρειάζεται ἓνας
ἄνδρας μὲ μηνιαίας δόσεις.

Υφάσματα, ἐνδυμασίας, ἀνδρικά εἶδη κ.λ.π.
Οἰκόπεδα ἐν Ἡρακλείῳ Ἀττικῆς.

Χρηματοκιβώτια Roel
μὲ μηνιαίας δόσεις.

Ὁ πρῶτος οἶκος ὁ ἐφαρμοσὰς συστηματικῶς
τὴν πώλησιν ἐπὶ πιστώσει.

28 ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 28 ΑΘΗΝΑΙ

Καταστρέφει τὰ
ἐπικίνδυνα μικρόβια

Ἡ ΚΟΛΥΝΟΣ καταστρέφει τὰ ἐπικίνδυνα μικρόβια. Διαλύει τὰ παράσιτα καὶ τὰ ἐν ἀποσυνθέσει ὑπολείμματα τῶν τροφῶν, δίδουσα εἰς τοὺς ὀδόντας τὴν φυσικὴν τῶν στιλπνότητα καὶ λευκότητα. Δοσιμαῖα τῇ Κόλυνος. Εἶναι ἐξόχως δροσιστικὴ. Ἐν ἐκατοστόμετρον ἐπὶ πηκτικῆς ξηρᾶς ἀρεῇ.

ΟΔΟΝΤΟΚΡΕΜΑ
ΚΟΛΥΝΟΣ

Τὸ καλύτερο
Πρωτοχρονιάτιο

ΔΩΡΟ

ΕΝΑ

KODAK

